

LUND UNIVERSITY

Perception of touch

Developmental and personality factors in touch avoidance

Johansson, Caroline

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Johansson, C. (2013). *Perception of touch: Developmental and personality factors in touch avoidance*. [Doktorsavhandling (monografi), Institutionen för psykologi]. Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

(Spikblad)

Perception of touch

Developmental and personality factors in touch avoidance

Caroline Johansson

LUNDS
UNIVERSITET

DOCTORAL DISSERTATION

by due permission of the Faculty of Social Sciences, Lund University, Sweden.

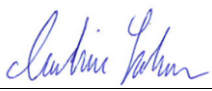
To be defended at Kulturens hörsal, Lund. Wednesday the 4th of September, 2013, at
10.15 a.m.

Faculty opponent

Prof. Kjerstin Almqvist,

Department of Social and Psychological Studies, Karlstad University

Organization LUND UNIVERSITY Department of Psychology Box 213 SE-221 00 LUND Author(s) Caroline Johansson	Document name DOCTORAL DISSERTATION	
	Date of issue May, 2013	
	Sponsoring organization	
Title and subtitle Perception of touch. Developmental and personality factors in touch avoidance		
Abstract The studies in this doctoral thesis investigated the concept of touch avoidance. Touch avoidance indicates a person's negative affect toward physical contact/touch. In study 1 the aim was to develop a questionnaire that measures the level of touch avoidance. The results showed that touch avoidance can be measured along five different dimensions. The results are discussed in relation to attachment theory research. In study 2 patterns of touch avoidance and communication apprehension were investigated in relation to rejection sensitivity, while considering the impact of gender. The findings imply that high rejection sensitivity individuals may use covert physical and verbal avoidance strategies in an attempt to regulate their fear and doubts with regard to being rejected. The aim of study 3 was to explore perceptions of physical touch by conducting semi-structured interviews. A touch avoidance screening form was used to select subjects with the highest scores on touch avoidance as well as those with the lowest scores, i.e. the greatest acceptance to touch, for the interviews (n = 7 in each group). The findings suggest that touch avoiders seemed to have a greater need for bodily intimacy as confirmation of the romantic partner relationship than did touch accepters. The results also showed that important categories for touch included skill, physical appearance, ambivalence and fear. The conclusions drawn from the three empirical studies are that difficulties with touch affect individuals in their daily lives, and have implications for the individual's personal relationships and communication skills. To identify how individuals manage their early negative experiences may have consequences for their behavior later in life in their interaction with others (both non-verbal and verbal communication). Therefore it is important for future studies to further elucidate the question of the origin and development of avoidance behavior, not least because it is important to design more targeted interventions and thus reduce these individuals' difficulties.		
Key words Touch avoidance, Touch Avoidance Questionnaire, Attachment theory, Rejection sensitivity, Communication apprehension, Qualitative content analysis		
Classification system and/or index terms (if any)		
Supplementary bibliographical information	Language Swedish and English	
ISSN and key title	ISBN 978-91-7473-537-6	
Recipient's notes	Number of pages 170	Price
	Security classification	

Signature

Date May 20, 2013

Perception of touch

Developmental and personality factors in touch avoidance

Caroline Johansson

LUNDS
UNIVERSITET

Copyright © Caroline Johansson

Samhällsvetenskapliga Fakulteten, Institutionen för Psykologi
ISBN 978-91-7473-537-6

Tryckt i Sverige av Media-Tryck, Lunds universitet
Lund 2013

**CLIMATE
COMPENSATED
PAPER**

REPA[®]
A part of FRN (the Packaging and
Newspaper Collection Service)

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Abstract	5
Publiceringslista	7
Tackord	9
Introduktion	11
Beröring som kommunikationsform	12
Utvecklingsteoretiskt perspektiv	17
Beröring under individens utveckling	17
Anknytningsteorin	20
Anknytningsteorin och beröring hos vuxna	24
Anknytning och känslighet för avvisande	25
Anknytningsmönster hos vuxna	26
Anknytningsstilar som fyrcategorimodell	27
Anknytning och stabilitet	27
Beröringsundvikande	28
Demografiska förklaringsmodeller till olikheter i beröring	31
Beröring ur ett kulturellt perspektiv	31
Beröring ur ett könsperspektiv	32
Beröring ur ett åldersperspektiv	34
Beröring ur ett fysiskt perspektiv	35
Metoder för att studera beröringsattityder och beröringsbeteende	37
Djurstudier	37
Neurovetenskapliga studier	38
Experimentella studier	39
Observationsstudier	40

Självskattningsstudier	40
Validering av TAM	42
Avhandlingens syfte	43
Metod och material	45
Design	45
Sammanfattning av de empiriska studierna	47
Studie 1: Development of a multifactor scale measuring the psychological dimensions of touch avoidance	47
Syfte och tillvägagångssätt	47
Resultat	48
Diskussion	49
Studie 2: Avoidance in close relationships: The role of rejection sensitivity	52
Syfte och tillvägagångssätt	52
Resultat	52
Diskussion	53
Studie 3: Views on and perceptions of experiences of touch avoidance: An exploratory study	55
Syfte och tillvägagångssätt	55
Resultat	55
Diskussion	56
Diskussion	59
Beröringsundvikande som strategi och förhållningssätt	60
Metodologiska överväganden och begränsningar	64
Vidare utvecklingspotential för TAQ	66
Betydelsen av begreppet beröringsundvikare	67
Vidare forskning	68
Slutkommentar	69
Referenser	71
Sammanfattning	93
Appendix I	95
Appendix II	107

Abstract

The studies in this doctoral thesis investigated the concept of touch avoidance. Touch avoidance indicates a person's negative affect toward physical contact/touch. In study 1 the aim was to develop a questionnaire that measures the level of touch avoidance. The results showed that touch avoidance can be measured along five different dimensions. The results are discussed in relation to attachment theory research. In study 2 patterns of touch avoidance and communication apprehension were investigated in relation to rejection sensitivity, while considering the impact of gender. The findings imply that high rejection sensitivity individuals may use covert physical and verbal avoidance strategies in an attempt to regulate their fear and doubts with regard to being rejected. The aim of study 3 was to explore perceptions of physical touch by conducting semi-structured interviews. A touch avoidance screening form was used to select subjects with the highest scores on touch avoidance as well as those with the lowest scores, i.e. the greatest acceptance to touch, for the interviews ($n = 7$ in each group). The findings suggest that touch avoiders seemed to have a greater need for bodily intimacy as confirmation of the romantic partner relationship than did touch accepters. The results also showed that important categories for touch included skill, physical appearance, ambivalence and fear. The conclusions drawn from the three empirical studies are that difficulties with touch affect individuals in their daily lives, and have implications for the individual's personal relationships and communication skills. To identify how individuals manage their early negative experiences may have consequences for their behavior later in life in their interaction with others (both non-verbal and verbal communication). Therefore it is important for future studies to further elucidate the question of the origin and development of avoidance behavior, not least because it is important to design more targeted interventions and thus reduce these individuals' difficulties.

Key words: Touch avoidance, Touch Avoidance Questionnaire, Attachment theory, Rejection sensitivity, Communication apprehension, Qualitative content analysis

Publiceringslista

Föreliggande avhandling baseras på följande tre studier. Studierna bifogas i slutet av avhandlingen.

- Studie 1. Ozolins, A., & Sandberg, C. (2009). Development of a multifactor scale measuring the psychological dimensions of touch avoidance. *International Journal of Psychology: A Biopsychosocial Approach*, 3, 33-56.
- Studie 2. Johansson, C., & Hillberg, T. Avoidance in close relationships: The role of rejection sensitivity. Manuskriptet är inskickat för publicering.
- Studie 3. Johansson, C. (2013). Views on and perceptions of experiences of touch avoidance: An exploratory study. *Current Psychology*, 32, 44-59.

De publicerade artiklarna är reproducerade med tillstånd från respektive förläggare.

Tackord

Jag känner tacksamhet till vänner, kollegor och många andra personer som visat intresse för arbetet och på olika sätt möjliggjort det.

Först och främst vill jag ge ett erkännande till min handledare Karin Stjernqvist som följt mig under arbetets alla faser. Till min biträdande handledare Olof Rydén som gick i pension under arbetets gång och till hans efterträdare Ingegerd Carlsson. Ni har alla tre gett mig värdefulla metodologiska och vetenskapliga insikter och varit ett stort stöd under avhandlingsarbetets gång. Tack till Per Johnsson för att du engagerade dig och gav mig värdefulla råd. Tack till Hans Bengtsson för dina kloka synpunkter i samband med mitt slutseminarium och tack till Lars-Gunnar Lundh för feedback på avhandlingsarbetets alla delar.

Ett tack även till medförfattare och till alla kära kollegor och vänner i psykologi och pedagogik vid Linnéuniversitet i Kalmar. Varmt tack till Tommy Eriksson för värdefull behjälplighet i analysarbetet.

Stort tack till de som befinner sig utanför akademien. Till min familj för stöd och uppmuntran. Tack till mina underbara vänner för att ni påminner mig om att det finns en värld som existerar utanför mitt kontor (köksbord) och för att ni tar med denna värld in i mitt kök.

Jag vill även rikta ett innerligt tack till de som deltagit i studierna och som på så sätt bidragit till att göra denna avhandling möjlig och ett särskilt tack till de informanter som delgivit mig sina upplevelser.

Min uppriktiga tacksamhet går också till min man Anders, solen i mitt liv. Våra barn David och Gustav, jag älskar er av hela mitt hjärta. Från jorden till månen. Och tillbaka.

Kalmar, Maj 2013

Caroline Johansson

Introduktion

Beröring är ett av de mest grundläggande och effektiva tillvägagångssätt som människan har för att kommunicera sina känslor till andra människor. Fysisk närhet inger ofta personen en känsla av att vara omtyckt och accepterad. Den upplevelse av värme, tröst och gemenskap som en människa i ångest kan få genom en till synes enkel gest som en hand på armen, kan vara mycket stark (Field, 2001). En oönskad fysisk beröring kan däremot upplevas som obehaglig, rent av påträngande och kränkande (Andersen & Guerrero, 2008; Henley, 1977; Heslin, Nguyen, & Nguyen, 1983; Thayer, 1986). På samma sätt kan utebliven beröring innebära negativa känslor, av ilska, osäkerhet, fientlighet, ogillande eller avsky (Andersen, 2008; Knapp & Hall, 2002; Richmond & McCroskey, 2000). Människor som fått uppleva kärleksfull och ömsint beröring har lättare för att själva kommunicera kärlek och omsorg till andra människor genom beröring (Fromme et al., 1989; Uvnäs-Moberg, 2009). Dessa personer är sannolikt mer kontaktvänliga och har lättare för att möta andra människor med utsträckta armar och en öppen famn (Montagu, 1986). Individer som lärt sig att associera hudkontakt med exempelvis smärta, bestraffning och otrygghet kommer däremot troligen att distansera sig även från dem som han eller hon tycker om. Beröringen är för dessa personer synonymt med sorg, lidande och kanske till och med övergrepp (Andersen, 2008; Fromme et al., 1989). Hos dessa personer finns en ökad risk för att som vuxen själv använda fysiskt våld, då personen lärt sig att associera beröring med bestraffning och otrygghet (Field, 2001; Knapp & Hall, 2002). Individer som, oberoende av vem de interagerar med och oberoende av sammanhang, undviker positiv beröring benämns inom personlighetspsykologin för beröringsundvikare.

Allt fler människor lever ensamma vilket innebär att en stor del av den vardagliga beröringen kan gå förlorad. Forskning har påvisat att ensamma människor som lider brist på beröring får fler stressrelaterade sjukdomar och sjukskrivningar och därmed utgör en ökad samhällskostnad (Field, 2001; Gerhardt, 2007; Uvnäs-Moberg, 2000). Detta är en av orsakerna till att det är betydelsefullt att försöka identifiera signifikanta faktorer i relation till upplevelse av beröring och för att bidra till större kunskap om beröring som kommunikationsform. Denna avhandling syftar till att ge ett sådant bidrag.

Avhandlingens första studie syftar till att utveckla ett reliabelt mätinstrument för skattning av attityd till och upplevelse av beröring. Detta ska ta hänsyn till flera olika interpersonella relationer. Studien avser att undersöka instrumentets validitet i förhållande till andra kvantitativa vetenskapliga instrument. Den andra studien syftar till fördjupad

kunskap om beröringsundvikande genom att studera detta i relation till individers känslighet för avvisande och verbal kommunikationsängslan. I den tredje studien analyseras intervjuer med dels individer utvalda som mycket beröringsundvikande och dels individer med hög(re) beröringsacceptans (utifrån det i Studie 1 utformade instrumentet) för att erhålla fördjupad kunskap om människors erfarenheter och upplevelser av beröring.

Beröring som kommunikationsform

Fysisk beröring är en basal kommunikationsmetod som kan användas när inte någon annan kommunikationsform fungerar. Critchley (1939) ser beröring som ett internationellt språk, där taktila gester formar ett tyst "*lingua franca*" som alla oavsett etnicitet, ålder, religion, personlighet eller social bakgrund kan använda och förstå. Beröring som kommunikation kräver minst två individer som agerar sändare och mottagare, därtill behövs det också ett meddelande att förmedla (Duldt & Giffin, 1985; Penman, 1980).

Beröring, likväl som andra ickeverbala kommunikationssätt, anses vara såväl fylogenetiskt som ontogenetiskt primärt (Burgoon, Buller, & Woodall, 1996; Hertenstein, Verkamp, Kerestes, & Holmes, 2006). Fylogenetiskt i den meningen att den mänskliga arten under evolutionshistorien huvudsakligen använt ickeverbal kommunikation, inklusive beröring, som främsta kommunikationssätt (Dew & Jensen, 1977; Dunbar, 1996; Hertenstein et al., 2006; McBride, 1975; McNeill, 1970). Det fundamentala fylogenetiska ursprunget synliggörs till exempel i stressande situationer då människor som en följd av det evolutionära arvet tenderar att förlita sig mer på det primitivt fylogenetiska äldre språket (det vill säga ickeverbalt), jämfört med verbal kommunikation (Burgoon et al., 1996). Med ontogenetiskt primärt avses att ickeverbal kommunikation, främst genom beröring, är det mest fundamentala kommunikationsmedlet vid födelsen och i början av livet. Av de sensoriska modaliteterna hos nyfödda är beröring det mest utvecklade (Field, 2001). Genom att hålla och ha ett omvårdande beteende samt genom upprepandet av separationer och återförening (kontakt) med vårdgivaren utvecklar det lilla barnet en känsla av tid och rum (Burgoon et al., 1996). Den kommunikativa repertoaren utökas och kommer att omfatta mer komplexa verbala och ickeverbala former i takt med att barnet växer upp och blir äldre. Beröring och annan ickeverbal kommunikation är således den språkliga grund på vilken den verbala kommunikationen senare skall bygga.

Forskare skiljer mellan passiv och aktiv beröring (Robinson-Riegler & Robinson-Riegler, 2004). Passiv beröring refererar till beröring som *inte* involverar aktivt utforskande. Genom passiv beröring ackumulerar individen grundläggande information om de stimuli som stöter ihop med individens hudreceptorer. Vid aktiv beröring däremot erhåller individen mycket mer information och den aktiva beröringen associeras dessutom till

komplexa informationsprocesser. Aktiv beröring involverar även information från det kinestetiska sinnet (till exempel information om handens position och rörelse). Autton (1990) och Montagu (1986) lägger förutom aktiv och passiv beröring till ytterligare två aspekter i sin indelning gällande olika beröringssätt. Det första är social beröring som är beröring som fostrar sociala band, tillgivenhet och känslomässigt oberoende. Det andra är självberöring vilket till exempel innefattar den självberöring som individen kan använda för att kontrollera sina känslor.

Det finns två breda angreppssätt i studiet av taktil kommunikation, dels strukturellt perspektiv och dels funktionellt perspektiv (Burgoon et al., 1996; Hertenstein et al., 2006). Det strukturella perspektivet betonar beröringens grundläggande form och betydelsen av en särskild typ av beröringar (till exempel omfamning eller en knuff). En kategori utgörs av dimensioner av beröring som skiljer en beröring från en annan, till exempel tryck (mjukt, hårt) eller var på kroppen (till exempel hand, skuldra) och längden (hastighet, varaktighet). Målet med det strukturella perspektivet är att identifiera betydelsefulla semantiska enheter eller dimensioner (Burgoon et al., 1996). Nguyen, Heslin och Nguyen (1975, 1976) och Heslin et al. (1983) studerade betydelsen av olika typer av beröring samt vilken kroppsdel som berördes. Resultatet visade att olika typer av beröring betyder olika saker, till exempel att beröring av benet uppfattas som en lekfull beröring. Geldard (1972) talar om individers "tryckkänslighet" och menar att en lätt beröring skapar en typ av upplevelse medan ett hårdare tryck skapar en annan upplevelse.

Det funktionella angreppssättet fokuserar på beröringens betydelse samt på syfte och konsekvenser av beröring. Heslin och Alper (1983) beskriver fem olika beröringsstrategier utifrån dess funktion och intimitet. Den första kategorin består av funktionell, professionell beröring. Till denna grupp räknas beröring när den används på en opersonlig nivå (till exempel när professionell beröring ges till patienten för att utföra en undersökning). Att få professionell beröring kan kännas lugnande (till exempel vid massage), men det kan också upplevas som skrämmande (till exempel i samband med en läkar- eller tandläkarundersökning) eftersom olika typer av beröring kan innebära att kroppen utsätts för fysisk smärta och en psykisk känsla av invasion. Den andra kategorin representerar vad Heslin och Alper kallar socialt vänlig beröring, vilken exempelvis innefattar hälsnings- och avskedsritualer. Det är en form av taktilt beteende som neutraliserar statuskillnader mellan två individer. Vänskaplig varm beröring är den tredje kategorin, och till denna form av beröring räknas den beröring som visar att vi bryr oss om varandra och har respekt för varandra (till exempel en lätt klapp på axeln). Vänskaplig beröring visar på värme och sympati men kan även innebära dominans. Den fjärde kategorin består av beröring av karaktären omsorg-intimitet och är en kärleksfull typ av beröring. Denna kategori inkluderar beröring i intima kärleksförhållanden, men även mellan föräldrar och barn samt mycket nära vänner som rör vid varandra på ett mycket mer intimt sätt än vad ytligt bekanta gör. Den sista kategorin består av sexuell beröring och innefattar beröring som ger en sensuell njutning och som kan leda till sexuell upphetsning och samlag. Denna kategori av beröring är den mest intensiva formen av

beröring av samtliga kategorier. Värt att påpeka är att i Heslin och Alpers klassificering av beröringsrelationer saknas en viktig dimension, nämligen en mer anti-social negativ beröring, det vill säga beröring som är av aggressiv eller hotfull natur och som kan förekomma inom olika relationer och kontexter. I en studie av Jones och Yarbrough (1985) analyserades innebörden av vuxna individers beröringsbeteenden i vardagliga interaktioner. Utifrån deltagarnas beskrivna beröringssituationer (strukturerat observationsberöringsschema) följdes deltagarna under 18 månader, och 1 500 olika beröringar analyserades. Forskarna fann att beröring kunde delas in i följande grupper; 1) beröring med positiv affekt (till exempel beröring som ges för att visa stöd och uppskattning, även sexuell beröring räknas till denna kategori), 2) lekfull beröring (här ingick både lekfulla aggressiva beröringar och lekfulla emotionella beröringar), 3) kontrollberöring (beröringar för att till exempel tillmötesgå, eller för att försöka få uppmärksamhet), 4) rituell beröring (företrädesvis hälsnings- och avskedssritualer), 5) allmän beröring (huvudsakligen gratulations och känslofylld beröring), 6) uppgiftsrelaterad beröring, samt 7) oavsiktlig beröring. Studien visade att beröring inkluderar en symbolisk funktion och att kontextuella faktorer är av betydelse för dess innebörd. Samma beteenden kan ha olika betydelser och olika beteenden kan ha samma eller liknande betydelse beroende på kontext. Även här saknas dock negativ eller aggressiv beröring, förmodligen på grund av underrapportering från deltagarna.

Inom vårdvetenskap är det vanligt att klassificera beröring i två huvudkategorier; 1) uppgiftsorienterad beröring, det vill säga fysisk beröring som används för att genomföra en (arbets)uppgift och 2) icke uppgiftsorienterad beröring, det vill säga beröring som används för att förmedla känslor (Borch & Hillervik, 2005; Bottorff, 1993; Morales, 1994; Routasalo & Isola, 1996). Bottorff (1993) lägger till ytterligare tre kategorier av beröring som förekommer mellan sjukvårdare och patient; 1) social beröring, 2) orienterande beröring (till exempel beröring som används vid demenssjukdomar för att vägleda patienter hur man gör vid matbordet) och 3) kontaktskapande beröring. Ching (1993) tillför dessutom beröring som är beskyddande till sin karaktär och som ska säkra patienten mot fysisk skada eller fara.

Ur ett socialt perspektiv visade Major och Heslin (1982) att personer som använder beröring betraktas som mer uttrycksfulla, självsäkrare och att de bedöms ha högre status än de som inte använder beröring. Framförallt anses de ha högre status jämfört med de individer som tar emot beröringen. Henley (1977) menar att beröring är en stark social signal eftersom den kan förknippas med både sexuell intimitet och aggression. Således är beröring ett av de kraftfullaste sätten att kommunicera ickeverbalt och effekten av fysisk kontakt kan vara dramatisk. Huruvida beröringen upplevs som positiv eller negativ är också beroende av mottagarens tolkning av kontakten och vilken innebörd den får i den specifika situationen (Knapp & Hall, 2002). I kommunikation kan individer med makt få, men också ge, mer beröring. Denna typ av beröring har också större betydelse än beröring från personer med lägre status (Douglass & Bevis, 1983; Ebersole & Hess, 1990; Huss, 1977). Henley (1973, 1977) och Major (1981) menar att beröring indikerar

intimitet när det sker ömsesidigt, men status och makt när det inte sker ömsesidigt. Detta överensstämmer även med senare forskning som menar att beröring även är ett uttryck för status, makt och dominans (Hall, Coats, & Smith LeBeau, 2005; Keltner, Gruenfeld, & Anderson, 2003; McEwan & Johnson, 2008). Det innebär att ju högre status en person har, desto mer benägen är han/hon att beröra en person av lägre status. Det finns på grund av detta olika betydelser av beröring, å ena sidan intimitet, och å andra sidan status. Betydelsen som tillskrivs en viss beröring beror på huruvida mottagaren känner sig fri att besvara beröringen eller inte. Henley anser att obesvarad beröring är detsamma som att uttrycka makt och kan påverka maktbalansen i en relation, vilket är något som även Summerhayes och Suchner (1978) ansluter sig till. Beröringen upplevs som positiv om den; 1) är adekvat för situationen, 2) inte innebär mer intimitet än vad mottagaren önskar och 3) inte sänder ett negativt budskap och upplevs som nedlåtande (Fisher, Rytting, & Heslin, 1976).

Det återstår att redogöra för ett par aspekter gällande beröring som kommunikationsform. Den första aspekten handlar om avsiktlig, eller snarare oavsiktlig, beröring. Det har förekommit en utdragen debatt bland teoretiker huruvida oavsiktlig beröring skall vara ett kriterium för kommunikation eller inte (Hertenstein et al., 2006; Hinde, 1997; Knapp, 1984; Watzlawick, Beavin, & Jackson, 1967). En del forskare anser att ett beteende måste vara avsiktligt (det vill säga övertygande) medan andra forskare menar att intention inte skall användas som ett kriterium för kommunikation (Hinde, 1997). Den andra aspekten som bland annat Hertenstein et al. (2006) framhåller är att eftersom beröring som kommunikation alltid äger rum i en kontext, är den för det första sällan unimodal, och för det andra ofta ömsesidig (Burgoon et al., 1996; Field, 2001; Hertenstein, 2002; Montagu, 1986; Stack, 2001). När det gäller beröring som kommunikationsmodalitet bör man ha i åtanke att det sker dels i ett lokalt sammanhang och dels i ett större historiskt, socialt och ekonomiskt sammanhang (Bronfenbrenner & Morris, 1998). Bronfenbrenner (1976) klarlägger i sin utvecklingsekologiska modell betydelsen av relationer mellan olika system som alla påverkar, direkt eller indirekt, den enskilde individen.

Utvecklingsteoretiskt perspektiv

Beröring under individens utveckling

Människans upplevelse av beröring börjar redan i fosterlivet (Fyrand, 1996). Forskning (Grunwald, 2008) har visat att redan ett sju veckor gammalt foster reagerar på beröring. Fostrets miljö erbjuder taktil stimulering, dels genom att fostret känner livmoderväggarna och navelsträngen, och dels eftersom fostret rör sig (Hepper, 2008). Därtill rör fostret vid sig själv, särskilt i ansiktsregionen, men även vid händer och armar. Födelsen innebär för den nyfödde en radikal förändring i taktila erfarenheter. Förutom sammandragningar och passagen genom födelsekanalen så möts spädbarnet av en främmande miljö som innefattar ljus, förändringar i temperatur och atmosfäriskt tryck, samt kontakt med människor och främmande objekt (Montagu, 1986). Det taktila sinnet är det sinne som utvecklas först och är livsviktigt för det nyfödda spädbarnets överlevnad (Grunwald, 2008).

Trots att huden är vårt största organ har forskare inte beaktat det som ett forskningsämne i någon större utsträckning (Barnett, 2005). Anzieu (1995) har studerat hudens psykologiska betydelse och anser att huden har samma uppgift på det fysiska planet, som jaget har på det psykologiska planet, det vill säga att skydda, sätta gränser mot, men samtidigt även skapa kontaktytor emot omvärlden. Huden inte bara inhyser och förenar självet, utan är även en skyddsbarriär för psyket, samt ett filter för utbyte och för "inristning" av de första spåren (det vill säga kroppens minne). Människan "har" inte en kropp, utan "är" sin kropp. Anzieu menar att huden och individens upplevelse av beröring tidigt i livet har stor betydelse för hur psyket struktureras. Jaget är en projektion av huden, det vill säga individens uppfattning av huden och dess funktion överförs på hur individen betraktar sitt inre "hud-jag", individens inre kärna. Det är genom kroppen som människan har kontakt med sin omgivning och en stor del av den kontakten sker genom huden.

Burgoon och Saine (1978) menar att taktil stimulering är av stor betydelse för utvecklingen under spädbarnsåldern av flera anledningar. För det första har beröring ett biologiskt värde. Det nyfödda barnet är väldigt sårbart och helt beroende av andra för skydd, trygghet och överlevnad, vilket den primära vårdgivaren, oftast modern, säkrar genom fysisk kontakt. Därutöver har beröring ett kommunikativt värde. I detta tidiga stadium av livet är kroppskontakt nödvändig som kommunikation. Beröring har också ett psykologiskt värde, då det bland annat är genom beröring som barnet formar en egen

identitet. Barnet lär sig att skilja sig självt från den övriga världen. Beröring har därjämte ett socialt värde då fysisk kontakt är en viktig förutsättning för att skapa relationer till andra människor. Vidare är forskare överens om att beröring tidigt i livet är viktigt, inte enbart för den fysiska och psykiska hälsan, utan också för den intellektuella och sociala utvecklingen (Andersen & Guerrero, 2008; Frank, 1971, 1972; Gerhardt, 2007; Montagu, 1986).

Tiden direkt efter födelsen är fylld av betydande sårbarhet och beroende för den nyfödde. Fysisk kontakt med andra, speciellt med den primära vårdgivaren, är avgörande för spädbarnets känsla av trygghet (Cozolino, 2006). Att bli buren och vaggad påminner om de välkända rytmerna inne i livmodern och förmodas därför lugna ett gråtande barn. Den varma skyddande beröringen som normalt följer på positiv mänsklig kontakt tillfredsställer de mest grundläggande mänskliga behoven (Gerhardt, 2007; Montagu, 1986). Fysisk kontakt med modern under de två första dagarna i livet skapar ett mer tryggt spädbarn (Hill & Smith, 1984). Barnet är beroende av modern (primär vårdgivare) för att reglera hjärtfrekvens och blodtryck och för att bygga upp ett immunförsvar (Gerhardt, 2007). Barnets muskelaktivitet regleras av förälderns beröring, precis som nivåerna av tillväxthormon. Vissa forskare menar att barnets ansikte (runt, mjukt och tilldragande) evolutionsmässigt utvecklats fram just för att inbjuda till nödvändig beröring från omvårdnadspersonen/erna (Levy & Orlans, 1998). Lagercrantz (2009) menar att nyfödda barn kan skilja på beröring från sig själv och beröring från andra, då studier visar att barnen reagerar olika på taktil stimulering från modern jämfört med om barnet rör vid sig själv. I en studie visade Rochat (2003) att nyfödda barn vars kind blir berörd av någon annan, vrider på huvudet i riktning mot beröringsstället signifikant fler gånger, jämfört med egen ofrivillig beröring. Schön och Silvén (2007) har analyserat värdet av att föräldern bär sitt spädbarn nära in på sin kropp. Genom att barnet bärs blir det lugnare, dels genom att det kan höra förälderns hjärtljud och dels genom att förälderns kroppsrörelser överförs till barnet. Normalt sett har spädbarn låga nivåer av stresshormonet kortisol under de första levnadsmånaderna, under förutsättning att de vårdande vuxna berör dem, smeker och vaggar dem samt hjälper barnet att upprätthålla sin sinnesjämvikt (Hofer, 1995; Levine, 2001).

Genom att en positivt upplevd beröring leder till minskade nivåer av kortisol kan god beröring förbättra mental och fysisk hälsa hos barn (Blackwell, 2000). I en studie jämfördes bilder från magnetkameraundersökningar (skiktröntgen, CAT Scan) av hjärnan hos en grupp försummade barn (i åldern åtta månader till 6 år) med hjärnbilder på barn som växt upp i omvårdande miljöer. Resultatet av studien visade att hjärnan hos de försummade barnen var mindre i storlek och inte lika välutvecklad (Perry, 2002). Honig (2005) menar att de barn som inte får så mycket fysisk beröring har hjärnor som är ca 20 % mindre i jämförelse med barn som erhållit frekvent med kärleksfull beröring. Shore (1997) menar att ett nyfött barn behöver beröring för att stödja och behålla gynnsam utveckling av hjärnan. Beröring (massage) har visat sig förbättra utvecklingen hos både sjuka och friska spädbarn och minska nivåerna av stresshormoner hos såväl barn som

vuxna (Acolet et al., 1993; Dieter, Field, Hernandez-Reif, Emory, & Redzepi, 2003; Weiss, Wilson, Seed, & Paul, 2001). Även deprimerade och aggressiva ungdomar har visat minskade symptom efter att ha erhållit massage (Cozolino, 2006; Diego et al., 2001; Diego et al., 2002; Field, 2002).

Feldman, Eidelman, Sirota och Weller (2002) studerade långtidseffekterna av den så kallade *kängurumetoden*¹. Studien visade bland annat att mödrar som använt kängurumetoden var mindre deprimerade, uppfattade sina barn som mindre onormala samt visade på en högre grad av känslomässig bindning till barnet under sjukhusvistelsen. Barnen å sin sida visade på en högre grad av social kommunikativ förmåga i förhållande till de spädbarn som enbart vårdats i kuvös. Resultaten förklaras utifrån betydelsen av en väl fungerande mor-barn relation, vilken omfattar moderns beröring, kroppsvärme, lukt och omvårdnad.

De positiva effekterna av hud-mot-hud-kontakt mellan barn och förälder har dokumenterats i ett flertal studier (Charpak et al., 2005; Dabrowski, 2007; DiMenna, 2006; Luddington & Engler, 1999; McCain, Ludington-Hoe, Swinth, & Hadeed, 2005). Kängurumetoden har till exempel inneburit minskad smärtupplevelse för barnet (Dodd, 2005; Uvnäs-Moberg & Petersson, 2005), bättre sömnförmåga (Ludington-Hoe et al., 2006; McCain et al., 2005), bättre temperaturreglering (Bauer et al., 1997; Bergman, Linley, & Fawcus, 2004; Bohnhorst, Heyne, Peter, & Poets, 2001) samt snabbare viktökning (Nagorski Johnson, 2005). Anderson (1991) menar likafullt att det inte enbart är beröring som gör en skillnad för det späda barnet, utan att beröringen även bör anpassas efter hur sjukt spädbarnet är.

Många forskningsstudier indikerar att små barn är mycket känsliga för den beröring de erhåller och för det kommunikativa värdet av beröringen (Campos, Mumme, Kermoian, & Campos, 1994; Peláez-Nogueras et al., 1997; Stack & Muir, 1990, 1992; Tronick, 1995). Forskning har till exempel visat att beröring från vårdgivare kommunicerar känslöstämning till spädbarnet genom att frambringa sinnesrörelser hos spädbarnet eller genom att överföra vårdarens emotionella tillstånd till spädbarnet (Stack, 2001). Vidare har man funnit att spädbarn sannolikt är kompetenta att förknippa olika typer av beröring med miljömässiga händelser, vilket indikerar att både positivt och negativt laddade känslor kan kommuniceras till spädbarn (Hertenstein, 2002; Hertenstein et al., 2006).

¹ Kängurumetoden är en omvårdnadsmetod som utvecklades på grund av otillräcklig kuvösvård av prematura spädbarn. Metoden innebär bland annat att det prematura barnet läggs hud mot hud på förälderns bröst i upprätt ställning. Genom att ha barnet nära kroppen från några minuter upp till hela dygn, under dagar eller veckor, undviks separation mellan spädbarn och förälder och på så sätt stödjer metoden de naturliga processer som blivit störda i ett för tidigt utvecklingsskede.

I en studie (Weiss et al., 2001) konstaterades att omild beröring från mödrar associerades med senare emotionella och beteendemässiga problem hos barnen. Den beröring som mödrarna använde när de matade sina tre månader gamla spädbarn kodades och analyserades i relation till barnets sociala adaptationsförmåga och emotionella eller beteendemässiga problem vid två års ålder. Spädbarn som erhöll omild beröring vid tre månaders ålder visade mer aggressivt och destruktivt beteende än de barn som erhöll mer vårdande beröring från sina mödrar. De barn som erhöll vårdande beröring var mindre ledsna och oroliga jämfört med de som fick omild och hård beröring.

Undersökningar har visat att spädbarn behöver beröring för att över huvudtaget överleva (Carlson, 2005; Field, 1995; Spitz, 1965; Tuan, 2005). Studier har påvisat att tillgiven beröring är ett viktigt relationsbeteende som speglar såväl fysisk som psykisk närhet på ett avgörande och öppet sätt (Andersen, 1998). Vidare förmedlar beröring individens känslor (Floyd, 2006) och hjälper till att stödja bibehållandet av relationen (Stafford, 2003).

Anknytningsteorin

Avhandlingen tar sin övergripande teoretiska utgångspunkt i anknytningsteorin och tesen att man måste förstå människors uppväxtmiljö för att kunna förstå människor som individer (Bowlby, 1988). De fysiologiska och mentala systemen utvecklas i samspel med andra människor, vilket sker som intensivast i individens barndom (Bowlby, 1969). Anknytning kan definieras som ett varaktigt känslomässigt band mellan två individer (Ainsworth, 1967, 1973; Bowlby, 1944, 1951). Ett stort antal forskningsstudier har studerat anknytning och dess effekter (Antonucci & Levitt, 1984; Browne, 1989; Flaherty & Sadler, 2011; Germain, 2011; Main & Cassidy, 1988; Main, Kaplan, & Cassidy, 1985; Main & Weston, 1982) och gemensamt för dem är slutsatser om att barn som får en varm och responderande omvårdnad formar tryggare anknytning.

Grundaren av anknytningsteorin, John Bowlby, var influerad av psykoanalytisk teori men även av ett evolutionsetologiskt forskningsperspektiv. Genom så kallad *prägling* formas många djurarters ungar till tidig bindning med föräldrarna. Ett tydligt exempel på denna bindning är många djurungars tendens att hålla sig nära föräldern då den rör sig. Bowlby argumenterade för att spädbarn har en medfödd *anknytningsplan* för att säkra närheten med sin(a) primära omvårdare. Det innebär att anknytningsbeteende hos människan urskiljs som ett beteendesystem som utvecklas för att skydda spädbarnet. Benägenheten att finnas kvar nära den vuxna innebär minskad risk för att spädbarnet skall separeras från sin vårdare, som det är beroende av för sin överlevnad, och därmed säkerställs individens överlevnad och på längre sikt artens reproduktion. Fysisk kontakt med en anknytningsfigur är följaktligen den ultimata formen av närhetssökande och tjänar som spädbarnets mest handgripliga och påtagliga tecken på trygghet.

Traditionellt har forskning om anknytning varit starkt influerad av Freuds psykoanalytiska teori och har betonat betydelsen av spädbarn-moders-relationen. Bowlby (1969, 1988) och andra forskare (Ainsworth, Bell, & Stayton, 1974; Hazan & Zeifman, 1999; Rutter & Rutter, 1993) menar att bindningen som utvecklas mellan spädbarnet och modern formar fundamentet för alla betydelsefulla relationer längre fram i livet. Moderns förmåga att svara på barnets signaler och hennes benägenhet att själv initiera socialt samspel med barnet är en faktor som bland annat främjar utvecklingen av en stark tillgiven bindning (trygg anknytning). Senare forskning betonar betydelsen av bindning även till andra vuxna personer, speciellt pappan (Colin, 1996). I takt med att barnets kognitiva förmåga ökar utvecklar barnet inre föreställningar om sig själv och om sin relation till sina viktigaste närstående (Cassidy, 2008). Dessa så kallade inre arbetsmodeller har också betydelse för utvecklingen av senare relationer (till exempel Fonagy, 2001). Kvaliteten på anknytningen beror på hur vårdarens och barnets känslomässiga samspel fortgått (till exempel lyhört och samstämt). En avgörande konsekvens av anknytningens evolutionsbiologiska bas är att barnet inte kan låta bli att knyta an, det vill säga anknytning sker instinktivt och oberoende av vårdarens lämplighet och kapacitet (Bowlby, 1969; Cassidy, 2008; Cassidy & Shaver, 1999; Flaherty & Sadler, 2011; Stern, 1985).

Att barn som inte erhåller tillräckligt med fysisk kontakt missgynnas socialt, emotionellt, kognitivt och fysiskt finns väl dokumenterat, till exempel i de viktiga pionjärsarbeterna av den amerikanske forskaren Spitz under slutet av 1940-talet (Spitz, 1945, 1946, 1951; Spitz & Wolf, 1949). Spitz slutsats om flertalet institutionsomhändertagna barns psykiska ohälsa var att det var den fysiska och känslomässiga kontakten som fattades. Bowlby (1969, 1988) menade att då den *ömsesidiga* bindningen mellan barn och förälder skett, samspelar de ofta med varandra och söker varandras fysiska närhet. Om barnet skulle uppleva omgivningen som hotande kommer det att göra vad det kan för att skapa eller upprätthålla kontakten till föräldern. Det kan ske genom att barnet till exempel gråter, klänger, närmar sig eller följer efter den vuxne. Bindningen är definitionsmässigt selektiv, vilket innebär att närheten till föräldrarna upplevs som mer positiv än närheten till andra personer. Barnet föredrar att vara nära föräldrarna och undviker kontakt med människor det inte känner. Schaffer och Emerson (1964) gick emot Bowlbys ursprungliga tankar om anknytning som monotropisk, utan fastslog att "*moder*" kan vara man eller kvinna, och att "*moderskap*" kan delas av många personer. Vem som helst som erbjuder tillräcklig stimulans och interaktion kan bli en anknytningsperson, även om han/hon inte erbjuder mat (Broberg, Granqvist, Ivarsson, & Risholm Mothander, 2006). Dessa tankar har senare fått empiriskt stöd bland annat av Ainsworth (1967) och Cohen och Campos (1974).

Genom det arbete som Ainsworth med kollegor (Ainsworth, Bell, & Stayton, 1971; Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978; Bell & Ainsworth, 1972) genomfört i sin forskning har tydliga skillnader observerats i interaktionen mellan mor och barn. Ainsworth antog att i en effektiv anknytningsrelation skulle barnet använda modern som

en bas för att utforska miljön, men skulle bli bekymrat i hennes frånvaro, för att sedan söka närhet vid hennes återvändande. Det är viktigt att poängtera att barn knyter an automatiskt till vårdnadshavaren, det vill säga barnet har en medfödd förmåga (större eller mindre) att söka, initiera, vidmakthålla och avsluta kontakt. För sin överlevnads skull tonar det lilla barnet in sig och anpassar sig efter anknytningsfiguren, eller blir känslomässigt självförsörjande och lär sig att dra ner på eller att stänga av sina anknytningssignaler. Det är genom att studera vårdgivarens samspel med barnet som kvalitén på anknytningen blir synlig.

Ainsworth et al. (1978) identifierade tre huvudgrupper av mor-spädbarn dyader; 1) *trygga* (Grupp B; eng. secure), 2) *otryggt undvikande* (Grupp A; eng. anxious-avoidant), och 3) *otryggt ambivalenta* (Grupp C; eng. anxious-resistant). Barn med trygg anknytningsstil upplever modern som en trygg bas, det vill säga de söker hennes tröst och blir oroliga när hon avlägsnar sig. Modern är lyhörd för barnets behov och visar positiva känslor i samspelet med barnet. Barnet blir upprört under moderns frånvaro men kan sedan tröstas snabbt av modern när hon återvänder. Barn med en otryggt undvikande anknytningsstil blir inte oroliga när modern går iväg. Men i återförening med modern ignorerar barnet henne eller växlar mellan ett uppmärksammande och ett undvikande beteende. Barn med en otryggt ambivalent anknytningsstil gråter och protesterar när modern går iväg, men vid återförening har modern svårt att trösta barnet. Ena stunden kan barnet söka tröst för att i nästa stund vara aktivt avvisande genom att till exempel slå och sparka modern. Mödrar till spädbarn klassade som otryggt ambivalenta agerar osäkert mot sitt barn, då de visar både positivt och negativt modersbeteende, men inte på ett entydigt och konsekvent sätt. Barnet svarar på moderns beteende genom att bete sig på ett oroligt sätt, det vill säga på ett sätt som är kännetecknande för någon som inte vet vad som kan förväntas från den omgivande miljön (Ainsworth et al., 1978; Carlson & Sroufe, 1995; Slade & Aber, 1992). Main och Solomon (1986, 1990) lägger till en fjärde anknytningskategori; *otryggt disorganiserad* (Grupp D; eng. disorganized-disorientated). Genom sina studier fann de att en liten andel barn inte verkade ha någon adaptiv strategi för att hantera en stressfylld situation. Barnens beteende var osammanhängande och förvirrat och de karakteriserades av hämmade rörelser och reaktioner.

Vad det gäller fysisk kontakt och resultat från anknytningsstudier har forskning visat att mödrar till otryggt undvikande barn är mer benägna att utsätta sina spädbarn för obehagliga erfarenheter i kontexten av kroppslig kontakt (till exempel att de tar upp sina barn på ett "abrupt eller störande" sätt) (Ainsworth et al., 1978, s. 300). Mödrar till trygga spädbarn är mer benägna att vara fysiskt ömsinta och försiktiga mot sina spädbarn, jämfört med mödrar till otryggt ambivalenta spädbarn. Ainsworth med kollegor sammanfattar beskrivningen av undvikande spädbarn huvudsakligen i termer av moderligt avvisande, vilket kommuniceras genom avvikande reaktioner till nära kroppslig kontakt (s. 152). Ainsworth et al. (1978) menar att kvalitén på den tidiga mor-barn relationen får allvarliga konsekvenser för spädbarnets utveckling och senare även för det sociala beteendet. Ett antal senare gjorda undersökningar har bekräftat Ainsworths fynd (Sroufe,

Carlson, & Shulman, 1993) och att kvalitén på anknytningen är en viktig aspekt av förälderbarnrelationen, med vilken man kan predicera andra sociala och kognitiva (Carlson & Sroufe, 1995; Field, 1995; Korner, 1990) utvecklingslinjer under de närmast efterföljande åren. Studier (till exempel Belsky & Fearon, 2002) har även visat att barn kategoriserade som trygga uppvisar ett flertal positiva beteenden jämfört med barn med andra anknytningsstilar. Dessa fördelar kan beskrivas i termer av mer konstruktiva och skapande lekar (Wartner, Grossman, Fremmer-Bombik, & Suess, 1994), större självständighet och social kompetens, iver att lära sig nya saker i förskolan och under de första åren i skolan (Youngblade & Belsky, 1992), samt större öppenhet inför samspel med vuxna i skolan (Turner, 1993). Sammantaget visar studierna att mödrar med förmåga att kommunicera kärlek till sitt lilla barn genom bland annat beröring lägger en grund för kvaliteten på anknytningsrelationen och därmed även för barnets efterföljande sociala och kognitiva utveckling och kompetens (Flaherty & Sadler, 2011).

Mains (1990) arbete visade vidare att motvilja till fysisk kontakt gällde över generationsgränserna (tvärgenerationella). I slutet av det första levnadsåret påvisades det att spädbarn till mödrar som var avvisande i att ta kontakt med sitt spädbarn verkade ha tagit över moderns beteende. Dessa spädbarn slutade att vilja ha fysisk kontakt med sin moder – även i en stressfylld situation. Main (1990) fann att föräldrar som var fysiskt avvisande i högre utsträckning upplevt avvisande från sina egna föräldrar under uppväxten. Studier har även visat ett tydligt samband mellan anknytning och den tid som den huvudsakliga vårdnadshavaren (oftast modern) tillbringat hud-mot-hud med spädbarnet under de första månaderna i livet (Carlson, 2005; Rothbaum, Weisz, Pott, Miyake, & Morelli, 2000).

Anisfeld, Casper, Nozyce och Cunningham (1990) visade i en experimentell studie betydelsen av fysisk kontakt mellan mödrar och deras spädbarn för främjandet av en trygg anknytning. Experimentet visade att mödrar som burit sitt barn i bärsele bättre svarade på sina spädbarns behov och önskningar. De tog fler initiativ och visade mer engagemang till barnet, till exempel genom verbalt utbyte med sina spädbarn, än mödrar som använt babysitter till sitt barn. Moderns förmåga att svara och hennes känslighet för barnets behov, är grundläggande för att främja en trygg anknytning mellan mor och barn. När Ainsworth et al. (1978) beskriver otryggt ambivalent anknutna barn, uppmärksammar de att dessa spädbarns mödrar misslyckades med att ge barnet en tillgiven ömsint fysisk kontakt, trots att mödrarna inte själva var avog till nära kroppslig kontakt. Mödrarna använde istället den "hållande" tiden till omvårdnad av barnet (så som matning och badning). Resultaten från deras forskning indikerar därmed att det inte är mängden fysisk kontakt utan istället kvaliteten på fysisk kontakt som är det värdefullaste för förbandet av en trygg anknytning.

Vårdarens motvilja till fysisk kontakt, särskilt bröst mot bröst, kan ha negativ inverkan på anknytningsrelationen. I en studie fann man ett signifikant samband mellan moderns motvilja till fysisk kontakt under de första tre månaderna av barnets första år och att spädbarnet visade negativa beteenden senare under det första levnadsåret (Main &

Stadtman, 1981). Dessutom såg man att spädbarn vars mödrar hade beröringsaversion visade signifikant mer aggressivt beteende (till exempel att slå modern) under det sista kvartalet av det första året, jämfört med barn till mödrar som inte upplevde ovilja till beröring.

En hypotes som har undersökts av Gupta, Gupta, Schork och Watteel (1995) är om fysisk beröring från föräldrar (vårdnadshavare) under uppväxten får betydelse för barnets självbild. Resultatet av studien visade att de som uppgav att de saknat beröring både under sin barndom och senare som vuxna hade signifikant större problem med sin kropp och sitt utseende.

Anknytningsteorin och beröring hos vuxna

En mycket stor del av forskningen om anknytning har handlat om små barn, men Bowlby (1979) ansåg att anknytningssystemet är aktivt genom hela individens levnad. Att bindningar förekommer under hela livet står klart om man betänker att anknytning avser att skapa ett emotionellt stöd vid till exempel stress och oro, vilket alla stundtals upplever oberoende av ålder (Rutter & Rutter, 1993).

Fysisk närhet är viktigt i vuxna människors intima relationer. Forskning om vuxna individer och beröring har i stort sett överensstämt med slutsatser från forskning om barn och beröring, det vill säga att beröring är viktigt för att bevara nära relationer och erbjuder förutom fysisk (kroppslig) närhet även en mental intimitet (Andersen, 2008; Andersen & Leibowitz, 1978; Brennan, Wu, & Loew, 1998; Burgoon, Buller, Hale, & deTurck, 1984; Guerrero & Andersen, 1991; Johnson & Edwards, 1991; Pisano, Wall, & Foster, 1986; Willis & Briggs, 1992). Genom beröring frigörs oxytocin (Shermer, 2004; Uvnäs-Moberg 2009), vilket är ett "lugn-och-ro" hormon som associeras med anknytning i nära relationer (Gulledge, Hill, Lister, & Sallion, 2007). Vuxna individer som ger och får tillgiven intersubjektiv kommunikation (samspel), inklusive beröring, tenderar att ha bättre fysisk och mental hälsa (Floyd, 2002; Floyd et al., 2005). Flera studier (till exempel Shaver, Belsky, & Brennan, 2000) har studerat anknytningens betydelse för vuxna kärleksrelationer. Vuxna individer med positiva minnen av att ha blivit kramade eller på annat sätt blivit positivt berörda av sina omvårdare när de var barn, tenderade att ha lyckligare relationer i vuxen ålder (Andersen & Guerrero, 2008) samt att vara mer självständiga som vuxna (Jones & Brown, 1996). I en experimentell studie fann Ditzen et al. (2007) att kvinnor som fick fysisk kontakt från sina partners före en stressfylld situation uppvisade lägre nivåer av kortisol och lägre hjärtfrekvens i den stressande situationen, jämfört med de kvinnor som enbart erhöll socialt stöd eller inte erhöll något stöd alls.

Anknytning och känslighet för avvisande

Känslighet för avvisande (eng. rejection sensitivity) innebär att en individ tenderar att defensivt förvänta sig, uppfatta och överreagera på förväntat avvisande från andra (Downey & Feldman, 1996; Natarajan, Somasundaram, & Sundaram, 2011). Känslighet för avvisande härstammar teoretiskt från tidig anknytning. Erikson (1950) hävdade att problematiska erfarenheter med ens tidiga vårdgivare leder till utvecklandet av en grundläggande misstro till andra. Samband mellan känslighet för avvisande och anknytningsstil har fastställts i flera studier (till exempel Erozkán, 2009; Kennedy, 1999). Bowlbys anknytningsteori är den mest utarbetade modellen för de psykologiska faktorer som sätter samman tidigt avvisande med senare interpersonellt fungerande (Bowlby, 1973, 1980, 1988). Barns förväntningar huruvida de skall bli accepterade och älskade eller kommer att avvisas genom att de värderas av andra utgör det centrala i begreppet *inre arbetsmodeller*. Förvisningen om att man som barn är omtyckt, uppskattad och del av en gemenskap främjar välmående, självförtroende och tillit, medan känslor av att vara ogillad, mindre uppskattad eller att känna sig utelämnad kan resultera i antisociala reaktioner så som aggressivitet eller blyghet. Otryggt anknutna barn utvecklar en arbetsmodell av sig själva som ovärdiga eller inkompetenta; de kan känna rädsla och tvivel om huruvida de skall bli avvisade eller accepterade. Utifrån Bowlbys anknytningsteori menar Downey, Feldman, Khuri och Friedman (1994) att när föräldrar ofta möter barnets uttryckta behov med avvisande, blir barnet känsligt för avvisande. Barn med otrygg ambivalent anknytning bär med sig en erfarenhet av att ibland bli omhändertagna, ibland avvisade när de söker hjälp och tröst. De är i stor utsträckning känslöstyrda. Som vuxna individer kan de i nära relationer skrämman iväg människor med sin starka önskan om närhet. En del är dock så rädda för att bli övergivna att de istället undviker nära relationer. På så sätt är oro över acceptering och känslighet för avvisande själva kärnan för anknytningsotrygghet. Ungdomar med otrygg anknytning har sämre tillit, undvikande problemlösningstrategi och uppvisar mer dysfunktionell aggression jämfört med tryggt anknutna ungdomar (Allen, Moore, Kuperminc, & Bell, 1998). Vidare antas känslighet för avvisande vara mediatoren i sambandet mellan otrygg anknytning och mindre gynnsam utveckling (Natarajan et al., 2011).

Det finns starkt empiriskt stöd för att individer med känslighet för avvisande ofta har svårigheter med att interagera med vänner och kollegor, i kärleksrelationer, med make/maka, och med främlingar (Downey, Khouri, & Feldman, 1997). Forskning har även funnit att för dessa individer kan etablerandet av relationer utanför familjen vara särskilt utmanande, eftersom i nya relationer där man vill känna acceptans och uppleva stöd också innebär att man riskerar att utsätta sig för avvisande (Romero-Canyas, Downey, Berenson, Ayduk, & Kang, 2010; Weeks, 2011). Två beteendemässiga strategier för att hantera hot om avvisande har urskiljts hos individer med hög grad av känslighet för avvisande. Den första strategin kännetecknas av ett mer direkt och konfronterande beteendemönster där individen ger uttryck för sina tankar och känslor

(till exempel verbal ilska, aggression) (Ayduk, May, Downey, & Higgins, 2003; Galliher & Bentley, 2010). Den andra strategin innebär ett mer dolt beteendemönster (till exempel undvika konfrontation, tillbakadragande av kärlek och stöd) allt för att försöka bibehålla relationen (Purdie & Downey, 2000). Dock resulterar båda dessa strategier i att det förväntade avvisandet infrias (Ayduk et al., 2003; Stafford, 2007).

Anknytningsmönster hos vuxna

Hazan och Shaver (1987) fann följande tre typer av anknytning hos vuxna; *trygg*, *ängslig ambivalent* samt *undvikande* anknytningsstil. Dessa tre anknytningsstilar kan jämföras med de som utvecklas hos barn. Således kännetecknas trygg anknytningsstil av tillit till signifikanta andra och en förmåga att bli lugnad av deras närhet i stressfyllda situationer. Individer med trygg anknytningsstil är mer benägna att använda en större variation av kärleksfulla beteenden, inklusive beröring, gentemot sin partner än otryggt anknutna individer (Andersen & Guerrero, 2008; Bartholomew & Horowitz, 1991; Guerrero, 1996; Kirkpatrick & Hazan, 1994; Tucker & Anders, 1998). De tenderar också att uppleva mer stabilitet i sina relationer än otryggt anknutna individer (Gentzler & Kerns, 2004; Guerrero & Bachman, 2006) och upplever mer positiva känslor inom relationen (Feeney, 1999, 2008; Simpson, 1990). Under perioder av stress kommer de att söka emotionellt stöd från sin partner, men är också själva villiga att ge liknande stöd till partnern (Simpson, Rholes, & Nelligan, 1992). Ängslig ambivalent anknytningsstil innebär en osäkerhet inför andra människors förmåga att svara mot deras behov i kombination med en längtan efter närhet och en stark känslighet för avvisande. Undvikande anknytningsstil innebär en osäkerhet på andra människors intentioner och en benägenhet till emotionell distans. Anknytningsforskning antyder att det finns samband mellan anknytningsstilar (trygg, ängslig ambivalent och undvikande) och bland annat relationers kvaliteter och mental hälsa (Mikulincer & Shaver, 2007; Mikulincer, Shaver, & Avihou-Kanza, 2011). Individer klassificerade som ängslig ambivalent eller undvikande upplever i högre grad än tryggt anknutna individer rädsla för till exempel intimitet, beroende och närhet (Cassidy & Kobak, 1988; Hazan & Shaver, 1987; Mikulincer & Shaver, 2007; Mikulincer et al., 2011). Ängslig ambivalent anknutna individer har tenderat att vara mer klängiga (Brennan & Shaver, 1995; Hazan & Shaver, 1987) och beroende av sin partner samt i högre grad varit rädda för att deras partner skall överge dem (Bartholomew, 1990; Hazan & Shaver, 1987). Downey och Feldman (1996) fann att ängslig ambivalent anknutna individer associerades med känslighet för avvisande. Hazan och Shaver (1987) fann att ängslig ambivalent anknutna individer rapporterade att deras partner inte besvarade deras önskan om närhet. Undvikande anknutna individer tenderar att sakna tillit till sin partners välvilja samt har en inneboende önskan om att vara oberoende. På så sätt är undvikande anknytning förknippat med aversion mot intimitet (Mikulincer et al., 2011; Rowe & Carnelley, 2005). Brennan et al. (1998) fann att undvikande individer upplever mer aversion mot beröring och att de var mindre

benägna att själva använda beröring för att ge och ta emot omsorg än tryggt anknutna individer.

Anknytningsstilar som fyrkategorimodell

Bartholomew (1990) uppmärksammade att undvikande anknytning kunde innefatta två olika slags undvikande, och introducerade en fjärde anknytningsstil. Den ursprungliga undvikande anknytningsstilen fick benämningen avfärdande anknytning och syftar på individer som använder ett undvikande beteende för att behålla sitt försvar av självförsörjande och oberoende (Fraley & Shaver, 2000). Den upptäckta anknytningsstilen benämndes rädslöfyllad och innebär att individen använder ett undvikande beteende i anknytningsrelationer för att undvika att bli sårad eller avvisad. Vidare föreslog Bartholomew och Horowitz (1991) att anknytning kan mätas i två ortogonala dimensioner som i kombinationer ger fyra anknytningsstilar. En dimension mäter självbild längs ett positivt eller negativt kontinuum och den andra dimensionen mäter individens positiva eller negativa bild av andra. Individer med *trygg* (eng. secure) anknytning (positiv själv, positiv andra) antas ha internaliserat en känsla av självvärde och tillit till att andra människor finns till hands och är stödjande. De är självständiga men känner sig ändå bekväma med att söka och förvänta sig stöd från andra. Individer med *upptagen* (eng. preoccupied) anknytning (negativ själv, positiv andra) är upptagna med anknytningsbehov och är beroende av andras värderingar av dem. De behöver andra människors acceptans och godkännande. De är även ängsliga och klängiga i relationer och har en negativ arbetsmodell av sig själva och en positiv bild av andra. Individer med *avfärdande* (eng. dismissing) anknytningsstil (positiv själv, negativ andra) distanserar sig från andra och ser sig själva som självständiga och osårbara för avvisande av andra. De undviker intimitet eftersom det medför hot om förlust av deras självständighet och sitt oberoende. Dessa individer har en positiv arbetsmodell av självet och en negativ arbetsmodell av andra. Individer med *rädslöfyllad* (eng. fearful) anknytningsstil (negativ själv, negativ andra) ser andra som icke omvårdande och icke tillgängliga och sig själva som icke älskvärda. Individer med rädslöfyllad anknytningsstil undviker intimitet av rädsla för att andra kan komma att skada dem eller för att inte riskera att bli övergivna. De har en negativ arbetsmodell av både andra och sig själva (Bartholomew & Perlman, 1994).

Anknytning och stabilitet

I en longitudinell studie med en uppföljningstid på 36 år, fann Franz, McClelland och Weinberger (1991) att erfarenheten av ett varmt och kärleksfullt föräldraskap i tidig barndom korrelerade med ett långt lyckligt äktenskap och nära relationer vid 40 års ålder. Forskarna (Franz et al., 1991) menar att den avgörande faktorn för att uppleva kontinuitet i relationer över tid var kvalitén på anknytningen tidigt i livet.

Baldwin och Fehr (1995) påvisade dock att de flesta människor utvecklar både trygga och otrygga relationer, något som stödjer möjligheten att förändra anknytningsstil. Zhang och Labouvie-Vief (2004) visade i sin studie som pågick i över sex års tid, att anknytningsstil är relativt stabil över tid men att graden av stabilitet kan diskuteras (Zhang & Labouvie-Vief, 2004, s. 420). Det är dock förvånansvärt få tryggt anknutna individer som tenderar att byta till en otrygg anknytningsstil. Crowell, Treboux och Waters (2002) förklarar detta med att när en trygg anknytning uppnåtts är den mycket svår att lära bort. Mikulincer och Shaver (2007) menar att den tillgivna bindningen hos en vuxen människa inte uteslutande karakteriseras av ensidig anknytning (som fallet huvudsakligen är mellan barn och anknytningsperson), utan att anknytningen är av mer ömsesidig karaktär, det vill säga rollerna växlar. Vidare kan en vuxen individs anknytningsrelation till exempelvis sin åldrande förälder förändras, det vill säga båda kan tillfälligtvis anta den trygga basens roll (Sperling & Berman, 1994). Hazan och Shaver (1987) menar att tidigt utvecklade arbetsmodeller är relativt opåverkbara, vilket skulle betyda att vuxenanknytning ses som ett egenskapsliknande karaktärsdrag som påverkar hur individen uppfattar och fungerar i nära kärleksrelationer. Å andra sidan kan anknytning ses utifrån hur individens relation ser ut, det vill säga individens erfarenheter specifikt i en särskild relation. Studier stödjer båda synsätten. Levy och Davis (1988) visade till exempel att olika kärleksstilar hängde samman med olika anknytningsstilar. Följaktligen kan anknytning se olika ut beroende på hur relationen ser ut. Man kan vara trygg i en kärleksrelation, otrygg i nästa osv. Tryggt anknutna personer utmärks av att de har en stark och osjälvisk kärlek. De är engagerade i sin relation och inte rädda för närhet. Undvikande personer har däremot lågt självförtroende i parrelationen och är rädda för intimitet. De ambivalent anknutna kännetecknas av att de har en mer kontrollerande relation och är mer klängiga och beroende.

Shemmings (2006) sammanfattar vad forskning om anknytningens stabilitet hos vuxna har visat; 1) anknytningsstil innefattar både stabila och flexibla element, 2) individers anknytningsstil kan ändras från en otrygg stil till en trygg stil, eller vice versa, men de tenderar att inte ändras från en otrygg stil till en annan otrygg stil (se Rothbard & Shaver, 1994), samt att 3) generellt tycks vuxna individer bli mindre ängsligt anknutna med åldern, åtminstone mätt med självskattningsskalor (se Shaver & Mikulincer, 2004, s. 459).

Beröringsundvikande

Beröringsundvikande (eng. touch avoidance) definieras inom psykologisk litteratur till vilken grad en individ tycker om beröring eller ogillar och undviker beröring (Andersen, 2008; Andersen & Leibowitz, 1978; Jourard, 1966; Jourard & Rubin, 1968), vilket kan ha negativa effekter som underminerar deras nära relationer (Andersen, 2008). Det vill

säga, medan många människor söker beröring till älskade och nära vänner, undviker många personer också fysisk beröring, speciellt i relation till okända människor, men även i nära, intima relationer. Forskning om beröringsundvikande går tillbaka mer än fyra decennier i tiden, då Jourard i en studie fann att män och kvinnor visade en stabil egenskap av mer eller mindre "beröringsförmåga". Detta uppfattades som en viktig kommunikationskänslighet som kan påverka karaktären på interpersonella relationer (Jourard, 1966; Jourard & Rubin, 1968). Jourard (1966) fann bland annat att personer som klassificerade sig själva som fysiskt attraktiva oftare blev berörda jämfört med personer som klassificerade sig som fysiskt oattraktiva.

Teoretisk utgångspunkt för studier om beröringsundvikande har varit att beröring är en grundläggande och mycket essentiell form av kommunikation. Viktiga forskningsfrågor har varit betydelsen av olika beröringar, könsskillnader i upplevelse av beröring, samt vilka delar av kroppen som varit involverade i beröringen (Burgoon, 1991; Hall, 1979, 1996; Jones & Yarbrough, 1985; Maier & Ernest, 1978; Nguyen et al., 1975; Stier & Hall, 1984). Precis som vid andra former av kommunikation finns det förutom kulturella skillnader även köns-, ålders- och statusskillnader för när, var och hur man får beröra. Dessa uppenbara och ibland implicita mönster kan förklara några skillnader i attityder till att beröra och till att bli berörd. Mehrabian (1972) menar att beröring är en grundläggande form av närmande i en relation mellan två människor som erbjuder större närhet och ökad intimitet dem emellan. Misslyckandet att utnyttja beröring antyder en vilja till att undvika ömsesidiga relationer och brist på ömsesidig närhet. Men individen kan också bli socialiserad till att undvika beröring, till exempel till beröring med någon av samma kön. Beröringsundvikande gentemot en vän av samma kön (för män) ses mer som en del av en homofobisk hållning i västerlandet (Floyd, 2000). Det vill säga beröring mellan män anses omanligt, intimt och olämpligt (till exempel Brennan et al., 1998), medan beröring mellan kvinnor är mer accepterat och kvinnors socialisering ger större handlingsfrihet för att beröra andra kvinnor. Denna tolkning överensstämmer med annan forskning som visat könsskillnader i beröringsbeteenden och kan antas spegla sociohistoriska statusskillnader (till exempel Derlega, Lewis, Harrison, Winstead, & Constanza, 1989; Major, 1981; Roese, Olson, Borenstein, Martin, & Shores, 1992). Därtill visar studier att könsskillnader samverkar på relationell nivå, så att kvinnor kan vara mindre öppna för beröring under själva uppvaktningsdelen av en romantisk relation, men när relationen väl är etablerad och stabil är de mer öppna för beröring med partnern (Brennan et al., 1998; Guerrero & Andersen, 1991; Heslin & Alper, 1983; Heslin et al., 1983; Nguyen et al., 1976). Av den orsaken att beröringsundvikande är primärt i relation till motsatt kön och relaterat till ålder, föreslås en hormonell förklaring; yngre personer i sina viktigaste reproduktiva år, är mer benägna till beröring med motsatt kön, hellre än att undvika beröring med motsatt kön (Andersen, 2005). Äldre individer är mer beröringsundvikande. Dock vet man inte huruvida det är en mognadseffekt eller en kohorteffekt (Andersen & Leibowitz, 1978; Lower, 1980).

Om en individ ofta upplever negativa känslor i relation till beröring och fysisk närhet kan det indikera påverkan av andra faktorer, huvudsakligen personlighetsegenskaper (Brennan et al., 1998). I några studier har relationen mellan beröringsundvikande och olika dimensioner av personligheten studerats. Motstridiga resultat finns gällande samband mellan beröringsundvikande och självbild. Andersen och Leibowitz (1978) fann inte något signifikant samband mellan de två variablerna, vilket Silverman, Pressman och Bartel (1973) och Andersen, Andersen och Lustig (1987) gjorde. Forskare menar att barn som har omvårdande föräldrar kan bli mindre beröringsundvikande, mer socialt trygga och mer socialt kompetenta (Andersen et al., 1987; Andersen & Leibowitz, 1978). Studier har också funnit stöd för att beröringsundvikande människor upplever oro eller olust inför verbal kommunikation med andra (Andersen et al., 1987), har lägre social kompetens (Larsen & LeRoux, 1984), har sämre förmåga att lösa problem samt har en sämre förmåga att anpassa egna handlingar och/eller attityder till situationen (Fromme et al., 1989). Vidare har beröringsundvikande konsekvent varit associerat med mindre beröring (Guerrero & Andersen, 1991, 1994), negativa reaktioner till faktisk beröring (Sorensen & Beatty, 1988), större interpersonell distans (Andersen & Sull, 1985), minskad intimitet (Fromme et al., 1989; Mehrabian, 1971), samt mindre relationell tillfredsställelse, både för egen del och partners (Guerrero & Andersen, 1994). Dorros, Hanzal och Segrin (2008) studerade upplevelse av beröring i relation till femfaktormodellen. Studien visade att personlighetsdragen öppenhet samt vänlighet predicerade positiv attityd till beröring bättre än vad kön och relation till beröraren gjorde.

Andersen och Leibowitz (1978) upptäckte en positiv relation mellan beröringsundvikande och verbal kommunikationsångslan. Det vill säga individer som känner obehag inför beröring är också mindre pratsamma och mer undvikande när det gäller verbal kommunikation. Martin och Anderson (1993) fann ett signifikant negativt samband mellan beröringsundvikande och villighet till kommunikation. Dessa två studier stödjer antagandet att det finns en relation mellan ickeverbalt undvikande och verbalt undvikande beteende. Fromme och kollegor (1989) visade att beröringsbekvämlighet relaterade till livstillfredsställelse, med positiv upplevelse av sin barndom, med god självbild, och aktiv problemlösningstrategi. Det finns dock inte någon studie som på ett utförligt sätt förklarar *hur* människor blir beröringsundvikande. (För sammanfattning av studier om beröringsundvikande, se Appendix I.)

Demografiska förklaringsmodeller till olikheter i beröring

Beröring ur ett kulturellt perspektiv

Forskning har visat att det finns stora kulturella skillnader i frekvens och typ av beröring, särskilt med avseende på så kallade kontakt- och icke-kontaktkulturer (till exempel Andersen, 2008; Barnlund, 1975; Jourard, 1966; Remland, Jones, & Brinkman, 1995). Utmärkande för kontaktkulturer är att människor berör varandra i större utsträckning, att de står närmare varandra, vänder sig mot varandra, ser varandra i ögonen samt använder mer emotionell mimik (Watson, 1970). Halberstadt (1985) menar emellertid att begreppet kontaktkulturer är mera komplext än enbart geografiska gränser. Slutsatsen av studier om beröring ur ett kulturellt perspektiv är att den minst beröringsbenägna regionen i världen är Asien (Andersen & Guerrero, 2008; Jones, 1994; McDaniel & Andersen, 1998; Remland & Jones, 1988). Medelhavsländerna (inklusive Spanien och Frankrike) är de mest interpersonellt beröringsbenägna områdena. Till kontaktkulturer räknas även de flesta arabländerna, Latinamerika och ett antal afrikanska stater (Andersen & Wang, 2005; Jones, 1994). Vita nordamerikaner och nordeuropéer tillhör generellt sett icke-kontaktkulturer (Argyle, 1996). Andersen och Guerrero (2008) ger en förklaring till uppdelningen av kontakt respektive icke-kontaktkulturer. Med undantag av de östra delarna av Europa, är icke-kontaktkulturerna geografiskt lokaliserade till kallare klimat medan kontaktkulturerna återfinns i varmare geografiska zoner. Dessa latitudinella förklaringar för skillnader i beröringsbeteende inkluderar även skillnader i energinivå och ämnesomsättning. I kallare klimat tenderar den långa, hårda vintern att skapa en mer uppgiftsorienterad kultur medan kulturer med varmare klimat tenderar att bli mer interpersonellt orienterade och interpersonellt ”varma” (se även Pennebaker, Rimé, & Blankenship, 1996). Såväl varmare som kallare latituder finns inom USA:s gränser. Detta utnyttjades i en studie där resultatet visade att studenter vid universitet runt ekvatorn var mer beröringsbenägna än studenter som studerade vid universitet på kallare breddgrader (Andersen, Lustig, & Andersen, 1990). Andersen och Guerrero (2008) menar att en förklaring till att de mest beröringsaktiva kulturerna är lokaliserade nära ekvatorn kan vara att klimatet där gör människor mer synliga och tillgängliga.

Remland et al. (1995) har studerat effekterna av kultur, kön och ålder i relation till beröring. Genom videospelning av promenerande par från England, Frankrike, Nederländerna, Tyskland, Italien, Grekland, Skottland och Irland studerades parens avstånd till varandra och deras beröringsmönster. Resultatet bekräftade tidigare forskares resultat om skillnader mellan olika kulturer. Mest beröringsbenägna var de som kom från Italien och Grekland. Minst beröringsbenägna var engelsmän, fransmän och tyskar. Vidare visade resultatet att äldre par (> 60 år) var mindre beröringsbenägna än vad yngre par var (20-30 år).

Forskning har visat att amerikanska mödrar föredrar att använda mer verbal kommunikation med sina spädbarn än fysisk beröring. Mill och Romano-White (1999) menar att amerikanska barn konsekvent berörs i syfte att korrigera eller kontrollera barnet, medan stunder av positiv beröring till exempel i form av lekfull interaktion inträffar mindre frekvent. Montagu (1986) har också visat att det utöver kulturella och nationella olikheter i taktill beteende även finns klasskillnader. I till exempel England verkar det vara så att ju högre socialgrupp individen tillhör, desto mindre frekvent är beröring. Samtidigt har man i USA funnit att mödrar med högre socioekonomisk tillhörighet föreföll att vara mer avslappnade inför beröring i jämförelse med mammor från lägre socialklasser.

Sammantaget finns det en riklig dokumentation som tyder på kulturella skillnader i beröringsbeteenden. Dock har övervägande delen av forskning om beröring utförts i USA. Forskning från andra delar av världen skulle öka vår förståelse om beröring (jämför Dibiase & Gunnoe, 2004).

Beröring ur ett könsperspektiv

Omfattande forskning har gjorts för att studera huruvida män och kvinnor skiljer sig åt i hur mycket beröring de ger respektive erhåller (Andersen & Guerrero, 2008). Några studier har funnit att män initierar mer beröring på allmänna platser och i professionella sammanhang (Henley, 1973; Major, Schmidlin, & Williams, 1990). Sammantaget visar studier att kvinnor generellt sett tenderar att ge och få mer beröring än män (Andersen & Leibowitz 1978; Burgoon & Bacue, 2003; Fromme et al., 1989; Larsen & LeRoux, 1984). En orsak till att det skulle förhålla sig så här är att i det amerikanska samhället (där merparten av forskningen är gjord) är beröring mellan två män mindre accepterat än vad beröring mellan två kvinnor är (Andersen et al., 1987; Andersen & Leibowitz, 1978; Guerrero & Andersen, 1991, 1994; Remland & Jones, 1988). Ett annat mönster finns i arabländerna, där beröring mellan män både är frekvent förekommande och accepterat (Guerrero, Andersen, & Afifi, 2007).

Henley (1977) menar att män initierar mer beröring än kvinnor på allmänna platser och i professionella sammanhang och förklarar det med att det är mer socialt accepterat för män att beröra kvinnor medan det inte är lika accepterat för kvinnor att beröra män. Att kvinnor tillåter och accepterar mäns fysiska beteende beror enligt Henley på det patriarkaliska maktövertagandet. Ytterligare en förklaring till männens beröringsbeteende är enligt Henley att män vill markera kvinnornas fysiska utsatthet och deras relativa maktlöshet i relation till män, vilket kan överensstämma med nyare forskning. Guéguen (2007) konstaterar till exempel att beröring från en man anses vara ett dominerande och attraktivt beteende som inger social status. Däremot uppfattas kvinnor som använder beröring som mer dominanta och stereotypiskt manliga (Forden, 1981; Guéguen, 2007).

En skillnad mellan könen är också i hur beröringen tenderar att uppfattas. Kvinnor skiljer mellan sina kroppsdelar i termer av "beröringsbara" medan för män är det mer essentiellt vilken typ av beröring de mottar (Henley, 1973). Även ålder och socioekonomiska statusskillnader i mönstret av beröring har observerats. Resultatet visade att äldre personer var mer benägna att beröra yngre personer än vice versa. Personer med högre status var också mer benägna att beröra de med lägre status än det omvända. Vidare menar Henley att om en man berör en kvinna är det inte nödvändigt att hon tolkar det som en sexuell invit, medan en kvinnas beröring av en man oftare tolkas som intim av honom.

Guerrero och Andersen (1994) studerade par på offentlig plats. Resultatet av studien visade att män var mer benägna att ha initierat den första beröringen som observerades om paret beskrev sin relation som ny eller som ett "tillfälligt datingpar". Omvänt var kvinnor mer benägna att ha initierat beröringen om paret var gifta. Guerrero och Andersen menar att sociala normer dikterar att män har privilegiet att initiera beröring i början av en romantisk relation medan kvinnor, som ofta fokuserar på att bevara intimiteten i relationen, är mer benägna att beröra när väl relationen har blivit etablerad och intim. Vidare visade Guerrero och Andersens observationsstudie att par i seriösa datingrelationer berörde varandra dubbelt så mycket som par i tillfälliga datingförhållanden eller gifta relationer. De visade även att äkta makar var mer benägna att besvara varandras beröring. Andersen och Guerrero (2008) menar att i seriösa datingförhållanden eller i nyetablerade kärleksrelationer kan människor använda beröring för att visa sitt engagemang för varandra och för att visa omgivningen att de är ett par. För gifta par kan sådan beröring vara "onödig" och istället kan gifta makar visa sin intimitet genom återgåldande beröring. McDaniel och Andersen (1998) upprepade studien på en urvalsgrupp bestående av väntande resenärer på en flygplats och visade liknande resultat det vill säga en kurvlinjär relation.

Observationer av samspelet mellan mor och barn har visat att det i tidig ålder finns en könsskillnad både i att ta initiativ till och att erbjuda beröring (Lindahl & Heimann, 1997). Studier har även funnit att flickor tar fler initiativ till och även blir mer berörda, vilket är något som pekar på att flickor kan uppleva beröring mer positivt än vad pojkar gör (Burgoon & Saine, 1978; Goldberg & Lewis, 1969). De flesta forskare är överens om att dessa könsskillnader finns kvar även senare (Hall, 1987; Hall & Halberstadt, 1997;

Henley, 1977; Nguyen et al., 1975; Stier & Hall, 1984; Whitcher & Fisher, 1979; Willis & Reeves, 1976; Willis & Rinck, 1983). I Heslin et al. studie (1983) visade resultatet att både kvinnor och män tyckte att beröring från en nära vän av motsatt kön upplevdes behagligt medan beröring från en vän av samma kön skattades obehagligt. Emellertid upplevdes beröring från en främling av motsatt kön obehagligt för kvinnor medan däremot männen upplevde det som ganska behagligt. Slutsatsen av studien var att för kvinnor är beröringsupplevelsen påverkad av hur väl de känner den andra personen medan beröringsupplevelsen för män påverkades mer av om det var en man eller en kvinna som berörde. Resultaten stödjer också antagandena om att hur beröring upplevs beror på bekantskapsrelationen samt att en social relation mellan två individer måste vara jämbördig för att beröring skall upplevas positivt.

Routsala och Isola (1996) fann i sin studie att beröring från en kvinnlig sjuksköterska uppfattas som mer legitim än från en manlig sjuksköterska. Nilsen och Vrana (1998) visade att beröring från en kvinna ledde till större sänkning av puls och blodtryck än en likvärdig beröring från en man. Lewis et al. (1995) designade en studie där deltagarna skulle göra skattningar av fotografiska representationer av sköterskors beröring eller icke-beröring av patienter vid sängkanten. Resultatet av studien visade att manliga respondenter skattade sköterskor (både kvinnliga och manliga) som mer stödjande om de inte berörde patienten, medan de kvinnliga respondenterna ansåg att sköterskan var mer stödjande om beröring gavs.

Beröring ur ett åldersperspektiv

I ett antal studier har Willis med medarbetare observerat hur barn i olika åldrar (från sex års ålder och uppåt) berör varandra då de stått i kö till en cafeteria. Resultatet av studierna visade att beröringsfrekvensen avtog med barnens ålder fram till 14-15 årsåldern då den närmade sig vuxna personers beröringsnivå. Studierna visade även skillnader i beröringsbeteende. Yngre barn och gymnasieelever var mer benägna att röra vid varandra på ett personligare eller vänligare sätt än vad barnen på mellanstadiet gjorde (till exempel Willis & Reeves, 1976). Neill (1991a) har i en undersökning studerat barn och ungdomar i åldersgruppen 8-17 år. Resultatet visade att det skedde en nedgång i generell acceptans hos gruppen beroende på deras ålder vad beträffar beröring på allmänna platser från människor som inte var nära vänner eller släktingar. Hos ungdomar i åldern 17 år och äldre liknade beröringsmönstret vuxna människors beröringsmönster. Det vill säga att precis som tidigare forskning visat, var pojkar i åldern 17 år och äldre, mer villiga att bli berörda av, eller beröra flickor än pojkar. Flickorna i samma ålder var mindre benägna att vilja bli berörda av vare sig pojkar eller flickor. Neill menar att under uppväxttiden har barnen införlivat de normer och regler för när beröring är acceptabel och vilken slags beröring som är acceptabel (Neill, 1991b). Både Willis och Neill har i sina studier funnit

att beröring mellan barn av samma kön och med samma etniska bakgrund inträffade oftare än mellan barn av olika kön och olika etnicitet. Frekvensen av beröring minskade från förskola till högstadiet och därefter kvarstod denna senare nivå genom gymnasiet.

Möjligheterna att beröra och att bli berörd minskar med åldern, särskilt för änkor och änklingar (Huckstadt, 1990). Montagu (1986) menar att det är äldre människor som erhåller minst beröring av alla grupper i de flesta kulturer. Hollinger, Buschmann och Factors (1993) menar dock att den äldre människans upplevelse av beröring bör ses mot bakgrund av hela hennes samlade livserfarenhet. Äldre personer som vistas i olika boendeformer på institution eller som bor ensamma är också en grupp som ofta får väldigt lite hudkontakt med andra människor. Svårigheter att höra och att se är åldersrelaterade förändringar som påverkar förmågan att kommunicera, därtill finns det sjukdomar som kan påverka kommunikationsförmågan negativt (Bayles, Kaszniak, & Tomoeda, 1987). När individer förlorar sin förmåga att kommunicera verbalt, blir beröring en ännu viktigare kommunikationsform (Fanslow, 1990; Parkinson, 1986). Bush (2001) diskuterar bland annat hur beröring, utöver den som sker i samband med den dagliga omvårdnaden som hygien eller liknande situationer, skulle kunna användas för att förbättra välbefinnandet hos äldre. Det finns studier som visat på en signifikant förbättring av hälsostatusen hos äldre då de blivit medvetet berörda av vårdpersonalen. Särskilt gäller detta äldre vars kognitiva förmågor försämrats, eller äldre som vistas på institution. Paulson (2008) gjorde en studie med äldre kvinnor och undersökte deras besök på skönhetssalonger samt relation till kvinnornas inställning till åldrandet. Resultaten påvisade att det inte var behandlingen eller det utlovade resultaten av denna som var det främsta skälet till besöket. Det främsta skälet var känslan av avslappning och välbefinnande, särskilt betonades den direkta hudkontakten från personalen som en av de viktigaste aspekterna på behandlingen.

Även om några studier gjorts på äldre, har flertalet forskningsstudier om beröring genomförts med undersökningsgrupper bestående av universitetsstuderande (det vill säga unga vuxna). Det behövs därför fler studier som tar hänsyn till ålder i undersökningsurvalet och inkluderar medelålders och äldre människor i forskningsstudier om upplevelse av fysisk kontakt.

Beröring ur ett fysiskt perspektiv

Alla människor har, medvetet eller omedvetet, en uppfattning om sin kropp. Johannisson (2002) beskriver vilka känslor som har väckts bland gemene man i samhället, i förhållande till synen på huden och vid beröring av huden. Hudsjukdomar som spetälska, syfilis eller koppor uppfattades förr i tiden generellt som socialt stigmatiserande. I dag finns andra typer av hudförändringar och hudsjukdomar som kan upplevas som stigmatiserande. Gupta, Gupta och Watteel (1998) beskriver hur patienter med psoriasis ofta upplever att

omgivningen vill undvika att beröra dem. Känslan av stigmatisering och upplevelsen av att andra människor undviker dem med anledning av hur de ser ut kan få individen att känna sig osedd. En annan aspekt av beröring är när individen inte vill beröra sig själv efter till exempel en operation, där kroppen bär yttre tecken på sjukdom (Rosenborg-Hellberg, 2003). En hudsjukdom som bryter ut tidigt i livet kan innebära svårigheter inför fysisk kontakt (Clements, 1982). Hudsjukdomen *neurodermit* bryter ofta ut i tidig barndom. Personer som är drabbade av sjukdomen har visat sig ha senare sexualdebut. Niemeier, Winckelsesser och Gieler (1997) fann i sin studie att sexuallivet hos vuxna patienter med neurodermit och psoriasis påverkades negativt i jämförelse med den friska kontrollgruppen. Liknande resultat har också rapporterats i studier med brännskadade individer i relation till sexualitet (Seikowski & Gollek, 2008). Det är viktigt att poängtera att vårdpersonal som behandlar patienter med hudåkommor behöver vara väl medvetna och införstådda med hur känsliga patienter kan vara inför sitt utseende (sjukdomstillstånd) och sin fysiska kropp. Det finns även vissa neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, till exempel Aspergers syndrom och autism, som kan göra individen hypersensitiv för beröring (till exempel Talay-Ongan & Wood, 2000). Detta kan till exempel innebära att individen är överkänslig för och upplever aversion till att bära vissa tyger eller andra material (strukturer) direkt inpå kroppen (Rogers, Hepburn, & Wehner, 2003). Studier har även funnit att autistiska barn undviker beröring från andra människor (Dunn, 2001; Kientz & Dunn, 1997).

Metoder för att studera beröringsattityder och beröringsbeteende

Det finns flera metodologiska problem med att studera beröring. För det första sker mycket av den taktila interaktionen i avskildhet vilket försvårar för forskning. För det andra är det svårt att studera beröring på grund av den komplexitet som en beröring kan innefatta, till exempel var på kroppen beröringen ges, dess intensitet, varaktighet, tryck etcetera (Hertenstein, 2002).

Djurstudier

Det finns idag mycket forskning som visar på betydelsen av fysisk kontakt. Genom djurstudier har man kunnat framhäva beröringens betydelse för tidig utveckling, framför allt har de berömda (men etiskt kritiserade) experimentella apstudierna som Harlow ledde under 1950-60-talet förstärkt denna kunskap (Harlow, 1959; Harlow & Harlow, 1962b, 1969; Harlow & Suomi, 1971). Genom att låta apor växa upp i olika nivåer av isolering erhöles dramatiska resultat. Resultaten visade att de apor som växt upp helt isolerade, utan möjlighet till fysisk kontakt med andra apor, uppvisade starka tecken på känslomässig störning. De utvecklade inte några lekfärdigheter och utvecklade dessutom motoriska stereotyper (till exempel satt de ihopkrupna med vaggande rörelser) och tvångsmässiga vanor (Harlow, 1963). Då störda apor sammanfördes med normala apor visade det sig att de hade svårigheter med samspelet med andra apor och uppvisade socialt och aggressivt störda beteenden samt därtill ett mycket stort sexuellt beteende (Harlow & Zimmermann, 1959). Ett resultat av studierna var att vid emotionell otrygghet erbjuder en tygdocka bättre tröst och mer stimulerande hudkontakt, i jämförelse med en stålträdsdocka som tillhandahåller mjölk. Omvårdnad och lugnande beröring var otvetydigt viktigare än var maten kom ifrån (Harlow & Harlow, 1962a, 1962b; Harlow & Zimmermann, 1959). Harlows tidiga sociala isoleringsstudier har fortfarande relevans sett utifrån dagens forskning med utgångspunkt i anknytningsteorin och spädbarns tidiga upplevelser. I longitudinella djurstudier har forskare tittat på tvärgenerationella fenomen och funnit att den bästa prediktorn för hur lång tid en ung apamma spenderar med sitt nyfödda spädbarn är hur mycket tid hon själv spenderade med sin moder som apunge

(Fairbanks, 1989; Field, 1995). Studier med rhesusapor har visat att beröring inte bara är viktig för social och emotionell utveckling, utan också av avgörande betydelse för immunsystemet (Suomi, 1991; Westergaard, Suomi, & Higley, 2002).

En annan auktoritet på området djurstudier och beröring är Schanberg, som i sina studier på råttor och dess avkomma sett att råttungar, precis som människor, är beroende av föräldrarnas beröring för att växa och utvecklas (Schanberg, Ingledue, Lee, Hannun, & Bartolome, 2003). Råttor är relativt jämförbara subjekt för att studera tillväxt hos människan, eftersom råttor och människor reagerar likadant på deprivation och stimulering (Field, 2001). Champagne och Meaney (2008) har i sina råttstudier observerat att en del råttmammor samspekar mer än andra med sina ungar genom att slicka dem, ligga hos dem och värma dem under deras första levnadsvecka. När dessa ungar når vuxen ålder är de mindre rädda och klarar stressande situationer bättre. Då de får egna ungar är de mer omvårdande och sociala gentemot sin egen avkomma. På så sätt förs beteendet vidare från råttgeneration till råttgeneration. Detta kunde ha tolkats som att det finns en speciell genetisk skillnad mellan olika råttor. Emellertid fann forskarna att om ungar som fötts av en moder som inte berört sin avkomma så mycket, istället fick växa upp med en mer vårdande surrogatmamma, antog de surrogatmammans beteende. Detta omvårdande karaktärsdrag grundlades under rättans första vecka i livet och berodde alltså på hur omvårdande modern var, till exempel hur mycket hon slickade ungen, det vill säga en epigenetisk företeelse.

Neurovetenskapliga studier

Genom neurovetenskapliga studier har forskare funnit att beröring skapar emotionella band i hjärnan (Olausson, Wessberg, Morrison, McGlone, & Vallbo, 2010; Wessberg, Olausson, Wiklund Fernström, & Vallbo, 2003). Wessberg och kollegor (2003) menar att det finns ett känselsystem i människans hud som består av långsamt ledande nervfibrer, vilka svarar på bland annat lätt beröring (såsom vänlig beröring). Detta känselsystem antas ha utvecklats för att förmedla emotionell information (Olausson et al., 2010; Wessberg et al., 2003). De senaste årtiondena har neurofysiologerna påvisat att fysisk stimulans förbättrar hjärnans kemi, funktion och struktur. Vissa hävdar att hjärnan utvecklas 20-30 % mer hos barn som får "tillräckligt" mycket beröring än hos barn som får lite beröring (Field, 2002). Beröring verkar vidare spela en central roll för hjärnans möjlighet att stå emot stress utan att få negativa effekter (Blackwell, 2000; Shore, 1997). När nivåerna av kortisol blir för höga påverkas hippocampus (en del av hjärnan som är viktig för minne och inlärning) negativt. Detta kan leda till sämre mental och fysisk förmåga hos barn (Blackwell, 2000). Positiv beröring kan reducera nivåerna av kortisol i blodomloppet (Blackwell, 2000; Shore, 1997).

När huden berörs (på rätt sätt) utsöndras ämnet *oxytocin* i kroppen (Morrison, Löken, & Olausson, 2010). Forskningsstudier på råttor har visat att beröring, tryck och värme från andra råttor ökar nivåerna av oxytocin, minskar blodtrycket och verkar lugnande. Den här reaktionen på positiv beröring kan förklara varför intima relationer och sociala nätverk korrelerar med fysisk och emotionell hälsa och välmående (Cozolino, 2006; Uvnäs-Moberg, 1997; Uvnäs-Moberg & Petersson, 2004). Resultatet av en studie om beröring och oxytocin hos patienter visade att nivån av oxytocin i blodet inte ökade på den urvalsgrupp som erhöll beröring, medan däremot den kontrollgrupp som inte fick beröringsmanipulationen, uppvisade sänkta nivåer av oxytocin i blodet (Henricson, Berglund, Määttä, Ekman, & Segesten, 2008).

Experimentella studier

Genom experimentella studier har man manipulerat eller kontrollerat beröring för att studera beröringsbeteende (Thayer, 1986). Verkliga experiment inom beröringsundvikande är ovanliga, förutom något enstaka undantag, till exempel Sorensen och Beatty (1988). I en del studier (Fisher et al., 1976; Guéguen & Jacob, 2005; Kleinke 1977; Whitcher & Fisher, 1979) har experimentgrupper och kontrollgrupper använts för att mäta effekten av beröring. Beröringsmanipulationen i de experimentella designerna har ofta bestått av en snabb, gärna *omedveten* beröring på armen eller handen, alternativt att försökspersonen har fått föreställa sig egna eller andras reaktioner på beröring (Crusco & Wetzel, 1984; Paulsell & Goldman, 1984; Willis & Hamm, 1980). Genom att manipulera beröring har forskarna kunnat påvisa de fysiologiska vinster som beröring haft i samband med, eller strax efter, stressande upplevelser i laboratoriet (Drescher & Gantt, 1979).

Ett av de tidigaste och mest kända beröringsexperimenten gjordes av Fisher et al. (1976) som studerade hur beröring från en bibliotekarie påverkade låntagarens attityd till biblioteket och dess personal. Resultatet av studien visade att de besökare som berörts av bibliotekspersonal var mer positivt inställda till både biblioteket och till bibliotekarien än vad de som inte fått beröringsmanipulationen var. Genom experimentell design kunde Whitcher och Fisher (1979) visa värdet av handpåläggning i vården. Deras patientstudie gav resultatet att kvinnliga patienter som berördes av en kvinnlig sjuksköterska före ett operativt ingrepp tillfrisknade (mätt med emotionella, beteendemässiga samt fysiologiska mått) bättre än de manliga patienterna som reagerade tvärtemot kvinnorna. En tolkning av resultatet skulle kunna vara att en beröring från en kvinna i en sådan situation kan orsaka känslor av hjälplöshet och maktlöshet hos män, medan beröring kvinnor emellan oftare tolkas som stöd och vänskap. Kleinke (1977) designade en studie där försöksledaren avsiktligt ”glömde” ett mynt vid telefonkiosken och återvände till platsen och frågade nästa person (försökspersonen) om han/hon sett det. Resultatet visade att

återlämnandet av myntet ökade från 63 % (kontrollgrupp) till 96 % (experimentgrupp) vid beröring. Variationer av studien har gjorts där likvärdiga resultat framkommit. Att beröring gör personer mer tillmötesgående är således väldokumenterat (Crusco & Wetzel, 1984; Erceau & Guéguen, 2007; Guéguen & Jacob, 2005; Joule & Guéguen, 2007). Dock är det oklart huruvida tillmötesgåendet är en moderationseffekt (underliggande effekt) av beröringen eller om det finns någon indirekt faktor som kan påverka så att beröringen påverkar beteendet i önskad riktning.

Observationsstudier

Observationsstudier av beröring har varit en populär metod, framför allt från 1970-talet och fram till 1990-talet (Burgoon, 1991; Hall & Veccia, 1990; Jones & Yarbrough, 1985; Nguyen et al., 1975; Watson, 1975). Vissa forskare har kombinerat observationen med intervjuer (Edwards, 1998), bandinspelning (Bottorff, 1994; Willis & Dodds, 1998) frågeformulär (Stamatis & Kontakos, 2008) eller med biofysiologiska mätmetoder (Bolognini, Rossetti, Maravita, & Miniussi, 2011). Genom observationsstudier har forskare bland annat undersökt hur människor använder beröring för att förmedla känslor i sociala sammanhang (Trussoni, O'Malley, & Barton, 1988), för att etablera och upprätthålla sociala dominanshierarkier (Henley, 1977), för att förmedla gillande och tillit, men även övertalning (Wycoff & Holley, 1990) samt för att mäta frekvens av beröring (Willis & Reeves, 1976).

Självskattningsstudier

Självskattningsstudier har varit en av de vanligaste teknikerna för att utforska upplevelse av och attityd till beröring, kanske inte minst för att det är ett effektivt och kostnadsbesparande tillvägagångssätt. I självskattningsstudier har forskaren exempelvis kunnat undersöka vuxna individer utifrån vem som berör vem och var på kroppen. Jourard (1966) utvecklade ett självskattningsformulär för att mäta vuxna personers beröringsbeteende. Mig veterligen var detta instrument det första att dokumentera beröringsfrekvens samt vilken del av kroppen som blev berörd av föräldrar samt vänner av båda könen. Genom att använda en bild av en mänsklig kropp (fram- och baksida) markerades varje beröring som förekom, vilken därefter delades in i 24 regioner. I senare studier, till exempel Nguyen et al. (1975) och Jones och Yarbrough (1985) modifierades Jourards (1966) diagram. Förutom kroppsschemat inkluderades även frågor om till exempel vilka kroppsdelar som varit inblandade i olika beröringssituationer. Schutte, Malouff och Adams (1988) inspirerades även de av Jourards (1966) studie och vidareutvecklade ett 54-cellnätsinstrument för att skatta frekvens av specifika typer av

beröringar (till exempel pussa på kinden, kyssa på läpparna, beröring på arm eller axel, handskakning) i relationer med personer av samma eller motsatt kön (förälder, nära vän, främling, make/maka, pojkvän/flickvän). Andersen och Leibowitz (1978) visade i sin studie att beröringsundvikande kan mätas genom ett självskattningsformulär. De utvecklade ett frågeformulär, *Touch Avoidance Measure*, med 18 påståenden, som syftade till att undersöka individuella skillnader i upplevelse av fysisk beröring. Av de totalt 18 påståenden avser tio beröring med samma kön (till exempel: "Jag lägger ofta armen om vänner av samma kön") och de återstående åtta avser beröring med motsatt kön (till exempel: "Jag skulle tycka om att ge massage till en vän av motsatt kön"). Detta självskattningsformulär är det instrument som blivit mest använt i senare forskningsstudier (Crawford, 1994; Guerrero & Andersen, 1991, 1994; Martin & Anderson, 1993; Remland & Jones, 1988; Sorensen & Beatty, 1988). Vid närmare granskning av detta instrument visar det sig dock att flera av instrumentets items är något underligt formulerade och det förefaller oklart vad vissa av dem egentligen mäter, det vill säga om de mäter beröringsattityd eller något annat. Till exempel "När jag ser två personer av samma kön som kramas blir jag upprörd" eller "Folk borde inte vara så hämmade inför att beröra personer av samma kön", eller "Jag tycker om att pussa personer av samma kön".

Andra kvantitativa självskattningsformulär som använts i forskningsstudier är till exempel Deethardt och Hines (1983) formulär TACTYPE avsett att mäta individuella skillnader i attityd till beröring. Teoretisk utgångspunkt var att taktilt beteende är en "kognitivt upplevd, kommunikativ händelse, som är viktigare för aktören än informativ för en utomstående betraktare" (s. 155). De tre dimensionerna avsedda att mäta attityd till beröring var: 1) beröring i relation till partner, 2) beröring i relation till vän av motsatt kön samt 3) beröring i relation till vän av samma kön. Skalan som består av 15 items innehåller tyvärr även items som är något problematiska att besvara, till exempel "Om jag berättar för en nära vän av samma kön att jag just separerat (skiljt mig) vill jag att den personen rör vid mig" eller "När en bekant av motsatt kön frågar om vi skall gå ut tillsammans känns det bra om den personen rör vid mig".

Fromme et al. (1989) designade ett skattningsformulär "the Touch Test" som består av tolv items och innehåller frågor om hur man upplever olika former av beröring avseende föräldrar/styvföräldrar, vänner samt främlingar. Dock har även detta instrument vissa problem med några formuleringar. Särskilt på grund av hypotetiska formuleringar vilket gör det svårt att besvara och därmed svårt att bedöma.

Senare utvecklade Brennan et al. (1998) ett instrument "Seven Touch Scale" för att bedöma individuella skillnader i attityder till fysisk beröring i vuxna kärleksrelationer. Vissa items i detta instrument är välformulerade och användbara medan andra innehåller flera frågor i ett och samma item eller kan tyckas märkligt formulerade på andra sätt. Till exempel "Jag och min partner känner oss inte hämmade av att beröra varandra inför andra" eller "Jag tycker om att röra vid och bli berörd av min partner, särskilt när andra kan se oss".

Efter genomgång och närmare analys av den metodarsenal som förekommit för att skatta begreppet beröringsundvikande, är en slutsats att ett instrument som avser att skatta attityd till beröring kunde förväntas innehålla items som skattar flera aspekter av interpersonella sammanhang. Det vill säga, det förefaller som att det saknas ett reliabelt mätinstrument som tar hänsyn till flera interpersonella kontexter för att skatta en individs beröringsundvikande.

Validering av TAM

Då Andersen och Leibowitz (1978) skattningskala Touch Avoidance Measure (TAM) är det instrument som använts i flest undersökningar (till exempel Crawford, 1994; Guerrero & Andersen, 1991, 1994; Martin & Anderson, 1993; Remland & Jones, 1988; Sorensen & Beatty, 1988) är det intressant att närmare studera dess validitet och reliabilitet. Vid utveckling av instrumentet konstruerades 55 items fördelade på flera aspekter av beröring (Andersen & Leibowitz, 1978). Attitydfrågorna bestod av items om attityd till att beröra, attityd till att bli berörd, samt en aspekt som avsåg ömsesidig beröring, där sändare-mottagare av beröringen var tvetydig. Utöver dessa tre aspekter av beröring konstruerades items speciellt för att mäta huruvida beröringen involverade en person av samma eller motsatt kön. Vissa items specificerade inte könet på personen. Totalt användes nio kategorier av items med ett minimum av fem items per kategori. Totalt besvarade 204 amerikanska studenter dessa attitydfrågor.

Statistisk analys av instrumentet gjordes genom faktoranalys och interna reliabilitetskoefficienter. De 55 attitydfrågorna analyserades genom orthogonal faktoranalys med varimax rotation. Resultatet av faktoranalysen indikerade en två-dimensionell lösning. Den första dimensionen bestod av totalt tio items, vilka alla relaterade till beröring av samma kön. Denna dimension döptes till TAM I. Den andra dimensionen bestod av åtta items, vilka relaterade till beröring med motsatt kön. Denna dimension döptes till TAM II.

I syfte att replikera resultatet av instrumentet valdes ett nytt urval ut bestående av 351 personer. Dessa deltagare fick besvara de båda dimensionerna, totalt 18 items. Den statistiska analysen replikerade tvåfaktorslösningen.

Avhandlingens syfte

Ett huvudsakligt syfte med denna avhandling är att öka kunskapen om beröringsundvikande. Tre specifika delmål formuleras; 1) att utforma och designa ett kvantitativt inventorium som mäter individers attityd till beröring, 2) att i en forskningsstudie använda personlighetsinventoriet för att söka förståelse för fenomenet beröringsundvikande i relation till relevanta psykologiska faktorer samt 3) att utforska individers egna förnimmelser av upplevelse av beröring för att ytterligare erhålla kunskap om beröringsundvikande.

Metod och material

Design

För att erhålla fördjupad kunskap och förståelse för personlighetsegenskapen beröringsundvikande användes såväl kvantitativa som kvalitativa instrument. En inventering av befintliga metoder och personlighetsinventorier för att identifiera ett vetenskapligt verktyg som mäter attityd till och upplevelse av fysisk kontakt visade att det saknas ett instrument som tar hänsyn till detta i olika relationella kontexter. Därför behöver ett nytt instrument designas som integrerar flera aspekter av interpersonella relationer. Detta instrument bör kvantitativt utvärderas genom statistiska beräkningsmetoder (modeller). Genom att utnyttja individens egen upplevda erfarenhet som informationskälla skall begreppet vidare analyseras.

De tre studierna i avhandlingen utgår från samma teoretiska perspektiv, det anknytningsteoretiska perspektivet. Datainsamling gjordes separat för varje studie. Studie 1 och Studie 2 är kvantitativa studier med survey-design. Studie 3 är en kvalitativ intervjustudie. För en översikt över studiernas metodologiska ramverk, se Tabell 1.

Tabell 1

Översikt över avhandlingens metodologiska ramverk.

Studie	Design	Deltagare	Datainsamling
1	Surveystudie	$N = 293$	Frågeformulär: - Touch Avoidance Measure (TAM) - Relationship Questionnaire (RQ) - Tennessee Self-Concept Scale (TSCS) - Life Orientation Test (LOT) - Taylor Manifest Anxiety Scale (TMAS) - Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (MC-SDS) - Touch Avoidance Questionnaire (TAQ)
2	Surveystudie	$N = 230$	Frågeformulär: - Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ) - Touch Avoidance Questionnaire (TAQ) - Personal Report of Communication Apprehension (PRCA-24) - Marlowe Crowne Social Desirability Scale (MC-1(10))
3	Intervjustudie	$N = 14$	Semistrukturerade intervjuer

Sammanfattning av de empiriska studierna

Studie 1: Development of a multifactor scale measuring the psychological dimensions of touch avoidance

Syfte och tillvägagångssätt

Litteraturen kring beröringsundvikande behandlar främst beröringsattityd till samma kön och beröringsattityd till motsatt kön. Syftet med Studie 1 var att utforma och designa ett valitt och reliabelt psykologiskt mätinstrument som mäter individers attityd till och upplevelse av beröring. För att skapa (formulera) items, utgicks från tidigare forskning om beröringsundvikande (till exempel Andersen & Leibowitz, 1978; Brennan et al., 1998; Fromme et al., 1989). I studien genomfördes en surveystudie vilken omfattade 293 deltagares svar gällande attityd till och upplevelse av beröring i relation till olika interpersonella relationer, till exempel items om beröring i relation till ursprungliga familjen och främlingar. Items inkluderades även beträffande att ge och ta emot beröring samt längtan efter mer beröring. De konstruerade itemen är formulerade som attityd till och upplevelse av beröring och besvaras på en 7-gradig *Likert-skala* (1-7), där 1 motsvarar "Tar helt avstånd" och 7 motsvarar "Instämmer helt". Det nya instrumentet gavs benämningen *Touch Avoidance Questionnaire* (TAQ).

Förutom bakgrundsfrågor om individens kön och ålder ombads deltagarna även svara på frågor om de har en kärleksrelation, om de kände sig uppskattade som barn för sin kropp och sitt utseende av sina föräldrar, om de blev fysiskt eller psykiskt misshandlade som barn, om de besvärades av någon hudåkomma, om de har bacillskräck samt om de tycker om att röra vid djur. För att utvärdera instrumentets validitet distribuerades instrumenten Touch Avoidance Measure (Andersen & Leibowitz, 1978), Relationship Questionnaire (Bartholomew & Horowitz, 1991), Tennessee Self-Concept Scale (Roid & Fitts, 1988), Life Orientation Test (Scheier & Carver, 1985), Taylor Manifest Anxiety Scale (Taylor, 1953) samt Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (Crowne & Marlowe, 1964) till deltagarna.

Databeräkningar gjordes i dataprogrammet SPSS for Windows. Faktoranalys användes för att studera hur items fördelade sig på olika delskalor.

För att värdera instrumentets konvergenta validitet jämfördes relevanta TAQ-delskalor med TAM (TAM I och TAM II; Andersen & Leibowitz, 1978). För att säkerställa diskriminerande validitet korrelerades TAQ med relevanta skattningsskalor. För att fastslå testets reliabilitet gjordes en datainsamling ($n = 43$) med upprepade mätning över en period av fyra veckor. Resultatet från den första mätningen och den upprepade mätningen visade hög överensstämmelse. För att undersöka prediktiv power av bakgrundsvariablerna i relation till beröringsundvikande genomfördes multipla regressionsanalyser med TAQ-delskalorna som kriterievariabler och ett antal oberoende prediktorer (Tabachnick & Fidell, 2006).

Resultat

Resultatet av den första empiriska studien resulterade i ett instrument, *Touch Avoidance Questionnaire* (TAQ, se Appendix II), vilket bestod av ett antal beröringsrelaterade items. De slutligen fem accepterade delskalorna förklarar tillsammans 49.3 % av den totala variansen och består av 31 av de ursprungliga 37 items. Faktorslösningen på fem delskalor valdes till slut ut från komponentskorrelationsmatrisen utifrån eigenvalue och fördelningar av faktorsladdningar. I Tabell 2 redovisas de fem delskalorna.

Tabell 2

De fem delskalorna i TAQ med antalet items som sorterar under respektive delskala.

Delskala
Beröring med partner (10 items)
Beröring med familj (6 items)
Beröring med vän av samma kön (6 items)
Beröring med vän av motsatt kön (6 items)
Beröring med främling (3 items)

Psykometriska analyser visade att TAQ hade en tillfredsställande reliabilitet och validitet. Vidare visade resultatet att beröringsundvikande korrelerade med otrygg anknytningsstil (avfärdande och rädslofylld) och stämde därmed överens med tidigare forskning (Brennan et al., 1998). Resultatet visade även att deltagarna skattade beröring med familj lägst och var mest positiva till beröring med partner. Män var mer beröringsundvikande än kvinnor gällande delskalorna beröring med partner ($p = .001$), beröring med familj ($p = .004$) och beröring med vän av samma kön ($p < .000$). Det var dock inga könsskillnader i attityd till och upplevelse av beröring avseende delskalorna beröring med vän av motsatt kön samt beröring med främling.

God självbild mätt med Tennessee Self-Concept Scale (Roid & Fitts, 1988) korrelerade negativt med beröringsundvikande på delskalorna beröring med partner och beröring med främling. Delskalan pessimism från instrumentet Life Orientation Test (Scheier & Carver, 1985) visade en signifikant korrelation med beröringsundvikande avseende delskalan beröring med familj. Beröringsundvikande relaterade inte till manifest ångest mätt med Taylor Manifest Anxiety Scale (Taylor, 1953), med undantag av delskalan beröring med familj. Social önskvärdhet mätt med Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (Crowne & Marlowe, 1964) visade att TAQ inte korrelerade med social önskvärdhet, med undantag av delskalan beröring med familj.

Slutligen visade resultatet av de multipla regressionsanalyserna med TAQ-delskalorna som kriterievariabler och ett antal oberoende variabler bland annat att avfärdande anknytningsmönster, kön (män), psykisk misshandel i barndomen och ålder (äldre) korrelerade med delskalan beröring med partner. Beröringsundvikande i relation till familj predicerades signifikant av kön (män), att man inte känt uppskattning för sin kropp och sitt utseende som barn samt psykisk misshandel i barndomen. Beröringsundvikande med vän av samma kön predicerades signifikant av avfärdande anknytningsstil, kön (män) och ålder (äldre). Beröringsundvikande till motsatt kön predicerades av kön (kvinnor). Avslutningsvis, beröringsundvikande i relation till främling predicerades av rädslofylld anknytningsstil och att man inte fått uppskattning för sin kropp och sitt utseende som barn.

Diskussion

Syftet med studien var att utveckla ett instrument för att studera attityd till och upplevelse av beröring utifrån flera olika relationella kontexter, samt att se huruvida det föreligger en skillnad i attityd till och upplevelse av beröring avseende att ge och ta emot beröring. Skillnaderna i skattning mellan de olika delskalorna bekräftade att attityd till och upplevelse av beröring skiftar beroende på relationell kontext. Emellertid visade analysen att det inte fanns stöd för någon uppdelning på delskalor som mäter attityd till och

upplevelse av att ge och ta emot beröring. Inte heller fanns det stöd för någon delskala som mäter längtan efter mer beröring.

Korrelationer mellan beröringsdelskalor och anknytningsstilar visade signifikanta resultat för samtliga delskalor avseende rädslöfylld och avfärdande anknytningsstil. Däremot korrelerade inga beröringsdelskalor signifikant med trygg och upptagen anknytningsstil. Detta resultat överensstämmer med vad tidigare forskning visat (Brennan et al., 1998). Bartholomew och Shaver (1998) menar att rädslöfyllt anknutna individer undviker intimitet för att slippa separation eller avvisande, medan individer med avfärdande anknytningsstil undviker närhet på grund av negativa förväntningar.

Personlighetsegenskapen beröringsundvikande har i tidigare forskning visat sig ha systematiska relationer till flera andra personlighetsegenskaper (Andersen & Leibowitz, 1978; Andersen et al., 1987). Resultatet från föreliggande studie visade att låg självbild associeras med negativ attityd till och upplevelse av beröring med partner samt beröring med främling. Detta resultat överensstämmer delvis med vad Andersen et al. (1987) funnit samt även med vad andra studier visat där beröringsundvikande individer har visat sig ha lägre social självbild och sämre social kompetens (Andersen et al., 1987; Andersen & Leibowitz, 1978; Andersen & Sull, 1985) samt bristande självsäkerhet (Fromme et al., 1989).

Tidigare forskning om beröringsundvikande har visat signifikanta korrelationer med flera instrument som skattar psykiskt välmående (Andersen, 2008; Fromme, et al., 1989). Andersen et al. (1987) menar att människor med god självbild generellt är mer positiva till beröring och att de är mer sannolika till att initiera beröring i olika sociala situationer samt att de rapporterar högre grad av livstillfredsställelse. Korrelationer med TAQ och den pessimistiska delskalan av Life Orientation Test (Scheier & Carver, 1985) visade samband med beröringsundvikande med partner. Det vill säga om en person har negativa förväntningar på livet, kommer han eller hon också ha problem med beröring med partnern. Tidigare forskning har visat (Fromme et al., 1989) att positiv attityd till beröring korrelerar med livstillfredsställelse, positiv upplevelse av sin barndom, god självbild samt aktiv problemlösningstrategi.

Resultat av Studie 1 indikerar god konvergent validitet då instrumentet TAQ korrelerades mot det sedan tidigare utprövade och använda instrumentet TAM (Andersen & Leibowitz, 1978) på jämförbara delskalor. Efteranalys ger ytterligare stöd för konvergent validitet då resultatet av korrelationer med motsatta delskalor av TAQ och TAM visade lägre korrelationer än korrelationerna med samma kön och korrelationerna med motsatt kön (se Tabell 3). Dock kunde den konvergenta validiteten stärkts ytterligare genom att fler beröringsundvikande instrument kunde ha inkorporerats i datainsamlingen.

Tabell 3

Spearman's rangkorrelationer med TAQ och TAM.

	<i>TAM samma kön</i>	<i>TAM motsatt kön</i>
TAQ Beröring med vän av samma kön	.62*	.43*
TAQ Beröring med vän av motsatt kön	.36*	.57*

Not. Testet avser tvåsidig prövning. * $p < .001$.

Studie 2: Avoidance in close relationships: The role of rejection sensitivity

Syfte och tillvägagångssätt

Trots att forskning om beröring varit intensiv de senaste åren så är kunskapen om individers attityd till och upplevelse av beröring begränsad. Få studier har tidigare studerat om individer med känslighet för avvisande undviker icke-verbal och verbal kommunikation av rädsla för ett eventuellt avvisande. Studie 2 syftade till att studera könsskillnader i relation till känslighet för avvisande samt i relation till beröringsundvikande och verbal kommunikationsängslan. Vidare syftade studien till att undersöka huruvida känslighet för avvisande, beröringsundvikande samt verbal kommunikationsängslan korrelerar, därtill med kontroll för kön.

Datainsamlingen skedde genom en surveystudie. I studien ingick 230 svenska respondenter. Instrumenten som användes för att studera relationerna mellan begreppen var; Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ; Downey & Feldman, 1996), Touch Avoidance Questionnaire (TAQ; Ozolins & Sandberg, 2009) samt Personal Report of Communication Apprehension (PRCA-24, McCroskey, 1997). En förkortad version av Marlowe-Crowne Social Desirability Scale [M-C 1(10) Strahan & Gerbasi, 1972] användes för att kontrollera för social önskvärdhet. Korrelationer med detta instrument visade dock inga signifikanta samband vilket tyder på att låg risk för detta förelåg.

Resultat

För att identifiera eventuella könsskillnader genomfördes variansanalys för känslighet för avvisande och kön vilken visade att kvinnor var signifikant mer känsliga för avvisande än män. Vidare gjordes multivariat variansanalys där instrumenten TAQ och PRCA-24 tillsammans med delskalorna (totalt 11 variabler) utgjorde beroende variabler och kön utgjorde den oberoende variabel. Analysen visade att beröring med samma kön och beröring med främling visade signifikanta könsskillnader. Män hade högre beröringsundvikande på båda dessa delskalor.

Sambandsanalyser mellan de tre variablerna visade svaga men signifikanta korrelationer. Känslighet för avvisande korrelerade signifikant med både beröringsundvikande ($r = .17$, $n = 227$, $p = .011$) och verbal kommunikationsängslan ($r = .28$, $n = 227$, $p < .001$). Därtill var det ett positivt samband mellan beröringsundvikande och verbal kommunikationsängslan ($r = .14$, $n = 227$, $p = .039$).

För att undersöka om relationerna mellan begreppen var situationsspecifika eller mer kontextuellt omfattande gjordes analyser med känslighet för avvisande i relation till delskalorna på TAQ och PRCA-24. Resultatet visade att känslighet för avvisande signifikant relaterade till både undvikande av fysisk kontakt och svårigheter med verbal kommunikation i olika kontexter. Dock visade resultatet ett annat mönster för korrelationerna mellan beröringsundvikande och verbal kommunikationsängslan, där de flesta korrelationerna inte nådde signifikanta värden. Det var enbart de som upplevde hög nivå av beröringsundvikande med ursprungsfamiljen som även skattade hög verbal kommunikationsängslan i olika interpersonella situationer.

Slutligen undersöktes sambanden mellan begreppen med hänsyn taget till kön. Resultatet visade signifikanta skillnader mellan män och kvinnor i mönstret av korrelationer. För kvinnor var känslighet för avvisande och verbal kommunikationsängslan knutet till beröringsundvikande inom ursprungsfamiljen. I övrigt saknades signifikanta relationer mellan de olika delskalorna av beröringsundvikande och verbal kommunikationsängslan för kvinnor. Detta kan tolkas som att känslighet för avvisande hos kvinnor uttrycks antingen genom verbalt eller ickeverbalt undvikande i interpersonella relationer. För män var känslighet för avvisande mer allmänt relaterat till de olika delskalorna på TAQ och PRCA-24. Vidare visade resultatet att män som undvek fysisk kontakt också var mer benägna att undvika verbal kommunikation.

Diskussion

Forskning har tidigare visat att individer med svårigheter för beröring finner obehag eller oro vid verbal kommunikation med andra människor (Andersen et al., 1987). Utifrån instrumentet TAQ med dess hänsyn taget till olika interpersonella relationer spekulerade vi om huruvida det finns empirisk grund för att föreslå ett samband mellan två skilda kommunikationssätt. Undviker människor med svårigheter för fysisk kontakt även verbal kommunikation i interpersonella relationer? Resultaten av studien visade att högre grad av beröringsundvikande korrelerade signifikant med verbal kommunikationsängslan, vilket stödjer föreslagna antaganden om att individer med aversion till beröring är mer ängsliga inför interpersonell verbal kommunikation. Även Andersen och Leibowitz (1978) fann att beröringsundvikande korrelerade positivt med verbal kommunikationsängslan. Martin och Anderson (1993) fann ett signifikant samband mellan beröringsundvikande och villighet till kommunikation. Sammantaget stödjer dessa studier antagandet att det finns en relation mellan ickeverbalt och verbalt undvikande beteende.

Resultatet från studien visade en signifikant könsskillnad avseende känslighet för avvisande, där kvinnor var mer avvisande än män. Detta resultat är i linje med tidigare forskning (till exempel Purdie & Downey, 2000). En förklaring till denna könsskillnad skulle kunna vara att kvinnor traditionellt och kulturellt har varit mer relationsorienterade än män och därmed blir kvinnor mer sårbara för ett verkligt eller imaginärt avvisande.

Vidare antyder resultatet att en individ som är rädd för avvisande upplever mer fysiskt obehag (det vill säga beröringsundvikande) och verbal oro (det vill säga verbal kommunikationsängslan) i interpersonella sammanhang. Detta skulle kunna betyda att en individ med känslighet för avvisande använder en psykologisk försvarsstrategi som blir tydlig genom ett undvikande kommunikativt beteende. Därmed kan beröringsundvikande vara en strategi för att förhindra ett eventuellt avvisande från andra människor. Att inte beröra eller bli berörd av andra människor förefaller alltså som ett skydd mot riskerandet av ett eventuellt avvisande från andra. Att vara känslig för avvisande har visat sig ha negativ inverkan på nära relationer, på så sätt att dysfunktionell kommunikation (undvikande) kan hindra intimiteten i relationerna, vilket i sin tur minskar relationernas kvalitet (till exempel Weimer, Kerns, & Oldenburg, 2004).

Vad det gäller könsskillnader visade resultatet att män med känslighet för avvisande upplevde högre grad av beröringsundvikande gällande delskalorna beröring med främling och vän av samma kön samt högre verbal oro i flertalet verbala kontexter. Mönstret för kvinnor skiljde sig från männens. Kvinnor med hög grad av känslighet för avvisande var mer beröringsundvikande i relation till familjen och mer allmänt verbalt kommunikationsängsliga (med undantag av delskalan allmänt tal).

Studie 3: Views on and perceptions of experiences of touch avoidance: An exploratory study

Syfte och tillvägagångssätt

För att erhålla fördjupad kunskap om fenomenet beröringsundvikande gjordes en intervjustudie för att närmare undersöka respondenters upplevelse av beröring (Keats, 2000; Kvale, 1997). Då studien är av explorativ karaktär valdes en semistrukturerad intervju med öppna frågor (Berg, 2004; Creswell, 1998). Materialet analyserades utifrån en kvalitativ innehållsanalys för att på ett överskådligt och hanterbart sätt skapa en bild av intervjupersonernas upplevelse av beröring (Burnard, 1991, 1996). Den tematiska innehållsanalysen valdes och innebär sökande efter genomgående teman i flera domäner och tolkningar utifrån en holistisk ansats.

Individer med uttalade svårigheter för beröring så väl som individer med lite eller inga svårigheter alls inkluderades i studien. Datainsamlingen skedde i två steg, 1) först fick ett större antal ($N = 160$) individer (universitetsstuderande) fylla i TAQ och 2) därefter utifrån poäng på TAQ valdes 14 intervjuinformanter ut. Inkluderingskriterier för medverkan i undersökningen var alltså skattning på TAQ (hög/låg). Av de 14 informanterna var sju individer definierade som beröringsundvikare och sju individer definierade som mer beröringsaccepterande utifrån poäng på TAQ.

En intervjuguide användes som ramverk vid intervjuerna och olika teman runt erfarenhet och upplevelse av beröring utforskades.

Data analyserades i enlighet med Burnards (1991) analysmetod som bygger på flera steg och som syftar till att erbjuda en innehållsrik och systematisk mängd av identifierade kategorier.

Resultat

Dataanalysen resulterade i fem övergripande teman som belyser hur beröring kan upplevas.

Temat *trygg hamn* innefattar vikten av att erhålla och uppleva beröring med en nära betydelsefull person som man känner sig trygg med. För de undvikande informanterna var beröring från en partner mycket uppskattad och sågs som ett bevis för partners kärlek. Det var mycket mer betydelsefullt att partnern såg informantens behov av tröst och stöd och erbjöd mycket beröring inom ramen för kärleksrelationen än att de själva

kunde erbjuda motsvarande stöd till sin partner eftersom beröring så starkt associerades till bekräftelse av att de var älskade.

Temat *ickeverbal förmåga* innehåller de undvikande informanternas oförmåga till beröring, att inte helt ha tillägnat sig det ickeverbala språket. Att inte veta hur man berör eller vilken typ av beröring som passar för situationen eller andra människors behov av eller ovilja till beröring var utmärkande för den undvikande gruppen av informanter. Informanterna med en accepterande hållning till beröring gav inte uttryck för någon oro inför hur man beter sig eller olust över fysisk närhet.

Fysiskt utseende beskriver de undvikande informanternas oro över sina kroppar. Det fanns hos dessa informanter en stor oro över kroppens fysiska gränser och över kroppens natur (till exempel svett). Informanterna med beröringsacceptans såg däremot beröring som något positivt och kärleksfullt och inte något som ingav någon oro inför den egna kroppen.

Temat *ambivalens* beskriver den kluvenhet gentemot beröring som personer med beröringsundvikande känner när de ogillar beröring men samtidigt önskar att de skulle känna annorlunda. De behöver sitt personliga utrymme men på samma gång önskar de att de inte skulle behöva vara på sin vakt utan kunna vara mer bekymmersfria när det handlar om beröring.

Det sista temat *rädsla* innehåller den starka känsla av sårbarhet som de undvikande informanterna kände inför fysisk närhet, samt rädsla för andra människors bedömning. Denna kategori består dels av rädsla för andra människor och dels av rädsla (in)för själva beröringssituationen (till exempel rädsla över att inte ha kontroll).

Diskussion

Resultatet av studien visade att personlighetsegenskapen beröringsundvikande är förbunden till flera upplevelsemässiga teman. Ett sådant tydliggjordes genom det starka bekräftelsebehovet som den beröringsundvikande individen gav uttryck för i relation till sin partner. Detta överensstämmer med tidigare forskning som funnit att otryggt anknutna individer är klängigare och mer beroende av sina kärlekspartner (Brennan & Shaver, 1995; Hazan & Shaver, 1987). Individer med mer acceptans till beröring var mindre benägna att önska mer fysisk närhet i sin relation vilket även tidigare forskning visat (Gentzler & Kerns, 2004; Guerrero & Bachman, 2006; Tucker & Anders, 1998). Vidare var individer med beröringsacceptans mer benägna att erbjuda fysiskt såväl som emotionellt stöd till sin partner, vilket stödjer tidigare forskning som funnit att tryggt anknutna individer är mer benägna att erbjuda sådant stöd till sin partner men att de också, när de själva utsätts för stressande situationer, kommer att söka stöd hos sin partner (Simpson et al., 1992).

Vidare visade resultatet att individer med beröringssvårigheter även hade svårigheter inför sin fysiska kropp och flera av de beröringsundvikande informanterna uppgav en avsaknad av fysisk kontakt under barndomen. De uttryckte även en önskan om att få uppleva fysisk kontakt från signifikanta andra (till exempel varm och kärleksfull beröring från sina föräldrar).

Temat *fysiskt utseende* innehöll underkategorin *gränser*, och kännetecknas av låg kroppsmedvetenhet. Låg kroppsmedvetenhet kan vara en konsekvens av att inte ha blivit fysiskt berörd i tillräckligt hög grad. Detta bekräftades av några av de beröringsundvikande som uppgav att de inte hade lärt sig att beröra eller bli berörda under barndomen. Resultaten visar att beröringsundvikande är en psykologisk dimension som påverkar en stor del av individernas dagliga liv. Individer som använder och uppskattar kroppskontakt verkar vara välanpassade och socialt säkra i olika situationer (Andersen, 2008). Enligt Fromme et al. (1989), "återspeglar beröringsbekvämlighet en mer aktiv interpersonell stil och mer tillfredsställande sociala relationer i allmänhet" (s. 18). Detta är i linje med föreliggande resultat, som stöder bilden av beröringsundvikande som en osäker person som förutom ickeverbala kommunikationssvårigheter också verkar uppleva rädsla för andra människor.

Diskussion

Det övergripande syftet med avhandlingen var att erhålla fördjupad kunskap om beröringsundvikande. Resultatet av avhandlingsarbetet innebär fyra bidrag till studiet av beröringsundvikande. Det första bidraget består av en mer generell strävan att framhålla personlighetsegenskapen beröringsundvikande som ett betydelsefullt psykologiskt konstrukt som påverkar individen på ett djupgående sätt i dennes interpersonella relationer och i det vardagliga livet. Forskare har studerat upplevelse av beröring i ringa utsträckning (Barnett, 2005). I motsats till vad som indikeras genom bristen på litteratur om beröringsundvikande, visar det här projektet att det är ett ämne värt att studera. Det andra bidraget utgörs av det designade och utprovade instrumentet TAQ. Det tredje bidraget utgörs av att relevanta psykologiska faktorer studerats i relation till beröringsundvikande. Det fjärde bidraget, slutligen, består av erhållandet av fördjupad förståelse för hur individer kan uppleva beröring.

Resultatet från studierna erbjuder sammantaget en empirisk baserad kunskap som indikerar att beröringsundvikande inte enbart är ett undvikande beteende utan även ett beteende som kan tillskrivas viss psykologisk innebörd. Dessa resultat tjänar som en empiriskt baserad utökning av befintlig kunskap om beröringsundvikande individers perception av fysisk beröring, vilket till största delen primärt har härrört från beröringsundvikande mätt med skattningsskalor med en relativt snäv relationsvidd; beröringsupplevelse i relation till person av samma kön och person av motsatt kön (Andersen & Leibowitz, 1978).

Sammantaget ger studierna stöd för att det finns anledning att vidare studera attityd till och upplevelse av beröring i flera relationella domäner. Nivån på attityd till och upplevelse av beröring mellan de olika delskalorna på instrumentet TAQ antyder att beröringsundvikande differentierar mellan olika beröringskontexter. Detta instrument kan således vara lämpligt att använda vid skattning av beröringsundvikande i olika kontexter, och fyller därmed ett behov.

Resultat från de två första studierna visade att män generellt var mer beröringsundvikande än kvinnor, vilket även stöds av tidigare forskning (Fromme et al., 1986; Fromme et al., 1989). En förklaring till dessa skillnader kan vara att den kvinnliga könsrollen tillåter mer fysisk beröring än den stereotypa manliga (Hall, 1996). Beröring mellan män anses omanligt, intimt och olämpligt (Brennan et al., 1998) medan beröring mellan kvinnor är mer accepterat och kvinnors socialisering ger större handlingsfrihet till att beröra andra

kvinnor. Denna tolkning överensstämmer med annan forskning som visat könsskillnader i beröringsbeteenden och kan antas reflektera sociohistoriska statusskillnader (till exempel Derlega et al., 1989; Major, 1981; Roesse et al., 1992). Andersen (2008) menar att eftersom beröring signalerar intimitet anses beröring mellan två heterosexuella män som olämpligt och omanligt i den västerländska kulturen. Ytterligare förklaringar till varför män är mer beröringsundvikande gentemot beröring med personer av samma kön är att det anses hotfullt, provocerande och mer motbjudande samt att det ses som en aggressiv handling (Andersen, 2008; Dolinski, 2010). Floyd (2000) menar att beröringsundvikande till en vän av samma kön (för män) är ett uttryck för en homofobisk funktion i västerlandet. Därtill visar studier att könsskillnader samverkar på relationell nivå, så att kvinnor kan vara mindre öppna för beröring under själva uppvaktningsdelen av en romantisk relation, men när relationen väl är etablerad och stabil är de mer öppna för beröring med partnern (Brennan et al., 1998; Guerrero & Andersen, 1991; Heslin & Alper, 1983; Heslin et al., 1983; Nguyen et al., 1976).

Resultat från Studie 1 och Studie 2 visade att ålder var en signifikant prediktiv faktor för beröringsundvikande gällande delskalorna beröring med partner och beröring med vän av samma kön. I båda dessa var äldre deltagare mer beröringsundvikande. Även tidigare gjorda studier har funnit att äldre är mer beröringsundvikande än vad yngre är (Andersen, 2005; Andersen & Leibowitz, 1978; Lower, 1980). En förklaring till varför yngre är mindre beröringsundvikande i relation till vän av samma kön kan vara att samhällets beröringsnormer förändrats så att det är mer accepterat för yngre personer att beröra personer av samma kön. Andersen (2005) har föreslagit en hormonell förklaringsmodell till åldersskillnader i beröringsundvikande i relation till beröring med motsatt kön. Förklaringsmodellen innebär att yngre personer i sina viktigaste reproduktiva år är mer benägna att beröra motsatt kön.

Beröringsundvikande som strategi och förhållningssätt

Samtliga studier tar sin teoretiska utgångspunkt i anknytningsteorin. Anknytningsbehoven kvarstår som viktiga genom individens livslopp och anknytningsbeteende karakteriserar människan "från vaggan till graven" (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1979). Forskning har tillämpat anknytningsteorin på alla faser i livet genom att till exempel studera olika känslomässiga band mellan spädbarn och huvudsaklig vårdgivare, tonåringar och föräldrar, vuxna i äktenskapsliknande relationer etcetera (Shaver & Hazan, 1993; Weiss, 1982, 1991). I Studie 1 visade korrelationer mellan beröringsundvikande mätt med instrumentet TAQ och anknytningsstil mätt med mätinstrumentet RQ signifikanta resultat för samtliga TAQ-delskalor gällande anknytningsmönstren rädslofylld och avfärdande anknytning. Även andra studier

bekräftar att individer med rädslofyllt anknytningsmönster undviker intimitet för att undvika förlust eller avvisande medan avfärdande anknytningsmönster upprätthåller en känsla av egenvärde genom att defensivt förneka värdet av nära relationer (Bartholomew & Shaver, 1998). Resultaten av studierna visar komplexiteten av beröringsundvikande genom att en bild växer fram av huvudfynden som inkluderar anknytningsmönster (avfärdande och rädslofylld) och faktorer som relateras till individernas barndom (fysisk och psykisk misshandel samt om man som barn känt sig uppskattad för sitt utseende och kropp av sina föräldrar) samt känslighet för avvisande och tendensen att dra sig undan fysisk närhet.

Det mest utmärkande för känslighet för avvisande är förhöjd rädsla för tänkt eller verkligt avvisande som baseras på bristen på tillit till att andra människor kommer att acceptera och stödja dem (Downey & Feldman, 1996; Natarajan et al., 2011). Individer som aldrig under sin barndom upplevt omvårdande fysisk och verbal interaktion och som aldrig haft möjlighet att lära sig reglera sina känslor kan utveckla emotionella dysfunktioner senare i livet (Gerhardt, 2007). I förlängningen kan detta resultera inte bara i en avsaknad av självförtroende utan också brist på tillit till andra, vilket i sin tur kan orsaka problem när individen försöker att hantera stressfyllda situationer på ett adaptivt sätt. Utifrån studiernas resultat föreslås att beröringsundvikande, med ursprung i individens barndom, kan vara en strategi för att förhindra ett avvisande. Dock behövs mer forskning för att vidare utreda och fastställa korrelationernas riktningar. Exempelvis menar Jang och Yoo (2009) att kommunikation är av en så grundläggande betydelse att ett undvikande beteende kan vara ett sätt att slippa riskera kritik och att därmed undvika den sårbarhet som följer med öppen kommunikation. Det återstår alltså att utreda om beröringsundvikare och individer med verbal kommunikationsångslan beter sig på ett sätt som gör dem till ineffektiva kommunikatörer eller om de undviker kommunikation (verbal och eller ickeverbal) för att inte riskera ett verkligt eller imaginärt avvisande. Utifrån föreliggande studiers design går det inte att dra säkra slutsatser om korrelationernas riktning.

Resultaten från Studie 3 visade att individer med beröringssvårigheter även hade svårigheter inför sin kropp och flera av de beröringsundvikande informanterna uppgav en avsaknad av fysisk kontakt under barndomen. De uttryckte även en önskan om att få uppleva fysisk kontakt från signifikanta andra (till exempel varm och kärleksfull beröring från sina föräldrar). Detta resultat ger stöd till tidigare forskning som visat att individer som uppgav att de saknat beröring under sin barndom också senare som vuxna hade signifikant större problem med sin kropp och sitt utseende (Gupta et al., 1995). Detta stärker beröringsundvikande som en egenskap härrörande till individens uppväxtmiljö. Med tanke på den psykologiska betydelsen av den fysiska kroppen (Rosenberg, 1979) verkar det rimligt att individer som är ängsliga och undvikande i interpersonella relationer i termer av anknytning och känslor av trygghet (det vill säga rädslofylld och avfärdande anknytningsmönster) också rapporterar en högre grad av beröringsundvikande på en fysisk nivå (jämför Brennan et al., 1998; Montagu, 1986).

Resultat från Studie 3 indikerar även att beröringsundvikande personer utmärks av en rädsla. Dels för andra människor och dels för beröringssituationer. Rädslan innefattar rädsla för intimitet, och rädsla för att ha andra människor fysiskt nära sig. Denna känsla får dem att känna sig utsatta och sårbara och de oroar sig över att andra människor skall upptäcka och se deras oförmåga till ickeverbal kommunikation och bedöma dem utifrån det. På så sätt är beröringsundvikande personer rädda för ett socialt uteslutande. Rädsla för själva beröringssituationen består av känslan av att inte ha kontroll över situationen samt att inte veta när och hur man berör. Kanske är det denna rädsla som får de beröringsundvikande individerna att ge uttryck för en ambivalens till beröring, till att såväl vilja som att inte vilja beröra och att bli berörd. De vill ha fysisk distans till andra människor samtidigt, som de önskar att de vore mer öppna för fysisk kontakt och mindre rädda.

En reflektion angående de överordnade teman som benämns i Studie 3 gäller temat ”trygg hamn”, vilket syftade till betydelsen av att erhålla och uttrycka beröring med en nära signifikant person som man känner sig trygg med. Vid närmare beaktande av denna benämning och utifrån de beröringsundvikandes svar förefaller benämningen något missvisande. Kanske detta tema snarare speglar de beröringsundvikande individernas *otrygghet* i relation till sin partner, det vill säga vikten av att erhålla fysisk bekräftelse från en person som man egentligen är otrygg med. Extremt viktigt för de beröringsundvikande respondenterna var att de erhöll beröring eftersom det var så starkt förknippat med kärlek. Det vill säga partnern borde ha varit deras trygga hamn men istället kanske benämningen ”sökande efter omtanke” hade varit lämpligare.

Resultaten från Studie 3 baseras på de sju mest beröringsundvikande personerna samt de sju minst beröringsundvikande personerna utifrån individernas poäng på skattningsskalan TAQ ($N = 160$). Alla respondenters TAQ-poäng var normalfördelade. Utifrån poäng på TAQ valdes de med högst samt lägst poäng ut. En intressant fråga som väcks är hur *beröringsaccepterande* de sju individer som deltog i studien är. Vid närmare betraktelse av instrumentet TAQ inses att instrumentet inte innefattar items om en extremt positiv inställning till beröring. Analysen av intervjuerna i Studie 3 visade att de beröringsaccepterande individerna inte önskade mer beröring inom till exempel ramen för sin partnerrelation utan tvärtom gav uttryck för att de var nöjda med den fysiska beröringen som förekom i relationen. Att de inte önskade mer beröring ger stöd för antagandet att de inte hade en överdriven positiv attityd till beröring. Sammantaget visade analysen av dessa sju individer att de kände en bekvämlighet inför beröring och att de var tillfreds med beröring. Dessa resultat tyder på att instrumentet TAQ inte mäter en extrem variant av positiv beröringsattityd/upplevelse, det vill säga en fysisk distanslöshet eller överdriven längtan efter mer beröring. För att studera distanslöshet i relation till fysisk kontakt hos vuxna individer behöver skattningsskalor utvecklas och utprövas som tar hänsyn till överdriven fysisk kontakt i nära relationer men även i olika sociala kontexter (arbetsplatser, föreningsliv, sociala tillställningar etcetera). Utifrån anknytnings teorin skulle en möjlig förklaring till fysisk distanslöshet vara att en

otrygg anknytning kan ge upphov till ett distanslöst beteende. Forskning har visat att barn med otrygg anknytning kan uppvisa ett klängigt beteende som en konsekvens av att inte vilja bli bortglömd i den stora massan, det vill säga som ett uttryck för bristande selektiv anknytning (Broberg, Risholm Mothander, Granqvist, & Ivarsson, 2008; O'Connor et al., 1999; Rutter, 2006). Att uppskatta beröring med främlingar kan därför vara ett distanslöst sätt att ta emot erbjudande om tröst från okända personer. Beröring med okända människor kan också innebära ett defensivt uteslutande av beröring från annars viktiga signifikanta personer. Alternativt att man får ta emot den hand som erbjuds oavsett om man känner personen eller inte. Huruvida detta är ett signifikant beteende hos vuxna individer med fysisk distanslöshet är ännu inte utforskat men med utgångspunkt från anknytningsteorin och reaktiv kontaktstörning, det vill säga störning med distanslöshet i sociala kontakter, är detta ett intressant forskningsområde.

I Studie 3 framkom det även att de beröringsundvikande gav uttryck för att ha en oförmåga till att få och ge beröring. Detta visade sig genom att informanterna bland annat inte visste hur man gör praktiskt eller vilken typ av beröring som var passande. Resultatet visade att för de beröringsundvikande individerna var beröring inte något naturligt. De uppgav också svårigheter med att tolka andra personers signaler, i termer av att de inte visste hur beröringen uppfattades av den andra. De saknade förmåga att kunna "läsa in" mottagaren av beröring. Ytterligare en aspekt, som även framkom under utvecklandet av instrumentet TAQ (faktoranalys) var att det inte fanns grund för separata delskalor avseende att ge eller att ta emot beröring. Detta skulle kunna betyda att för beröringsundvikande individer är det irrelevant om man själv ger eller erhåller beröringen. Det är således en ickeverbal oförmåga som inte differentierar mellan att ge eller ta emot. Att kunna behärska såväl mottagar- som sändaraspekten av den ickeverbala kommunikationen är således fundamentalt i interpersonella sammanhang. Kan man inte ge beröring så förefaller det alltså troligt att man även har svårigheter med att ta emot beröring.

De fem huvudtemana från Studie 3 gäller individernas upplevelse av beröring utifrån ett subjektivt perspektiv och mening, och inte själva funktionen av detta. De fem kategorierna; trygg hamn, ickeverbal förmåga, fysiskt utseende, ambivalens och rädsla innehåller alla beskrivningar med stark personlig innebörd och kan betraktas som potentiella inre förstärkare av det undvikande beteendet. Emellertid behövs vidare forskning innan säkra slutsatser kan dras utifrån funktionens betydelse och innebörd. Ytterligare en viktig aspekt att poängtera är att intervjustudien baseras på enbart sju beröringsundvikande informanter från en studentpopulation. Denna studie är därför att betrakta som en pilotstudie och fler kvalitativa intervjustudier om beröringsupplevelser efterfrågas.

Beröringsundvikande har definierats utifrån vilken grad en individ tycker om beröring eller ogillar och undviker beröring (Andersen, 2008; Andersen & Leibowitz, 1978; Jourard, 1966; Jourard & Rubin, 1968). Men utifrån denna avhandlings resultat föreslås

att orden "tycker om" istället skall ersättas av "är bekväm med" för att tydliggöra att det inte handlar om någon överdriven beröringsvilja.

Sammanfattningsvis stödjer resultaten från de tre studierna antagandet om beröringsundvikande som en personlighetsegenskap med rötter i individens barndom. Resultatet från de tre studierna samt från tidigare forskning visar att beröringsundvikande är en relativt stabil personlighetsegenskap som är måttligt relaterad över olika relationella domäner. Tidigare forskning om beröringsundvikande har mätts (fångats) genom kvantitativa frågeformulär, huvudsakligen baserade på beröringsattityd i relation till samma kön och motsatt kön. Resultatet från Studie 1 och Studie 2 visar att även andra relationer är betydelsefulla för en individs beröringsattityd och beröringsupplevelse. Det nya instrumentet TAQ fyller ett behov och utgör ett bidrag till tidigare metoder gällande att mäta attityd till och upplevelse av beröring. Studie 3 kompletterar forskning om beröringsundvikande ytterligare genom att mer ingående undersöka beröringsundvikande individers upplevelser av beröring. Resultaten ger fördjupade kunskaper om beröringsundvikande som en personlighetsegenskap, de beröringsundvikande individernas oro över den egna kroppen och dess gränser, deras upplevda rädsla för andra människors uppfattning och bedömning samt en rädsla över att inte ha kontroll över situationer som kan innefatta beröring. De tre studiernas samlade resultat antyder att beröringsundvikande kan beskrivas utifrån tre aspekter: relation, försvar samt fysisk och psykisk sårbarhet. Resultaten ger också en indikation till att den beröringsundvikande individen upplever sitt undvikande beteende som negativt och att denne önskar att beröring inte upplevdes som så svårt.

Metodologiska överväganden och begränsningar

De resultat som presenteras i den här avhandlingen skall ses mot bakgrund av flera metodologiska begränsningar, styrkor och avväganden. För att identifiera samband och kartlägga inbördes relationer och skillnader mellan grupper bedömdes en kvantitativ undersökning där jämförelse med standardiserade och vetenskapligt utformade och prövade instrument vara den mest relevanta metoden. För att få en fördjupad förståelse om essensen av upplevelse av beröring krävs det andra metoder. Detta kan bäst förstås genom individers deskriptiva och självupplevda erfarenheter. Studierna har utförts genom både kvantitativ och kvalitativ metod. Ett antal procedurer gjordes för att stärka validiteten i de data som erhöles.

I Studie 1 och Studie 2 anses studierna uppnått tillräcklig känslighet för att finna samband. De psykometriska analyserna i Studie 1 visade att TAQ hade tillfredsställande reliabilitet och validitet. Genom noggrann operationalisering och definiering av begreppen, genom att jämföra TAQ med det mest använda instrument som mäter beröringsundvikande, TAM (I och II, Andersen & Leibowitz, 1978), styrktes validiteten.

Det gjordes även en mindre datainsamling med upprepade mätning med tillfredsställande statistiskt resultat. De slutsatser som har dragits har analyserats i ljuset av de teoretiska begrepp som operationaliserats och utifrån att rimliga teoretiska ramar satts för de empiriska begreppen. Genom de olika mätmetoderna förstärks begreppsvaliditeten i avhandlingen. Studiernas resultat kan dock inte utan vidare generaliseras till att gälla för andra personer (urval), situationer, tidpunkter etcetera, eftersom urvalen i studierna är begränsade till en studentpopulation bestående av unga vuxna, samt att utprovningen av instrumentet fortfarande bara är påbörjat och det krävs fler studier för att vetenskapligt säkerställa instrumentets validitet. När det gäller urvalet av deltagare i Studie 1 och Studie 2, var deltagarna universitetsstuderande. Det breda urvalet av utbildningsprogram/kurser möjliggör en försiktig generaliserbarhet till universitetsstuderande. Skalan anses därmed applicerbar till universitetsstuderande respondenter vilket stämmer väl överens med avhandlingens grundforskningskaraktär, det vill säga det är logiskt riktigt att anta att skalan kommer att användas och tillämpas vidare på detta urval. Därtill var svarsfrekvensen (externt och internt) mycket hög vilket stärker ett representativt urval av studenter. I arbetet med att säkerställa instrumentets validitet och reliabilitet behövs dock nya studier som mäter självskattad beröringsattityd korrelerat med uppvisat beteende som komplement och förstärkning. För att ytterligare värdera instrumentets externa validitet behövs nya studier med slumpmässigt representativa urval. Därtill saknas vetenskapliga kvalitativa studier som på ett djupgående och väsentligt sätt studerat individer med svårigheter för fysisk kontakt och i avsaknad av sådana studier är kunskapen (förståelsen) fortfarande ringa om personlighetsegenskapen. Kunskap baserade på kvalitativa studier om beröringsundvikande, det vill säga individens egen perception, har potential att berika och utvidga vår förståelse för fenomenet. Det kan även vara till hjälp i utvecklandet av nya mätinstrument och forskningsdesigner samt för att stärka validiteten i befintliga instrument.

En svaghet gällande studiernas validitet är att de inte inkluderar något beteendemått på beröringsundvikande. Ytterligare en betydelsefull svaghet med det utvecklade instrumentet är att det inte är entydigt fokuserat på attityd till eller upplevelse av beröring. Instrumentet innehåller även en del items som handlar om frekvens av beröring. Ett bekymmer är att delskalan beröring med familj enbart handlar om frekvens av beröring och inte alls om attityd till beröring. Det innebär att innebörden av denna skala kan diskuteras och således att denna delskala belastas av svag validitet.

För att ytterligare stärka validiteten av resultaten i Studie 2 borde ett anknytningsformulär bifogats för att säkerställa relationen mellan anknytningsstil och känslighet för avvisande. Dock finns det flera studier som har dokumenterat relationen mellan dessa två variabler (Erozkan, 2009; Kennedy, 1999). Ytterligare något som är värt att kommentera är de signifikanta men svaga korrelationerna som erhöles i Studie 2. Dessa signifikanta men svaga korrelationer kan indikera att de instrument som använts i studien mäter olika aspekter av personligheten och därmed viktiga dimensioner av personligheten. Det återstår dock att i framtida studier bättre utreda och säkerställa dessa samband.

Interbedömarreliabilitet i Studie 3 (Corbin & Strauss, 2008; Kvale, 1997) har stärkts genom att en medbedömare varit delaktig i analysarbetet. Resultatens reliabilitet kontrollerades genom att en medanalysator analyserade två slumpmässigt utvalda intervjuer från respektive grupp. Dock kvarstår möjligheten att fler analytiker skulle ha nått en djupare analys och ökad kontroll över slumpartad eller ensidig subjektivitet. Resultat och slutsatser ska därför ses i skenet av att detta är en enskild studie och resultaten bör prövas i nya undersökningar.

En rad procedurer tillämpades i Studie 3 för att säkra resultatens validitet. Detta genom att (i) i alla kontakter med respondenterna, det vill säga i skrift, muntligen i telefon, samt i mötet med respondenten tillförsäkrades att informanten var införstådd med och delade intervjuarens intention med intervjun, (ii) förberedandet av en strukturerad intervjuguide, (iii) informantcentrerad intervjuform där intervjuaren koncentrerar sig på att lyssna och svara noggrant till informantens berättelse, inklusive det emotionella innehållet, och ett fritt improviserande utifrån intervjuguiden, (iv) en genomgång av intervjuguiden vid slutet av varje intervju för att kontrollera att samtliga frågor i intervjuguiden ställts, (v) inspelade intervjuer som transkriberades ordagrant av författaren (vi) bekräftelse och samstämmighet i analysarbetet genom en medanalysator och (vii) regelbunden diskussion av identifierade begrepp med forskare, där begrepp och tolkningar ifrågasattes, för att säkra fyndens betydelse.

Viktigt att belysa är en möjlig försöksledareffekt i intervjustudien. Intentionen och ambitionen var att få respondenterna motiverade och avslappnade i intervjusituationen genom att vara vänlig och empatisk i bemötandet. Även om ofta mycket utförliga och personliga svar erhöles är det fullt möjligt att vissa respondenter skulle känt sig mer bekväma med en annan intervjuare och svarat på ett annat sätt. Genusaspekter kan möjligen ha spelat roll.

Vidare utvecklingspotential för TAQ

TAQ-formuläret förefaller utifrån inledande studiers resultat väl lämpat som screeningsinstrument, det vill säga för att urskilja personer med beröringsundvikande och personer med mer accepterande inställning till beröring. En fördel med TAQ är att det är ett självskattningsinstrument som är enkelt att administrera samt att det täcker in många viktiga dimensioner av personliga relationer. En nackdel i dess nuvarande utformning kan vara att de olika delskalorna har olika många items, där delskalan beröring med främling enbart består av tre items. Den här snedfördelningen av antal items per dimension kan inverka negativt på resultatet eftersom instrument med fler items vanligtvis är mer tillförlitliga än instrument med färre items. Vidare är det en hel delskala på TAQ, dimensionen beröring med familj, som har låg validitet så tillvida att de inte mäter individens faktiska attityd av beröring utan istället frekvens av beröring (till exempel "Jag

har sällan blivit kramad av min mamma”, ”Jag har sällan blivit kramad av min pappa” och ”Jag växte upp i en kramig familj”). Dessa borde istället ha formulerats som attitydfrågor, till exempel ”När du växte upp, brukade du vilja krama din mamma/pappa” samt ”Skulle du beskriva dig själv som att du var ett barn som uppskattade fysisk kontakt”. Vidare kan items om upplevelse av beröring i samband med medicinska undersökningar utvärderas och testas för att eventuellt inkorporeras i instrumentet. På liknande sätt bör svarsskalan reliabilitetstestas för att säkerställa optimalt antal svarssteg.

Utifrån resultaten från Studie 3 bör det vidare studeras och utvärderas om TAQ saknar en potentiell och essentiell delskala om beröringsattityd och upplevelse av beröring utifrån ett föräldra/barnperspektiv. Exempel på sådana items är ”Ibland tycker jag det är svårt att röra vid mitt barn” eller ”Ofta vet jag inte hur jag skall visa mitt barn kärlek genom fysisk beröring”. Vidare kan items gällande allmän beröringsupplevelse utvecklas och analyseras, till exempel ”Jag har svårt att beröra andra människor på ett spontant och ledigt sätt”, ”Jag avundas de människor som har lätt för fysisk kontakt”, ”Jag berör gärna andra människor fysiskt med självförtroende”, eller ”Jag har svårt att spontant krama någon”.

Vidare behöver attityd till och upplevelse av beröring i relation till partnerdelskalan utredas mer ingående då det i Studie 3, och även till viss del av annan tidigare forskning (till exempel Brennan et al., 1998) visat sig vara en mer problematisk dimension. Resultaten indikerar att beröringsundvikande inte entydigt visar sig som ett undvikande beteende i just denna den intimaste av relationer utan tvärtom kan yttra sig som ett intensivt sökande efter fysisk kontakt och gestalta sig i ett klängigt beteende gentemot sin partner. Därmed behöver det vidare utredas huruvida individer som ogillar beröring till och med väljer bort en kärleksrelation på grund av den beröring som kan förväntas inom ramen för en relation.

Betydelsen av begreppet beröringsundvikare

Det övergripande målet med denna avhandling är att erhålla fördjupad kunskap om människors upplevelse av beröring. I introduktionen presenteras forskning om beröring som tillsammans vidgar förståelsen och kunskapen om människors upplevelse av beröring. Det teoretiska angreppssättet och de empiriska studierna erbjuder kunskap som kan vara användbar för att förstå individers attityd till och upplevelse av beröring. Empirisk forskning har breddat och kompletterat förståelsen av de psykologiska aspekterna av beröring genom begreppet beröringsundvikande. Men trots att det gått flera årtionden sedan den första studien om beröringsundvikande publicerades återstår viktiga pusselbitar för att förstå begreppets fulla innebörd. Få forskare har studerat begreppet beröringsundvikande utifrån beröringsundvikares egna beskrivningar av egenskapen. Dessa erfarenheter kan vara svåra att fånga in i utformningen av ett instrument och

bristen på omfångsrikt och tillförlitligt mätinstrument kan ha bidragit till den något bristfälliga empiriska kunskapen och förståelsen för begreppet.

Studierna i avhandlingen erbjuder tillsammans empirisk kunskap som kan bidra till fortsatt begrepps fördjupning och forskning om beröringsundvikande som personlighetsegenskap. Genom att i vidare studier låta instrumentet TAQ ingå i datainsamlingen för fortsatt validering, vidareutveckling och förfining av skattningsskalan. Utifrån de i Studie 3 identifierade teman föreslås att fler meningsfulla och signifikanta items formuleras och utprovas. I arbetet med att förstärka och komplettera bilden av den beröringsundvikande individen kan dessa resultat tjäna som ett empiriskt baserat komplement till den kunskap som idag finns om individens perception av egenskapen. Intressanta aspekter har varit den ambivalens som de beröringsundvikande gav uttryck för, oförmågan och ovanan i att beröra, rädslan för att bli bedömd av andra och att inte ha kontroll över situationer som innefattar beröring. Då dessa fynd identifierades i en mycket begränsad studie föreslås dock att fler replikerande studier genomförs för att säkerställa resultatens giltighet.

Vidare forskning

Mer kunskap om hur upplevelse av beröring hör samman med andra psykologiska tillstånd och svårigheter bör studeras för att få ökad förståelse för den här gruppen av individer. Mer kunskap behövs för att förstå dessa människor och hur deras upplevelse av beröring är relaterat till och möjligen interagerar med andra psykologiska begrepp och sociala situationer.

Psykologiska aspekter kring ämnet beröring är till stor del outforskat, och fler studier behövs för att kartlägga den psykologiska innebörden av fysisk närhet och individers förhållningssätt till beröring. Till exempel är en individs upplevelse av beröring stabilt över tid? Tidigare forskning har visat att positiv beröring är viktig för att individen ska känna trygghet. Hur påverkas beröringsmönstret hos personer som befinner sig i en otrygg situation, till exempel en livskris? Hur upplever de till exempel den fysiska närheten som det innebär att bli förälder? Går det att stärka individens känsla inför fysisk kontakt och den egna kroppen genom till exempel kroppskännedom och jagstärkande övningar?

Slutkommentar

Det primära målet med avhandlingen har varit att bidra med ökad kunskap om individers upplevelse av beröring. Fynden erbjuder en empirisk bas för vidare psykologiska studier inom ämnet beröring. Vidare indikerar resultaten att beröringsundvikande är av psykologisk betydelse, men att ytterligare utvärdering och validering av instrumentet behövs för att kunna få en större kunskap och förståelse om individers attityd till och upplevelse av beröring.

Resultaten erbjuder också kliniker och andra professioner inblick till att diskutera individens förhållningssätt till sin fysiska kropp, till att beröra och att bli berörd. Denna kunskap kan vara värdefull för att hjälpa och stödja under vissa delar av livet. Individernas upplevelser kan vara ett signifikant och essentiellt bidrag till vår förståelse av beröringsundvikande och därmed viktigt att fånga upp. Avslutande citat från en informant ger en uttrycksfylld bild av hur det kan vara att ha svårigheter med beröring:

"På något sätt har jag tänkt på beröring som något onödigt. Som något som gäller andra. Sen fick jag barn, och visste inte hur jag skulle göra. Hur jag skulle röra och ta i mitt barn... Alltså hur gör man..."

Referenser

- Acolet, D., Modi, N., Giannakouloupoulos, X., Bond, C., Weg, W., Clow, A., & Glover, V. (1993). Changes in plasma cortisol and catecholamine concentrations in response to massage in preterm infants. *Archives of Disease in Childhood*, 68, 29–31. doi:10.1136/adc.68.1_Spec_No.29
- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1973). The development of infant-mother attachment. In B. M. Caldwell, & H. N. Ricciuti (Eds.), *Review of child development research* (Vol. 3, pp. 1–94). Chicago: University of Chicago Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709–716.
- Ainsworth, M. D. S., Bell, S. M., & Stayton, D. J. (1971). Individual differences in strange-situation behavior of one-year-olds. In H. R. Schaffer (Ed.), *The origins of human social relations* (pp. 17–58). London and New York: Academic Press.
- Ainsworth, M. D. S., Bell, S. M., & Stayton, D. J. (1974). Infant-mother attachment and social development: Socialization as a product of reciprocal responsiveness to signals. In M. P. M. Richards (Ed.), *The integration of a child into a social world* (pp. 9–135). Cambridge University Press.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Allen, J. P., Moore, C., Kuperminc, G., & Bell, K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child Development*, 69, 1406–1416. doi: 10.2307/1132274
- Andersen, J. F., Andersen, P. A., & Lustig, M. W. (1987). Opposite sex touch avoidance: A national replication and extension. *Journal of Nonverbal Behavior*, 11, 89–109. doi: 10.1007/BF00990960
- Andersen, P. A. (1998). The cognitive valence theory of intimate communication. In M. T. Palmer, & G. A. Barnett (Eds.), *Progress in communication sciences: Mutual influence in interpersonal communication: Theory and research in cognition, affect, and behavior* (Vol. 14, pp. 39–72). Norwood, NJ: Ablex.
- Andersen, P. A. (2005). The touch avoidance measure. In V. Manosov (Ed.), *The sourcebook of nonverbal measures: Going beyond words* (pp. 57–65). Englewood Cliffs: Erlbaum.
- Andersen, P. A. (2008). *Nonverbal communication: Forms and functions* (2nd ed). Long Grove Illinois: Waveland Press.

- Andersen, P. A., & Guerrero, L. K. (2008). Haptic behavior in social interaction. In M. Grunwald (Ed.), *Human haptic perception. Basics and applications*. Basel: Birkhäuser Verlag.
- Andersen, P. A., & Leibowitz, K. (1978). The development and nature of the construct touch avoidance. *Environmental Psychology and Nonverbal Behavior*, 3, 89–106. doi: 10.1007/BF01135607
- Andersen, P. A., Lustig, M. W., & Andersen, J. F. (1990). Changes in latitude, changes in attitude: The relationship between climate and interpersonal communication predispositions. *Communication Quarterly*, 38, 291–311.
- Andersen, P. A., & Sull, K. K. (1985). Out of touch, out of reach: Tactile predispositions as predictors of interpersonal distance. *The Western Journal of Speech Communication*, 49, 57–72. doi: 10.1080/10570318509374181
- Andersen, P. A., & Wang, H. (2005). Unraveling cultural cues: Dimensions of nonverbal communication across cultures. In L. A. Samovar, R. E. Porter, & E. R. McDaniel (Eds.), *Intercultural communication: A reader* (pp. 250–266). Belmont, CA: Wadsworth.
- Anderson, G. C. (1991). Current overview of skin-to-skin (kangaroo) care for preterm infants. *Journal of Perinatology*, 11, 216–226.
- Anisfeld, E., Casper, V., Nozyce, M., & Cunningham, N. (1990). Does infant carrying promote attachment? An experimental study of the effects of increased physical contact on the development of attachment. *Child Development*, 61, 1617–1627. doi:10.2307/1130769
- Antonucci, T. C., & Levitt, M. J. (1984). Early prediction of attachment security: A multivariate account. *Infant Behavior and Development*, 7, 1–18. doi: 10.1016/S0163-6383(84)80018-1
- Anzieu, D. (1995). *Hudjaget. Om hudens psykiska betydelse*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Argyle, M. (1996). *Bodily communication*. London: Routledge.
- Autton, N. (1990). *Berøring. Berøringens bruk i omsorg og terapi*. Øyslebø: Eikstein Forlag.
- Ayduk, O., May, D., Downey, G., & Higgins, E. T. (2003). Tactical differences in coping with rejection sensitivity: The role of prevention pride. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 435–448. doi: 10.1177/0146167202250911
- Baldwin, W. M., & Fehr, B. (1995). On the instability of attachment style ratings. *Personal Relationships*, 2, 247–261. doi: 10.1111/j.1475-6811.1995.tb00090.x
- Barnett, L. (2005). Keep in touch: The importance of touch in infant development. *Infant Observation*, 8, 115–123. doi: 10.1080/13698030500171530
- Barnlund, D. (1975). *Public and private self in Japan and the United States*. Tokyo: The Simul Press.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147–178. doi: 10.1177/0265407590072001
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226–244. doi: 10.1037/0022-3514.61.2.226

- Bartholomew, K., & Perlman, D. (1994). *Attachment process in adulthood*. London: Kingsley Publication.
- Bartholomew, K., & Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment: Do they converge? In J. A. Simpson, & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 25–45). New York, NY: Guilford Press.
- Bauer, K., Uhrig, C., Sperling, P., Pasel, K., Wieland, C., & Versmold, H. T. (1997). Body temperature and oxygen consumption during skin to skin (kangaroo) care in stable infants weighing less than 500 grams. *Journal of Pediatrics*, 130, 240–244.
- Bayles, K. A., Kaszniak, A. W., & Tomoeda, C. K. (1987). *Communication and cognition in normal aging and dementia*. Boston: Collage-Hill Press.
- Bell, S. M., & Ainsworth, M. D. S. (1972). Infant crying and maternal responsiveness. *Child Development*, 43, 1171–1190.
- Belsky, J., & Fearon, R. M. P. (2002). Infant-mother attachment security, contextual risk, and early development: A moderational analysis. *Development & Psychopathology*, 14, 293–310. doi: 10.1017/S0954579402002067
- Berg, B. L. (2004). *Qualitative research methods for the social sciences* (5th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Bergman, N. J., Linley, L. L., & Fawcus, S. R. (2004). Randomized controlled trial of skin-to-skin contact from birth versus conventional incubator for physiological stabilization in 1200- to 2119- gram newborns. *Acta Paediatrica*, 93, 779–785.
- Blackwell, P. L. (2000). The influence of touch on child development: Implications for intervention. *Infants & Young Children*, 13, 25–39.
- Bohnhorst, B., Heyne, T., Peter, C. S., & Poets, C. F. (2001). Skin to skin (kangaroo) care, respiratory control and thermoregulation. *Journal of Pediatrics*, 138, 193–197.
- Bolognini, N., Rossetti, A., Maravita, A., & Miniussi, C. (2011). Seeing touch in the somatosensory cortex: A TMS study of the visual perception of touch. *Human Brain Mapping*, 32, 2104–2114. doi: 10.1002/hbm.21172
- Borch, E., & Hillervik, C. (2005). Upplevelser av kroppslig beröring i omvårdnadsarbetet – patienter berättar. *Vård i Norden*, 75, 4–9.
- Bottorff, J. L. (1993). The use and meaning of touch in caring for patients with cancer. *Oncology Nursing Forum*, 20, 1531–1538.
- Bottorff, J. L. (1994). Development of an observational instrument to study nurse-patient touch. *Journal of Nursing Measurement*, 2, 7–24.
- Bowlby, J. (1944). Forty-four juvenile thieves: Their characters and home life. *International Journal of Psychoanalysis*, 25, 107–27.
- Bowlby, J. (1951). *Maternal care and mental health*. Geneva: World Health Organization.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol. I: Attachment*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. Vol. II: Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.

- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss. Vol. 111: Loss, sadness, and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Brennan, K. A., & Shaver, P. R. (1995). Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationships functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267–283. doi: 10.1177/0146167295213008
- Brennan, K. A., Wu, S., & Loev, J. (1998). Adult romantic attachment and individual differences in attitudes toward physical contact in the context of adult romantic relationships. In J. A. Simpson, & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 394–428). New York, NY: Guilford Press.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., & Risholm Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Broberg, A., Risholm Mothander, P., Granqvist, P., & Ivarsson, P. (2008). *Anknytning i praktiken. Tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bronfenbrenner, U. (1976). The experimental ecology of education. *Teachers College Record*, 78, 157–204.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (1998). The ecology of developmental processes. In R. M. Lerner (Ed.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (Vol. 1, pp. 993–1028). New York, NY: Wiley.
- Browne, K. D. (1989). The naturalistic context of family violence and child abuse. In J. Archer, & K. Browne (Eds.), *Human aggression: Naturalistic approaches* (pp. 182–216). London: Routledge.
- Burgoon, J. K. (1991). Relational message interpretations of touch, conversational distance, and posture. *Journal of Nonverbal Behavior*, 15, 233–259. doi: 10.1007/BF00986924
- Burgoon, J. K., & Bacie, A. E. (2003). Nonverbal communication skills. In J. O. Greene, & B. R. Burleson (Eds.), *Handbook of communication and social interaction skills* (pp. 179–219). New York, NY: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Burgoon, J. K., Buller, D. B., Hale, J. L., & de Turck, M. A. (1984). Relational messages associated with nonverbal behavior. *Human Communication Research*, 10, 351–378. doi: 10.1111/j.1468-2958.1984.tb00023.x
- Burgoon, J. K., Buller, D. B., & Woodall, W. G. (1996). *Nonverbal communication: The unspoken dialogue*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Burgoon, J. K., & Saine, T. (1978). *The unspoken dialogue: An introduction to nonverbal communication*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Burnard, P. (1991). A method of analyzing transcripts in qualitative research. *Nurse Education Today*, 11, 461–466.

- Burnard, P. (1996). *Writing for health professionals: A manual for writers* (2nd ed). London: Chapman & Hall.
- Bush, E. (2001). The use of human touch to improve the well-being of older adults. A holistic nursing intervention. *Journal of Holistic Nursing*, 19, 256–270. doi: 10.1177/089801010101900306
- Campos, J. J., Mumme, D. L., Kermoian, R., & Campos, R. (1994). A functionalist perspective on the nature of emotion. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59, 284–303. doi: 10.1111/j.1540-5834.1994.tb01289.x
- Carlson, E. A., & Sroufe, L. A. (1995). Contribution of attachment theory to developmental psychopathology. In D. Cicchetti, & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Theory and methods* (Vol. 1, pp. 581–617). Oxford, England: John Wiley & Sons.
- Carlson, F. M. (2005). Significance of touch in young children's lives. *Young Children*, 60, 79–85.
- Cassidy, J. (2008). The nature of the child's ties. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 2–22). New York, NY: Guilford Press.
- Cassidy, J., & Kobak, R. R. (1988). Avoidance and its relation to other defensive processes. In J. Belsky, & T. Nezworski (Eds.), *Clinical implications of attachment* (pp. 300–323). Hillsdale, NJ, England: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cassidy, J., & Shaver, P. R. (1999). *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. New York, NY: Guilford Press.
- Champagne, F. A., & Meaney, M. J. (2008). Transgenerational effects of social environment on variations in maternal care and behavioral response to novelty. *Behavior & Neuroscience*, 121, 1353–1363. doi: 10.1037/0735-7044.121.6.1353
- Charpak, N., Ruiz, J. G., Zupan, J., Cattaneo, A., Figueroa, Z., Tessier, R., ... Worku, B. (2005). Kangaroo mother care: 25 years later. *Paediatrica*, 94, 514–522.
- Ching, M. (1993). The use of touch in nursing practice. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 10, 4–9.
- Clements, M. E. (1982). A touch of skin – psoriasis. *Nursing Times March*, 78, 541–544.
- Cohen, L. J., & Campos, J. J. (1974). Father, mother and stranger as elicitors of attachment behavior in infancy. *Developmental Psychology*, 10, 146–154.
- Colin, V. L. (1996). *Human attachment*. New York, NY: The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Cozolino, L. (2006). *The neuroscience of human relationships. Attachment and the developing social brain*. New York, NY: W. W. Norton & Company, Inc.
- Crawford, C. B. (1994). Effects of sex and sex roles on avoidance of same- and opposite-sex touch. *Perceptual and Motor Skills*, 79, 107–112. doi: 10.2466/pms.1994.78.2.391
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications.

- Critchley, M. (1939). *The language of gesture*. London: Edward Arnold & Co.
- Crowell, J. A., Treboux, D., & Waters, E. (2002). Stability of attachment representations: The transition to marriage. *Developmental Psychology*, 38, 467–479. doi: 10.1037//0012-1649.38.4.467
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1964). *The approval motive: Studies in evaluative dependence*. New York, NY: Wiley.
- Crusco, A. H., & Wetzel, C. G. (1984). The Midas touch: The effects of interpersonal touch on restaurant tipping. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 10, 512–517. doi: 10.1177/0146167284104003
- Dabrowski, G. A. (2007). Skin to skin contact. Giving birth back to mothers and babies. *Nursing for women's health*, 11, 64–71. doi: 10.1111/j.1751-486X.2007.00119.x
- Deethardt, J., & Hines, D. (1983). Tactile communication and personality differences. *Journal of Nonverbal Behavior*, 8, 143–156. doi: 10.1007/BF00987000
- Derlega, V. J., Lewis, R. J., Harrison, S., Winstead, B. A., & Constanza, R. (1989). Gender differences in the initiation and attribution of tactile intimacy. *Journal of Nonverbal Behavior*, 13, 83–96. doi: 10.1007/BF00990792
- Dew, D., & Jensen, P. J. (1977). *Phonetic processing: The dynamics of speech*. Columbus, OH: Merrill.
- Dibiase, R., & Gunnoe, J. (2004). Gender and culture differences in touching behavior. *The Journal of Social Psychology*, 144, 49–62.
- Diego, M. A., Field, T., Hernandez-Reif, M., Shaw, K., Friedman, L., & Ironson, G. (2001). HIV adolescents show improved immune function following massage therapy. *International Journal of Neuroscience*, 106, 35–45.
- Diego, M. A., Field, T., Hernandez-Reif, M., Shaw, J. A., Rothe, E. M., Castellanos, D., & Mesner, L. (2002). Aggressive adolescents benefit from massage therapy. *Adolescence*, 37, 597–607.
- Dieter, J. N., Field, T., Hernandez-Reif, M., Emory, E. K., & Redzepi, M. (2003). Stable preterm infants gain more weight and sleep less after five days of massage therapy. *Journal of Pediatric Psychology*, 28, 403–411. doi: 10.1093/jpepsy/jsg030
- DiMenna, L. (2006). Considerations for implementation of a neonatal kangaroo care protocol. *Neonatal Network*, 25, 405–411. doi: 10.1891/0730-0832.25.6.405
- Ditzen, B., Neumann, I., Bodenmann, G., Turner, R., Ehlert, U., & Heinrichs, M. (2007). Effects of romantic partner interaction on psycho-biological stress-protection in women. *Journal of Psychosomatic Research*, 56, 604.
- Dodd, V. L. (2005). Implications of kangaroo care for growth and development in preterm infants. *Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing*, 34, 218–228. doi: <http://dx.doi.org/10.1177/0884217505274698>
- Dolinski, D. (2010). Touch, compliance, and homophobia. *Journal of Nonverbal Behavior*, 34, 179–192. doi: 10.1007/s10919-010-0090-1

- Dorros, S., Hanzal, A., & Segrin C. (2008). The Big Five personality traits and perceptions of touch to intimate and nonintimate body regions. *Journal of Research in Personality*, 42, 1067–1073.
- Douglass, L. M., & Bevis, E. O. (1983). *Nursing management and leadership in action* (4th ed). St. Louis: The C. V. Mosby Company.
- Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1327–1343. doi:10.1037/0022-3514.70.6.1327
- Downey, G., Feldman, S., Khuri, J., & Friedman, S. (1994). Maltreatment and child depression. In W. M. Reynolds, & H. E. Johnson (Eds.), *Handbook of depression in childhood and adolescence* (pp. 481–508). New York, NY: Plenum.
- Downey, G., Khouri, H., & Feldman, S. I. (1997). Early interpersonal trauma and later adjustment: The mediational role of rejection sensitivity. In D. Cicchetti, & T. Toth (Eds.), *Rochester symposium in developmental psychopathology* (pp. 85–114). Rochester, NY: University of Rochester Press.
- Drescher, V., & Gantt, W. (1979). Tactile stimulation of several body areas (effect of person). *Pavlovian Journal of Biological Sciences*, 14, 2.
- Duldt, B. W., & Giffin, K. (1985). *Theoretical perspectives for nursing*. Boston: Little Brown and Company.
- Dunbar, R. I. M. (1996). *Grooming, gossip, and the evolution of language*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Dunn, W. (2001). The sensations of everyday life: Empirical, theoretical, and pragmatic considerations. *The American Journal of Occupational Therapy*, 55, 608–620. doi: 10.5014/ajot.55.6.608
- Ebersole, P., & Hess, P. (1990). *Toward healthy aging. Human needs and nursing response* (3rd ed). St. Louis: The C. V. Mosby Company.
- Edwards, S. C. (1998). An anthropological interpretation of nurses' and patients' perceptions of the use of space and touch. *Journal of Advanced Nursing*, 28, 809–817. doi: 10.1111/j.1365-2648.1998x.00706.x
- Erceau, D., & Guéguen, N. (2007). Tactile contact and evaluation of the toucher. *Journal of Social Psychology*, 147, 441–445. doi:10.3200/SOCP.147.4.441-444
- Erikson, E. (1950). *Childhood and society*. New York, NY: Norton.
- Erozkan, A. (2009). Rejection sensitivity levels with respect to attachment styles, gender, and parenting styles: A study with Turkish students. *Social Behavior and Personality*, 37, 1–14. doi: <http://dx.doi.org/10.2224/sbp.2009.37.1.1>
- Fairbanks, L. A. (1989). Early experience and cross-generational continuity of mother-infant contact in vervet monkeys. *Developmental Psychobiology*, 27, 669–681. doi: 10.1002/dev.420220703

- Fanslow, C. A. (1990). Touch and the elderly. In K. E. Barnard, & T. B. Brazelton (Eds.), *Touch: The foundation of experience* (pp. 541–557). Madison: International Universities Press.
- Feeney, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 355–377). New York, NY: Guilford Press.
- Feeney, J. A. (2008). Adult romantic attachment: Developments in the study of couple relationships. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications* (pp. 456–481). New York, NY: Guilford Press.
- Feldman, R., Eidelman, A., Sirota, L., & Weller, A. (2002). Comparison of skin-to-skin (kangaroo) and traditional care: Parenting outcomes and preterm infant development. *Pediatrics*, 110, 16–26.
- Field, T. (1995). *Touch in early development*. New York, NY: Psychology Press.
- Field, T. (2001). *Touch*. Cambridge: The MIT Press.
- Field, T. (2002). Violence and touch deprivation in adolescents. *Adolescence*, 37, 735–749.
- Fisher, J. D., Rytting, M., & Heslin, R. (1976). Hands touching hands: Affective and evaluative effects of an interpersonal touch. *Sociometry*, 39, 416–421.
- Flaherty, S. C., & Sadler, L. S. (2011). A review of attachment theory in the context of adolescent parenting. *Journal of Pediatric Health Care*, 25, 115–121. doi: 10.1016/j.pedhc.2010.02.005
- Floyd, K. (2000). Affectionate same-sex touch: The influences of homophobia on observers' perceptions. *Journal of Social Psychology*, 140, 774–788.
- Floyd, K. (2002). Human affection exchange: V. Attributes of the highly affectionate. *Communication Quarterly*, 50, 135–152.
- Floyd, K. (2006). *Communicating affection: Interpersonal behavior and social context*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Floyd, K., Hess, J. A., Mizco, L. A., Halone, K. K., Mikkelsen, A. C., & Tusing, K. J. (2005). Human affective exchange: VIII. Further evidence of the benefits of expressed affection. *Communication Quarterly*, 53, 285–303. doi: 10.1080/01463370500101071
- Fonagy, P. (2001). *Attachment theory and psychoanalysis*. New York, NY: Other Press.
- Forde, C. (1981). The influence of sex: Role expectations on the perception of touch. *Sex Roles*, 7, 889–894. doi: 10.1007/BF00290972
- Fraley, C. R., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4, 132–154. doi: 10.1037//1089-2680.4.2.132
- Frank, L. K. (1971). Verbal mediators in cross-modal form discrimination. *Canadian Journal of Psychology*, 25, 103–110.
- Frank, L. K. (1972). Cultural patterning of tactile experiences. In L. A. Samovar, & R. E. Porter (Eds.), *Intercultural communication: A reader* (pp. 200–204). Belmont, CA: Wadsworth.

- Franz, C. E., McClelland, D. C., & Weinberger, J. (1991). Childhood antecedents of conventional social accomplishment in midlife adults: A 36 year prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 586–595. doi: 10.1037/0022-3514.60.4.586
- Fromme, D. K., Fromme, M., Brown, S., Daniell, J., Taylor, D., & Rountree, R. (1986). Attitudes toward touch: Cross-validation and the effects of gender and acquaintanceship. *Rassegna di Psicologia*, 3, 49–63.
- Fromme, D. K., Jaynes, W. E., Taylor, D. K., Hanold, E. G., Daniell, J., Rountree, J. R., & Fromme, M. L. (1989). Nonverbal behavior and attitudes toward touch. *Journal of Nonverbal Behavior*, 13, 3–14.
- Fyrand, O. (1996). *Det gåtfulle språket*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gadamer, H-G. (1997). *Sanning och metod i urval*. Göteborg: Daidalos.
- Gallagher, R. V., & Bentley, C. G. (2010). Links between rejection sensitivity and adolescent romantic relationship functioning: The mediating role of problem-solving behaviours. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19, 603–623. doi:10.1080/10926771.2010.502066
- Geldard, F. A. (1972). *A review of the human senses* (2nd ed). New York, NY: Wiley.
- Gentzler, A. L., & Kerns, K. A. (2004). Associations between insecure attachment and sexual experiences. *Personal Relationships*, 11, 249–265. doi: 10.1111/j.1475-6811.2004.00081.x
- Gerhardt, S. (2007). *Kärlekens roll: Hur känslomässig närhet formar spädbarnets hjärna*. Stockholm: Karneval Förlag.
- Germain, M-L. (2011). Formal mentoring relationships and attachment theory: Implications for human resource development. *Human Resource Development Review*, 10, 123–150. doi: 10.1177/1534484310397019
- Goldberg, S., & Lewis, M. (1969). Play behavior in the year-old infant: Early sex differences. *Child Development*, 40, 21–31. doi: 10.2307/1127152
- Grunwald, M. (2008). *Human haptic perception. Basics and applications*. Basel: Birkhäuser Verlag.
- Guéguen, N. (2007). Courtship compliance: The effect of touch on women's behavior, let's get physical. *Atlantic Monthly*, 300, 37. doi: 10.1080/15534510701316177
- Guéguen, N., & Jacob, C. (2005). The effect of touch in tipping: An evaluation in a French bar. *International Journal of Hospitality Management*, 24, 295–299. doi: 10.1016/j.ijhm.2004.06.004
- Guerrero, L. K. (1996). Attachment-style difference in intimacy and involvement: A test of the four-category model. *Communication Monographs*, 63, 269–292.
- Guerrero, L. K., & Andersen, P. A. (1991). The waxing and waning of relational intimacy: Touch as a function of relational stage, gender and touch avoidance. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8, 147–166. doi: 10.1177/0265407591082001
- Guerrero, L. K., & Andersen, P. A. (1994). Patterns of matching and initiation: Touch behavior and touch avoidance across romantic relationship stages. *Journal of Nonverbal Behavior*, 18, 137–153. doi: 10.1007/BF02170075

- Guerrero, L. K., Andersen, P. A., & Afifi, W. (2007). *Close encounters: Communication in relationships*. Thousand Oaks CA: Sage Publications.
- Guerrero, L. K., & Bachman, G. F. (2006). Associations among relational maintenance behaviors, attachment-style categories, and attachment dimensions. *Communication Studies*, 57, 341–361.
- Gulledge, A. K., Hill, M., Lister, Z., & Sallion, C. (2007). Non-erotic physical affection: It's good for you. In L. L'Abate (Ed.), *Low-cost approaches to promote physical and mental health: Theory, research, and practice* (pp. 371–383). New York, NY: Springer.
- Gupta, M. A., Gupta, A. K., Schork, N. J., & Watteel, G. N. (1995). Perceived touch deprivation and body image: Some observations among eating disordered and non-clinical subjects. *Journal of Psychosomatic Research*, 39, 459–464. doi: [http://dx.doi.org/10.1016/0022-3999\(94\)00146-V](http://dx.doi.org/10.1016/0022-3999(94)00146-V)
- Gupta, M. A., Gupta, A. K., & Watteel, G. N. (1998). Perceived deprivation of social touch in psoriasis is associated with greater psychological morbidity: An index of the stigma experience in dermatologic disorders. *Cutis*, 61, 339–342.
- Halberstadt, A. G. (1985). Race, socioeconomic status, and nonverbal behavior. In A. W. Siegman, & S. Feldstein (Eds.), *Multi-channel integrations of nonverbal behavior* (pp. 227–266). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Hall, J. A. (1979). Gender, gender roles and nonverbal communication skills. In R. Rosenthal (Ed.), *Skill in nonverbal communication* (pp. 31–97). Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn, & Hain.
- Hall, J. A. (1987). On explaining gender differences: The case of nonverbal communication. In P. Shaver, & C. Hendrick (Eds.), *Sex and gender. Review of personality and social psychology* (Vol. 7, pp. 177–200). Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Hall, J. A. (1996). Touch, status, and gender at professional meetings. *Journal of Nonverbal Behavior*, 20, 23–44. doi: 10.1007/BF02248713
- Hall, J. A., Coats, E. J., & Smith LeBeau, L. (2005). Nonverbal behavior and the vertical dimension of social relations: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 131, 898–924. doi: 10.1037/0033-2909.131.6.898
- Hall, J. A., & Halberstadt, A. G. (1997). Subordination and nonverbal sensitivity: A hypothesis in search of support. In M. Roth Walsh (Ed.), *Women, men, and gender – ongoing debates* (pp. 120–133). New Haven: Yale University Press.
- Hall, J. A., & Veccia, E. M. (1990). More "touching" observations: New insights on men, women, and interpersonal touch. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1155–1162.
- Harlow, H. F. (1959). Love in infant monkeys. *Scientific American*, 200, 68–74. doi: 10.1038/scientificamerican0659-68
- Harlow, H. F. (1963). The maternal affectional system. In B. M. Foss (Ed.), *Determinant of infant behavior* (pp. 3–29). London: Methuen.
- Harlow, H. F., & Harlow, M. K. (1962a). The effect of rearing conditions on behavior. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 26, 213–224.

- Harlow, H. F., & Harlow, M. K. (1962b). Social deprivation in monkeys. *Scientific American*, 207, 136–146.
- Harlow, H. F., & Harlow, M. K. (1969). Effects of various mother-infant relationships on Rhesus monkey behaviors. In B. M. Foss (Ed.), *Determinants of infant behavior* (Vol. 4, pp. 15–36). London: Methuen.
- Harlow, H. F., & Suomi, S. J. (1971). Social recovery by isolation-reared monkeys. *Proceedings of the National Academy of Science of the United States of America*, 68, 1534–1538. doi: 10.2307/60735
- Harlow, H. F., & Zimmermann, R. R. (1959). Affectional responses in the infant monkey. *Science*, 130, 421–432. doi: 10.2307/1758036
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511–524. doi:10.1037/0022-3514.52.3.511
- Hazan, C., & Zeifman, D. (1999). Pair bonds as attachments: Evaluating the evidence. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 336–354). New York, NY: Guilford Press.
- Henley, N. M. (1973). Status and sex: Some touching observations. *Bulletin of the Psychonomic Society*, 2, 91–93.
- Henley, N. M. (1977). *Body politics: Power, sex, and nonverbal communication*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Henricson, M., Berglund, A-L., Määttä, S., Ekman, R., & Segesten, K. (2008). The outcome of tactile touch on oxytocin in intensive care patients: A randomised controlled trial. *Journal of Clinical Nursing*, 17, 2624–2633. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2702.2008.02324.x>
- Hepper, P. G. (2008). Haptic perception in the human foetus. In M. Grunwald (Ed.), *Human haptic perception. Basics and applications* (pp. 149–154). Basel: Birkhäuser Verlag.
- Hertenstein, M. J. (2002). Touch: Its communicative functions in infancy. *Human Development*, 45, 70–94. doi: 10.1159/000048154
- Hertenstein, M. J., Verkamp, J. M., Kerestes, A. M., & Holmes, R. M. (2006). The communicative functions of touch in humans, nonhuman primates, and rats: A review and synthesis of the empirical research. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 132, 5–94.
- Heslin, R., & Alper, T. (1983). Touch: A bonding gesture. In J. M. Wiemann, & R. P. Harrison (Eds.), *Nonverbal interaction* (pp. 47–75). Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Heslin, R., Nguyen, T. D., & Nguyen, M. L. (1983). Meaning of touch: The case of touch from a stranger or same sex person. *Journal of Nonverbal Behavior*, 7, 147–157. doi: 10.1007/BF00986945
- Hill, S. D., & Smith, J. M. (1984). Neonatal responsiveness as a function of maternal contact and obstetrical drugs. *Perceptual and Motor Skills*, 58, 859–866. doi: 10.2466/pms.1984.58.3.859
- Hinde, R. A. (1997). *Relationships: A dialectical perspective*. East Sussex, England: Psychology Press.

- Hofer, M. A. (1995). Hidden regulators: Implications for a new understanding of attachment, separation and loss. In S. Goldberg, R. Muir, & J. Kerr (Eds.), *Attachment theory: Social, developmental and clinical perspectives* (pp. 203–230). Hillsdale, NJ, England: Analytic Press Inc.
- Hollinger, L. M., Buschmann, M. B., & Factors, T. (1993). Factors influencing the perception of touch by elderly nursing home residents and their health caregivers. *International Journal of Nursing Studies*, 30, 445–461. doi:10.1016/0020-7489(93)90054-X
- Honig, A. S. (2005). Take time to touch. *Scholastic Parent & Child*, 12, 32–34.
- Huckstadt, A. (1990). The touch instrument. In O. L. Strickland, & C. F. Waltz (Eds.), *Measurement of nursing outcomes: Measuring client self-care and coping skills* (Vol. 4, pp. 267–285). New York, NY: Springer Publishing Company.
- Huss, A. J. (1977). Touch with care or a caring touch? *The American Journal of Occupational Therapy*, 31, 11–18.
- Jang, S. A., & Yoo, J. H. (2009). Topic avoidance in close relationships: Applying the theory of planned behavior. *Human Communication. A Publication of the Pacific and Asian Communication Association*, 12, 119–135.
- Johannisson, K. (2002). *Tecknen. Läkaren och konsten att läsa kroppar*. Stockholm: Norstedts Förlag.
- Johnson, K. L., & Edwards, R. (1991). The effects of gender and type of romantic touch on perceptions of relational commitment. *Journal of Nonverbal Behavior*, 15, 43–55.
- Jones, S. E. (1994). *The right touch: Understanding and using the language of physical contact*. Cress Hill, N.J.: Hampton Press.
- Jones, S. E., & Brown, B. C. (1996). Touch attitudes and behaviors, recollections of early childhood touch and social self-confidence. *Journal of Nonverbal Behavior*, 20, 147–163. doi: 10.1007/BF02281953
- Jones, S. E., & Yarbrough, E. (1985). A naturalistic study of the meanings of touch. *Communication Monographs*, 52, 19–56. doi: 10.1080/03637758509376094
- Joule, R.-V., & Guéguen, N. (2007). Touch, compliance, and awareness of tactile contact. *Perceptual and Motor Skills*, 104, 581–588. doi: 10.2466/pms.104.2.581-588
- Jourard, S. M. (1966). An exploratory study of body-accessibility. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 5, 221–231. doi: 10.1111/j.2044-8260.1966.tb00978.x
- Jourard, S. M., & Rubin, J. E. (1968). Self-disclosure and touching: A study of two modes of interpersonal encounter and their inter-relation. *Journal of Humanistic Psychology*, 8, 39–48. doi: 10.1177/002216786800800104
- Keats, D. M. (2000). *Interviewing, a practical guide for students and professionals*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Keltner, D., Gruenfeld, D. H., & Anderson, C. (2003). Power, approach, and inhibition. *Psychological Review*, 110, 265–284.

- Kennedy, J. H. (1999). Romantic attachment and ego identity, attributional style, and family of origin in first-year college students. *College Student Journal*, 33, 171–180.
- Kientz, M. A., & Dunn, W. (1997). A comparison of the performance of children with and without autism on the sensory profile. *The American Journal of Occupational Therapy*, 51, 530–537. doi: 10.5014/ajot.51.7.530
- Kirkpatrick, L. A., & Hazan, C. (1994). Attachment styles and close relationships: A four-year prospective study. *Personal Relationships*, 1, 123–142. doi: 10.1111/j.1475-6811.1994.tb00058.x
- Kleinke, C. L. (1977). Compliance to requests made by gazing and touching experimenters in field settings. *Journal of Experimental Social Psychology*, 13, 218–223. doi: 10.1016/0022-1031(77)90044-0
- Knapp, M. L. (1984). *Interpersonal communication and human relationships*. Boston: Allyn & Bacon.
- Knapp, M. L., & Hall, J. A. (2002). *Nonverbal communication in human interaction* (5th ed). London: Thomson Learning.
- Korner, A. F. (1990). The many faces of touch. In K. E. Barnard, & T. B. Brazelton (Eds.), *Touch: The foundation of experience* (pp. 269–297). Madison, CT: International Universities Press.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitative forskningsintervju*. Lund: Studentlitteratur.
- Lagercrantz, H. (2009). The birth of consciousness. *Early Human Development*, 85, S57–S58. doi: 10.1016/j.earlhumdev.2009.08.017
- Larsen, K. S., & LeRoux, J. (1984). A study of same sex touching attitudes: Scale development and personality predictors. *The Journal of Sex Research*, 20, 264–278. doi: 10.2307/3812468
- Levine, S. (2001). Primary social relationships influence the development of the hypothalamic-pituitary-adrenal axis in the rat. *Physiology and Behavior*, 73, 255–260. doi: 10.1016/S0031-9384(01)00496-6
- Levy, M. B., & Davis, K. E. (1988). Lovestyles and attachment styles compared: Their relations to each other and to various relationship characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5, 439–471. doi: 10.1177/0265407588054004
- Levy, T. M., & Orlans, M. (1998). *Attachment, trauma, and healing: Understanding and treating attachment disorder in children and families*. Washington, DC: CWLA Press.
- Lewis, R. J., Derlega, V. J., Nichols, B., Shankar, A., Drury, K. K., & Hawkins, L. (1995). Sex differences in observers' reactions to a nurse's use of touch. *Journal of Nonverbal Behavior*, 19, 101–113.
- Lindahl, L. B., & Heimann, M. (1997). Social proximity in early mother-infant interactions: Implications for gender differences? *Early Development and Parenting*, 6, 1–6. doi: 10.1002/(SICI)1099-0917(199706)6:2<83::AID-EDP146>3.0.CO;2-K
- Lower, H. M. (1980). Fear of touching as a form of communication apprehension in professional nursing students. *Australian Scandinavian Journal of Human Communication*, 7-8, 71–78.

- Ludington, S. M., & Engler, A. (1999). Kangaroo care congress report. *Neonatal Network*, 18, 55–56.
- Ludington-Hoe, S. M., Johnson, M. W., Morgan, K., Lewis, T., Gutman, J., Wilson, D., & Scher, M. S. (2006). Neurophysiologic assessment of neonatal sleep organization: Preliminary results of a randomized, controlled trial of skin contact with preterm infants. *Pediatrics*, 117, 909–923.
- Maier, R., & Ernest, R. C. (1978). Sex differences in the perception of touching. *Perceptual and Motor Skills*, 46, 577–578. doi: 10.2466/pms.1978.46.2.577
- Main, M. (1990). Parental aversion to infant-initiated contact is correlated with the parent's own rejection during childhood: The effects of experience on signals of security with respect to attachment. In K. E. Barnard, & T. B. Brazelton (Eds.), *Touch: The foundation of experience* (pp. 461–495). Madison, CT: International Universities Press.
- Main, M., & Cassidy, J. (1988). Categories of response to reunion with the parent at age 6: Predictable from attachment classifications and stable over a 1-month period. *Developmental Psychology*, 24, 415–426. doi: 10.1037/0012-1649.34.3.415
- Main, M., Kaplan, K., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation. In I. Bretherton, & E. Waters (Eds.), *Growing points of attachment theory and research. Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, 66–104.
- Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of an insecure disorganized/disoriented attachment pattern. In T. B. Brazelton, & M. W. Yogman (Eds.), *Affective development in infancy* (pp. 95–124). Norwood, NJ: Ablex Publishing.
- Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth strange situation. In M. T. Greenberg, & D. Cicchetti (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (pp. 121–160). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Main, M., & Stadtman, J. (1981). Infant response to rejection of physical contact by the mother: Aggression, avoidance, and conflict. *Journal of the American Academy of Child Psychiatry*, 20, 292–307.
- Main, M., & Weston, D. R. (1982). Avoidance of the attachment figure in infancy: Descriptions and interpretations. In C. M. Parkes, & J. Stevenson-Hinde (Eds.), *The place of attachment in human behavior* (pp. 31–59). London: Tavistock.
- Major, B. (1981). Gender patterns in touching behavior. In C. Mayo, & N. M. Henley (Eds.), *Gender and nonverbal behavior* (pp. 15–38). New York, NY: Springer Verlag.
- Major, B., & Heslin, R. (1982). Perceptions of cross-sex and same-sex nonreciprocal touch: It is better to give than to receive. *Journal of Nonverbal Behavior*, 6, 148–162. doi: 10.1007/BF00987064
- Major, B., Schmidlin, A. M., & Williams, L. (1990). Gender patterns in social touch: The impact of setting and age. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 634–643. doi: 10.1037/0022-3514.58.4.634

- Martin, M. M., & Anderson, C. M. (1993). Psychological and biological differences in touch avoidance. *Communication Research Report*, 10, 141–147. doi:10.1080/08824099309359927
- McBride, G. (1975). Interactions and the control of behavior. In A. Kendon, R. M. Harris, & M. R. Key (Eds.), *Organization of behaviour in face-to-face interaction* (pp. 415–423). The Hague, The Netherlands: Mouton.
- McCain, G. C., Ludington-Hoe, S. M., Swinth, J. Y., & Hadeed, A. J. (2005). Heart rate variability responses of a preterm infant to kangaroo care. *Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing*, 34, 689–694. doi:
http://dx.doi.org.proxy.lnu.se/10.1177/0884217505281857
- McCroskey, J. C. (1997). Self-report measurement. In J. A. Daley, & J. C. McCroskey (Eds.), *Avoiding communication: Shyness, reticence, and communication apprehension* (2nd ed). Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- McDaniel, E. R., & Andersen, P. A. (1998). International patterns of interpersonal tactile communication: A field study. *Journal of Nonverbal Behavior*, 22, 59–75.
- McEwan, B., & Johnson, S. L. (2008). Relational violence: the darkest side of haptic communication. In L. K. Guerrero, & M. L. Hecht (Eds.), *The nonverbal communication reader* (3rd ed, pp. 232–239). Illinois: Waveland Press, Prospect Heights.
- McNeill, D. (1970). *The acquisition of language: The study of developmental psycholinguistics*. New York, NY: Harper & Row.
- Mehrabian, A. (1971). *Silent messages*. Belmont CA: Wadsworth.
- Mehrabian, A. (1972). *Nonverbal communication*. Chicago IC: Aldine-Atherton.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, NY: Guilford Press.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., & Avihou-Kanza, N. (2011). Individual differences in adult attachment are systematically related to dream narratives. *Attachment & Human Development*, 13, 105–123. doi:
http://dx.doi.org.proxy.lnu.se/10.1080/14616734.2011.553918
- Mill, D., & Romano-White, D. (1999). Correlates of affectionate and angry behavior in child care educators of preschoolaged children. *Early Childhood Research Quarterly*, 14, 155–178. doi: 10.1016/S0885-2006(99)00007-1
- Montagu, A. (1986). *Touching: The human significance of the skin* (3rd ed). New York, NY: Harper & Row.
- Morales, E. (1994). Meaning of touch to hospitalized Puerto Ricans with cancer. *Cancer Nursing*, 17, 464–469.
- Morrison, I., Löken, L. S., & Olausson, H. (2010). The skin as a social organ. *Experimental Brain Research*, 204, 305–314. doi: 10.1007/s00221-009-2007-y
- Nagorski Johnson, A. (2005). Kangaroo holding beyond the NICU. *Pediatric Nursing*, 31, 53–56.

- Natarajan, G., Somasundaram, C. P., & Sundaram, K. R. (2011). Relationship between attachment security and rejection sensitivity in early adolescence. *Psychological Studies*, 56, 378–386. doi: 10.1007/s12646-011-0108-8
- Neill, S. R. (1991a). Children's responses to touch: A questionnaire study. *British Educational Research Journal*, 17, 149–163.
- Neill, S. R. (1991b). *Classroom nonverbal communication*. New York, NY: Routledge.
- Nguyen, M. L., Heslin, R., & Nguyen, T. (1976). The meaning of touch: Sex and marital status differences. *Representative Research in Social Psychology*, 7, 13–18.
- Nguyen, T., Heslin, R., & Nguyen, M. L. (1975). The meanings of touch: Sex differences. *Journal of Communication*, 25, 92–103. doi: 10.1111/j.1460-2466.1975.tb00610.x
- Niemeier, V., Winckelesser, T., & Gieler, U. (1997). Hautkrankheit und sexualität: Eine empirische studie zum sexualverhalten von patienten mit psoriasis vulgaris und neurodermitis im vergleich mit hautgesunden. *Hautarzt*, 48, 629–633.
- Nilsen, W. J., & Vrana, S. R. (1998). Some touching situations: The relationship between gender and contextual variables in cardiovascular responses to human. *Annals of Behavioral Medicine*, 20, 270–276.
- O'Connor, T. G., Bredenkamp, D., Rutter, M. and the English and Romanian Adoptees study team (1999). Attachment disturbances and disorders in children exposed to early severe deprivation. *Infant Mental Health Journal*, 20, 10–29.
- Olausson, H., Wessberg, J., Morrison, I., McGlone, F., & Vallbo, Å. (2010). The neurophysiology of unmyelinated tactile afferents. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 34, 185–191. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.neubiorev.2008.09.011>
- Ozolins, A., & Sandberg, C. (2009). Development of a multifactor scale measuring the psychological dimensions of touch avoidance. *International Journal of Psychology: A Biopsychosocial Approach*, 3, 33–56. doi: 10.1080/10570319409374501
- Parkinson, M. H. (1986). Therapeutic interaction. In K. C. Sorensen, & J. Luckmann (Eds.), *Basic nursing: A psychophysiologic approach* (2nd ed, pp. 71–102). Philadelphia: W. B. Sanders.
- Paulsell, S., & Goldman, M. (1984). The effect of touching different body areas on prosocial behavior. *Journal of Social Psychology*, 122, 269–273.
- Paulson, S. (2008). Beauty is more than skin deep: An ethnographic study of beauty therapists and older women. *Journal of Aging Studies*, 22, 256–265. doi: 0.1016/j.jaging.2007.03.003
- Peláez-Nogueras, M., Field, T. M., Gewirtz, J. L., Cigales, M., Gonzalez, A., Sanchez, A., & Richardson, S. C. (1997). The effects of systematic stroking versus tickling and poking on infant behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 18, 169–178. doi: 10.1016/S0193-3973(97)90034-4
- Penman, R. (1980). *Communication processes and relationships*. London: Academic Press.

- Pennebaker, J. W., Rimé, B., & Blankenship, V. E. (1996). Stereotypes of emotional expressiveness of northerners and southerners: A cross-cultural test of Montesquieu's hypotheses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 372–380.
- Perry, B. D. (2002). Childhood experience and the expression of genetic potential: What childhood neglect tells us about nature and nurture. *Brain and Mind*, 3, 79–100.
- Pisano, M. D., Wall, S. M., & Foster, A. (1986). Perceptions of nonreciprocal touch in romantic relationships. *Journal of Nonverbal Behavior*, 10, 29–40. doi: 10.1007/BF00987203
- Purdie, V., & Downey, G. (2000). Rejection sensitivity and adolescent girls' vulnerability to relationship-centered difficulties. *Child Maltreatment*, 5, 338–349. doi: 10.1177/1077559500005004005
- Remland, M. S., & Jones, T. S. (1988). Cultural and sex differences in touch avoidance. *Perceptual and Motor Skills*, 67, 544–546. doi: 10.2466/pms.1988.67.2.544
- Remland, M. S., Jones, T. S., & Brinkman, H. (1995). Interpersonal distance, body orientation and touch: Effects of culture, gender, and age. *The Journal of Social Psychology*, 135, 281–297. doi: 10.1080/00224545.1995.9713958
- Richmond, V. P., & McCroskey, J. C. (2000). *Nonverbal behavior in interpersonal relations* (4th ed). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Robinson-Riegler, G., & Robinson-Riegler, B. (2004). *Cognitive psychology. Applying the science of the mind*. New York, NY: Pearson Education, Inc.
- Rochat, P. (2003). Five levels of self-awareness as they unfold early in life. *Consciousness and Cognition*, 12, 717–731. doi: 10.1016/S1053-8100(03)00081-3
- Roose, N. J., Olson, J. M., Borenstein, M. N., Martin, A., & Shores, A. L. (1992). Same-sex touching behavior – the moderating role of homophobic attitudes. *Journal of Nonverbal Behavior*, 16, 249–259.
- Rogers, S. J., Hepburn, S., & Wehner, E. (2003). Parents reports of sensory symptoms in toddlers with autism and those with other developmental disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 33, 631–642.
- Roid, G. H., & Fitts, W. H. (1988). *Tennessee self-concept scale* (revised manual). Los Angeles: Western Psychological Services.
- Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & N. J. Kang. (2010). Rejection sensitivity and the rejection-hostility link in romantic relationships. *Journal of Personality*, 78, 119–148. doi: 10.1111/j.1467-6494.2009.00611.x
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. Malabar, FL: Krieger Publishing Company.
- Rosenborg-Hellberg, A. (2003). Taktil massage bra för kvinnor som opererats för bröstcancer. *Vårdfacket*, 27, 52–54.
- Rothbard, J. C., & Shaver, P. R. (1994). Continuity of attachment across the life span. In M. B. Sperling, & W. H. Berman (Eds.), *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives* (pp. 31–71). New York, NY: Guilford Press.

- Rothbaum, F., Weisz, J., Pott, M., Miyake, K., & Morelli, G. (2000). Attachment and culture: Security in the United States and Japan. *American Psychologist*, 55, 1093–1104. doi: 10.1037/0003-066X.55.10.1093
- Routasalo, P., & Isola, A. (1996). The right to touch and be touched. *Nursing Ethics*, 3, 165–176. doi: 10.1177/096973309600300209
- Rowe, A. C., & Carnelley, K. B. (2005). Preliminary support for the use of a hierarchical mapping technique to examine attachment networks. *Personal Relationships*, 12, 499–519. doi: 10.1111/j.1475-6811.2005.00128.x
- Rutter, M. (2006). The psychological effects of early institutional rearing. In P. J. Marshall, & N. A. Fox (Eds.), *The development of social engagement: Neurobiological perspectives*. Oxford: Oxford University Press.
- Rutter, M., & Rutter, M. (1993). *Developing minds: Challenge and continuity across the lifespan*. London: Penguin.
- Schaffer, H. R., & Emerson, P. E. (1964). Patterns of response to physical contact in early human development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 5, 1–13. doi: 10.1111/j.1469-7610.1964.tb02126.x
- Schanberg, S. M., Ingledue, V. F., Lee, J. Y., Hannun, Y. A., & Bartolome, J. V. (2003). PKC alpha mediates maternal touch regulation of growth-related gene expression in infant rats. *Neuropsychopharmacology*, 28, 1026–1030. doi:10.1038/sj.npp.1300125
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1985). The self-consciousness scale: A revised version for use with general populations. *Journal of Applied Social Psychology*, 15, 687–699. doi: 10.1111/j.1559-1816.1985.tb02268.x
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., & Adams, C. J. (1988). A self-report measure of touching behavior. *Journal of Social Psychology*, 128, 597–604. doi: 10.1080/00224545.1988.9922913
- Schön, R. A., & Silvén, M. (2007). Natural parenting – back to basics in infant care. *Evolutionary Psychology*, 5, 102–183.
- Seikowski, K., & Gollek, S. (2008). Haptic perception in sexuality. In M. Grunwald (Ed.), *Human haptic perception. Basics and applications* (pp. 267–272). Basel: Birkhäuser Verlag.
- Shaver, P. R., Belsky, J., & Brennan, K. A. (2000). The adult attachment interview and self-reports of romantic attachment: Associations across domains and methods. *Personal Relationships*, 7, 25–43. doi: 10.1111/j.1475-6811.2000.tb00002.x
- Shaver, P. R., & Hazan, C. (1993). Adult romantic attachment: Theory and evidence. In D. Perlman, & W. Jones (Eds.), *Advances in personal relationships* (Vol. 4, pp. 29–70). London: Jessica Kingsley.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2004). Attachment in later years: A commentary. *Attachment & Human Development*, 6, 451–464.
- Shemmings, D. (2006). Using adult attachment theory to differentiate adult children's internal working models of later life filial relationships. *Journal of Aging Studies*, 20, 177–191. doi: 10.1016/j.jaging.2005.12.001

- Shermer, M. (2004). A bounty of science. *Scientific American*, 290, 33.
- Shore, R. (1997). *Rethinking the brain: New insights into early development*. New York: Families and Work Institute.
- Silverman, A. F., Pressman, M. E., & Bartel, H. W. (1973). Self-esteem and tactile communication. *Journal of Humanistic Psychology*, 13, 73–77. doi: 10.1177/002216787301300209
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 971–980. doi: 10.1037/0022-3514.59.5.971
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., & Nelligan, J. S. (1992). Support seeking and support giving within couples in an anxiety-provoking situation: The role of attachment styles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 434–446. doi: 10.1037/0022-3514.62.3.434
- Slade, A., & Aber, J. L. (1992). Attachments, drives, and development: Conflicts and convergences in theory. In J. W. Barron, & M. N. Eagle (Eds.), *Interface of psychoanalysis and psychology* (pp. 154–185). Washington, DC: American Psychological Association.
- Sorensen, G., & Beatty, M. J. (1988). The interactive effects of touch and touch avoidance on interpersonal evaluations. *Communication Research Reports*, 5, 84–90.
- Sperling, M. B., & Berman, W. H. (1994). *Attachment in adults: Clinical and developmental perspectives*. New York, NY: Guilford Press.
- Spitz, R. A. (1945). Hospitalism. An inquiry into the genesis of psychiatric conditions in early childhood. *Psychoanalytic Study of the Child*, 1, 53–74.
- Spitz, R. A. (1946). Hospitalism: A follow-up report. *Psychoanalytic Study of the Child*, 2, 113–117.
- Spitz, R. A. (1951). The psychogenic diseases in infancy: An attempt at their etiologic classification. *Psychoanalytic Study of the Child*, 6, 255–275.
- Spitz, R. A. (1965). *The first year of life: A psychoanalytic study of normal and deviant development of object relations*. Oxford, England: International Universities Press.
- Spitz, R. A., & Wolf, K. M. (1949). Autoerotism. Some empirical findings and hypotheses on three of its manifestations in the first year of life. *Psychoanalytic Study of the Child*, 3–4, 85–120.
- Sroufe, L. A., Carlson, E., & Shulman, S. (1993). Individuals in relationships: Development from infancy through adolescence. In D. C. Funder, R. D. Parke, C. Tomlinson-Keasey, & K. Widaman (Eds.), *Studying lives through time: Personality and development* (pp. 315–342). Washington, DC: American Psychological Association.
- Stack, D. M. (2001). The salience of touch and physical contact during infancy: Unraveling some of the mysteries of the somesthetic sense. In G. Bremner, & A. Fogel (Eds.), *Infant development* (pp. 351–378). Malden, MA: Blackwell.
- Stack, D. M., & Muir, D. W. (1990). Tactile stimulation as a component of social interchange: New interpretations for the still-face effect. *British Journal of Developmental Psychology*, 8, 131–145. doi: 10.1111/j.2044-835X.1990.tb00828.x

- Stack, D. M., & Muir, D. W. (1992). Adult tactile stimulation during face-to-face interactions modulates five-month-olds' affect and attention. *Child Development*, 63, 1509–1525. doi: 10.2307/1131572
- Stafford, L. (2003). Maintaining romantic relationships: Summary and analysis of one research program. In D. J. Canary, & M. Dainton (Eds.), *Maintaining relationship through communication: Relational, contextual, and cultural variations* (pp. 51–77). New York: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Stafford, L. (2007). Interpersonal rejection sensitivity: Toward exploration of a construct. *Issues in Mental Health Nursing*, 28, 359–373. doi: 10.1080/01612840701244250
- Stamatis, P. J., & Kontakos, A. (2008). Tactile behaviour of Greek preschool teachers. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 6, 185–200.
- Stern, D. N. (1985). *The international world of the infant*. New York, NY: Basic Books Inc.
- Stier, D. S., & Hall, J. A. (1984). Gender differences in touch: An empirical and theoretical review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 440–459.
- Strahan, R., & Gerbasi, K. C. (1972). Short, homogeneous versions of the Marlowe-Crowne social desirability scale. *Journal of Clinical Psychology*, 28, 191–193.
- Summerhayes, D. L., & Suchner, R. W. (1978). Power implications of touch in male-female relationships. *Sex Roles*, 4, 103–110. doi: 10.1007/BF00288381
- Suomi, S. (1991). Early stress and adult emotional reactivity in rhesus monkeys. In G. R. Bock, & J. Whelan (Eds.), *The childhood environment and adult disease* (pp. 171–188). Chichester, UK: John Wiley.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2006). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn & Bacon.
- Talay-Ongan, A., & Wood, K. (2000). Unusual sensory sensitivities in autism: A possible crossroads. *International Journal of Disability, Development and Education*, 47, 201–212.
- Taylor, J. A. (1953). A personality scale of manifest anxiety. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 48, 285–290. doi: 10.1037/h0056264
- Thayer, S. (1986). History and strategies of research on social touch. *Journal of Nonverbal Behavior*, 10, 12–28. doi: 10.1007/BF00987202
- Tronick, E. Z. (1995). Touch in mother-infant interaction. In T. Field (Ed.), *Touch in early development* (pp. 53–65). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Trussoni, S. J., O'Malley, A., & Barton, A. (1988). Human emotion communication by touch: A modified replication of an experiment by Manfred Clynes. *Perceptual and Motor Skills*, 66, 419–424. doi: 10.2466/pms.1988.66.2.419
- Tuan, Y. (2005). The pleasures of touch. In C. Classen (Ed.), *The book of touch* (pp. 74–79). Oxford: Berg.
- Tucker, J. S., & Anders, S. L. (1998). Adult attachment style and nonverbal closeness in dating couples. *Journal of Nonverbal Behavior*, 22, 109–124. doi: 10.1023/A:1022980231204
- Turner, P. J. (1993). Attachment to mother and behavior with adults in preschool. *British Journal of Developmental Psychology*, 11, 75–89. doi:10.1111/j.2044-835X.1993.tb00589.x

- Uvnäs-Moberg, K. (1997). Psychological and endocrine effects of social contact. *Annals of the New York Academy of Science*, 807, 146–163.
- Uvnäs-Moberg, K. (2000). *Lugn och beröring: Oxytocinets läkande verkan i kroppen*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Uvnäs-Moberg, K. (2009). *Närhetens hormon: Oxytocinets roll i relationer*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Uvnäs-Moberg, K., & Petersson, M. (2004). Oxytocin – biokemisk länk för mänskliga relationer. Mediator av antistress, välmående, social interaktion, tillväxt, läkning... *Läkartidningen*, 35, 2634–2639.
- Uvnäs-Moberg, K., & Petersson, M. (2005). Oxytocin, a mediator of antistress, well-being, social interaction, growth and healing. *Zeitschrift für Psychosomatische Medizin und Psychotherapie*, 51, 57–80.
- Wartner, U. G., Grossman, K., Fremmer-Bombik, E., & Suess, G. (1994). Attachment patterns at age six in south Germany: Predictability from infancy and implications for preschool behavior. *Child Development*, 65, 1014–1027. doi: 10.2307/1131301
- Watson, M. (1970). *Proxemic behavior: A cross-cultural study*. Haag: Mouton.
- Watson, W. H. (1975). The meaning of touch: Geriatric nursing. *Journal of Communication*, 23, 104–112. doi: 10.1111/j.1460-2466.1975.tb00611.x
- Watzlawick, P., Beavin, J., & Jackson, B. D. D. (1967). *Pragmatics of human communication: A study of interactional patterns, pathologies, and paradoxes*. New York, NY: Norton & Company, Inc.
- Weeks, A. (2011). The harsh sting of rejection: Rejection sensitivity, attachment styles, autobiographical memory, and why some feel the sting more than others. Retrieved from <http://digitalcommons.conncoll.edu/psychhp/>
- Weimer, B. L., Kerns, K. A., & Oldenburg, C. M. (2004). Adolescents' interactions with a best friend: Associations with attachment style. *Journal of Experimental Child Psychology*, 88, 102–120.
- Weiss, R. S. (1982). Attachment in adult life. In C. M. Parkes, & J. Stevenson-Hinde (Eds.), *The place of attachment in human behavior* (pp. 171–184). New York, NY: Basic Books.
- Weiss, R. S. (1991). The attachment bond in childhood and adulthood. In C. M. Parkes, J. Stevenson-Hinde, & P. Morris (Eds.), *Attachment across the life cycle* (pp. 66–76). New York, NY: Tavistock/Routledge.
- Weiss, S. J., Wilson, P., Seed, M. S. J., & Paul, S. M. (2001). Early tactile experience of low birth weight children: Links to later mental health and social adaptation. *Infant and Child Development*, 10, 93–115. doi: 10.1002/icd.236
- Wessberg, J., Olausson, H., Wiklund Fernström, K., & Vallbo, Å. B. (2003). Receptive field properties of unmyelinated tactile afferents in the human skin. *Journal of Neurophysiology*, 89, 1567–1575. doi: 10.1152/jn.00256.2002

- Westergaard, G. C., Suomi, S. J., & Higley, J. D. (2002). Handedness is associated with immune functioning and behavioural reactivity in rhesus macaques. *Laterality: Asymmetries of Body, Brain and Cognition*, 7, 359–369.
- Whitcher, S. J., & Fisher, J. D. (1979). Multidimensional reaction to therapeutic touch in a hospital setting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 87–96. doi: 10.1037/0022-3514.37.1.87
- Willis, F. N., & Briggs, L. F. (1992). Relationship and touch in public settings. *Journal of Nonverbal Behavior*, 16, 55–63.
- Willis, F. N., & Dodds, R. A. (1998). Age, relationship, and touch initiation. *The Journal of Social Psychology*, 138, 115–123.
- Willis, F. N., & Hamm, H. K. (1980). The use of interpersonal touch in securing compliance. *Journal of Nonverbal Behavior*, 5, 49–55. doi: 10.1007/BF00987054
- Willis, F. N., & Reeves, D. N. (1976). Touch interactions in junior high students in relation to sex and race. *Developmental Psychology*, 12, 91–92. doi: 10.1037/0012-1649.12.1.91
- Willis, F. N., & Rinck, C. M. (1983). A personal log method for investigating interpersonal touch. *The Journal of Psychology*, 113, 119–122.
- Wycoff, E. B., & Holley, J. D. (1990). Effects of flight attendants' touch upon airline passengers' perceptions of the attendant and the airline. *Perceptual and Motor Skills*, 71, 932–934. doi: 10.2466/PMS.71.7.932-934
- Youngblade, L. M., & Belsky, J. (1992). Parent-child antecedents of 5-year olds close friendships: A longitudinal study. *Developmental Psychology*, 28, 700–713. doi: 10.1037/0012-1649.28.4.700
- Zhang, F., & Labouvie-Vief, G. (2004). Stability and fluctuation in adult attachment style over a 6-year period. *Attachment & Human Development*, 6, 419–438.

Sammanfattning

Denna doktorsavhandling vill belysa och öka kunskapen om beröringsundvikande. Beröringsundvikande är inte ett enkelt index på hur mycket en person berör eller undviker att bli berörd, utan ett tecken på en persons djupt rotade attityder gentemot beröring, jämförbart med en personlighetsegenskap.

Avhandlingsarbetet tar sin teoretiska utgångspunkt från anknytningsteorin, anknytningsteorin som bland annat betonar vikten av föräldrarnas fysiska omvårdnad. Syftet med Studie 1 var att erhålla mer kunskap om beröringsundvikande genom att skapa ett omfångsrikt skattningsformulär, med hänsyn taget till flera relationella kontexter. I en surveystudie insamlades 293 respondenters svar gällande upplevelse av beröring. Studien resulterade i ett instrument, *Touch Avoidance Questionnaire* (TAQ) vilket består av ett antal beröringsrelaterade items. Resultatet visade även att beröringsundvikande relaterade till otrygg anknytningsstil (rädslofylld och avfärdande) och stämde därmed överens med tidigare forskning utifrån anknytningsteorin.

Studie 2 syftade till att öka kunskapen om begreppet beröringsundvikande genom att studera det i relation till viktiga personlighetsegenskaper. Få studier har studerat om individer med känslighet för avvisande undviker icke-verbal och verbal kommunikation av rädsla för ett eventuellt avvisande och känslor av sårbarhet. I studien studerades huruvida känslighet för avvisande, beröringsundvikande samt verbal kommunikationsängslan korrelerar, därtill med kontroll för kön. Känslighet för avvisande innebär att en individ tenderar att defensivt förvänta sig, uppfatta och överreagera på förväntat avvisande från andra. Verbal kommunikationsängslan är en individs nivå av rädsla eller ångest i samband med verklig eller föreställd verbal kommunikation med annan person. Datainsamlingen skedde genom en surveystudie, och i studien ingick 230 respondenter. Analyserna visade att individer med hög grad av rädsla för avvisande skattade högre i beröringsundvikande och verbal kommunikationsängslan. Resultatet visade även signifikanta korrelationer mellan beröringsundvikande och verbal kommunikationsängslan. Kvinnor skattade signifikant högre på rädsla för avvisande än män, medan män var signifikant mer beröringsundvikande gällande ett par av delskalorna. Resultaten diskuteras i relation till bland annat socialt undvikande beteende.

Syftet med Studie 3 var att få en djupare förståelse för begreppet beröringsundvikande genom att utforska individers egna beskrivningar och upplevelser kring beröring. Då studien är av explorativ karaktär valdes en semistrukturerad intervju med öppna frågor.

Materialet analyserades utifrån en kvalitativ innehållsanalys. Datainsamlingen skedde i två steg, 1) först fick ett större antal ($N = 160$) individer fylla i TAQ och 2) därefter utifrån poäng på TAQ valdes 14 informanter ut, där hälften skattade högt, hälften lågt. Inkluderingskriterier för medverkan i undersökningen var alltså skattning på TAQ (hög/låg). Dataanalysen resulterade i fem teman som belyser hur beröring kan upplevas. Temat "*trygg hamn*" innefattar vikten av att erhålla och uppleva beröring med en nära betydelsefull person som man känner sig trygg med. Temat "*icke-verbal förmåga*" innehåller de undvikande informanternas oförmåga till beröring, att inte helt ha tillägnat sig det icke-verbala språket. Informanterna med en accepterande hållning till beröring gav inte uttryck för någon oro eller olust över fysisk närhet. "*Fysiskt utseende*" beskriver de undvikande informanternas oro över sina kroppar. Temat "*ambivalens*" beskriver den kluvenhet inför beröring som personer med beröringsundvikande känner, när de ogillar beröring men samtidigt önskar att de skulle känna annorlunda. Det sista temat "*rädsla*" innehåller den starka känsla av sårbarhet som de undvikande informanterna kände inför fysisk närhet, samt rädsla för andra människors bedömning. En av slutsatserna av studien var att svårigheter med beröring påverkar individen i dess dagliga liv, och får konsekvenser för individens personliga relationer och kommunikativa förmåga.

Gemensam slutsats utifrån de tre empiriska studierna är att resultaten stödjer antagandet om beröringsundvikande som en personlighetsegenskap med rötter i individens barndom. Det utvecklade instrumentet TAQ utgör ett komplement till tidigare metodarsenal gällande skattning av attityd till beröring. Därtill ges fördjupad kunskap om beröringsundvikande som personlighetsegenskap, vilket bl.a. innebär en oförmåga att kommunicera ickeverbalt och verbalt, en oro över den egna fysiska kroppen och dess gränser, rädsla för andra människors uppfattning och bedömning, och rädsla över att inte ha kontroll över situationer som kan innefatta beröring.

Appendix I

Empiriska psykologiska studier om beröringsattityd

Jourard, 1966, USA

Syfte:	Studera i vilken utsträckning vuxna studenter tillåter sina föräldrar och sina närmaste vänner av samma och motsatt kön att röra vid deras kroppar.
Urval:	$N = 308$ (168 män, 140 kvinnor)
Metod:	Frågeformulär: - Kroppsdiagram bestående av 24 avgränsade kroppsregioner
Huvudresultat:	Söner berörde färre av sina mödrars kroppsregioner än vad mödrar berörde sönerns kroppsregioner. Döttrar erhöll mer beröring och på fler kroppsregioner från sina mödrar än vad söner erhöll. Beröring mellan fäder och döttrar innefattade fler kroppsregioner än vad beröring mellan fäder och söner innefattade. Individer som såg sig själva som oattraktiva erhöll mindre beröring. Både män och kvinnor visade samstämmighet i vilka kroppsregioner som var mest och minst acceptabla för andra att beröra.

Jourard & Rubin, 1968, USA

Syfte:	Replikera och utöka en tidigare studie (Jourard, 1966), samt studera könsskillnader i mängd beröring samt vilka kroppsdelar som är inblandade i beröringssituationer.
Urval:	$N = 138$ (54 män, 84 kvinnor)
Metod:	Frågeformulär: - Self-Disclosure Questionnaire - Kroppsdiagram bestående av 24 avgränsade kroppsregioner

Huvudresultat: Kvinnor visade en något större accepteringsnivå till fysisk kontakt än män. Män och kvinnor berörde och blev berörda av sina mödrar, vänner av samma kön och vänner av motsatt kön i likvärdig grad, men med skillnader avseende relationen med fadern, där kvinnor gav och erhöll mer beröring. Både män och kvinnor erhöll mer beröring med vän av motsatt kön, än med vän av samma kön och med sina föräldrar. Det var framför allt händer, armar, ansikte och axlar som berördes.

Nguyen, Heslin, & Nguyen, 1975, USA

Syfte: Studera könsskillnader i betydelsen av beröring.

Urval: $N = 81$ (41 män, 40 kvinnor)

Metod: Frågeformulär:

- Modifiering av Jourards (1966) kroppsschema

Huvudresultat: Män och kvinnor tolkade betydelsen av beröring med vän av motsatt kön olika.

Andersen & Leibowitz, 1978, USA

Syfte: Utveckla ett frågeformulär bestående av två dimensioner; beröringsundvikande med samma kön och beröringsundvikande med motsatt kön. Relatera beröringsundvikande till kommunikations-ängslan, självbild, kulturella variabler.

Urval: $N_1 = 204$

$N_2 = 351$

$N_3 = 163$

Metod: Frågeformulär:

- Self-Disclosure Questionnaire
- Berger's Self-Acceptance Scale
- Self-Credibility Instrument
- Personal Report of Communication Apprehension
- Touch Avoidance Measure (TAMI och II)

Huvudresultat: De två dimensionerna (TAMI and TAMII) visade tillfredsställande men inte hög reliabilitet. Kulturella faktorer föreföll fastställa en

individuets grundläggande nivå av beröringsundvikande. Män var betydligt mer undvikande än kvinnor avseende samma kön (TAMI), medan kvinnor var mer undvikande avseende beröring med motsatt kön (TAMII).

Maier & Ernest, 1978, USA

- Syfte: Studera könsskillnader i upplevelsen av beröring.
- Urval: $N = 50$ (25 män, 25 kvinnor)
- Metod: Frågeformulär:
- Dogmatism
 - Machiavellianism
 - Trust
 - Self-Esteem
 - Beröringsformulär om hur sannolik beröring skulle vara utifrån vissa betingelser
- Huvudresultat: Kvinnor var mer positiva till beröring än män. Positiv upplevelse av beröring korrelerade positivt med självbild för män, negativt med machiavellianism för kvinnor och positivt med tillit för kvinnor.

Deethardt & Hines, 1983, USA

- Syfte: Utveckla ett skattningsinstrument för att mäta attityd till beröring.
- Urval: $N = 239$ (98 män, 141 kvinnor)
- Metod: Frågeformulär:
- The Sixteen Personality Factor Questionnaire
 - TACTYPE
- Huvudresultat: Studien resulterade i ett instrument, TACTYPE, som består av 15 beröringsrelaterade items.

Heslin, Nguyen, & Nguyen, 1983, USA

- Syfte: Studera betydelsen av beröring från en främling, vän av samma kön samt vän av motsatt kön.
- Urval: $N = 208$
- Metod: Frågeformulär:
- Skattning av betydelse av beröring
- Huvudresultat: Beröring från en nära vän av motsatt kön upplevdes behaglig. Beröring från en vän av samma kön upplevdes obehaglig. Beröring från en främling av motsatt kön upplevdes som obehagligt för kvinnor medan män upplevde det som behagligt.

Larsen & LeRoux, 1984, USA

- Syfte: Utveckla en skala för att skatta attityd till beröring med samma kön.
- Urval: $N_1 = 62$
 $N_2 = 59$
 $N_3 = 89$
 $N_4 = 96$
 $N_5 = 100$
 $N_6 = 58$
 $N_7 = 58$
- Metod: Frågeformulär:
- Same Sex Touching Scale
 - F-Scale
 - The Rigidity of Attitudes Regarding Personal Habits Scale
 - Bem Sex-Role Inventory
 - Mach IV Scale
 - Religious Orthodoxy Scale
 - Locus of Control Scale
 - Radicalism-Conservatism Scale
 - Self-Esteem Scale

- Touch Avoidance Measure (TAMI)
- Attitudes Toward Same Sex Touching

Huvudresultat: Instrumentet Attitudes Toward Same Sex Touching (STSS) korrelerade negativt med auktoritarism och rigiditet samt korrelerade negativt med självbild för kvinnor.

Andersen & Sull, 1985, USA

Syfte: Studera effekter av beröringsundvikande avseende interpersonella avstånd.

Urval: $N = 48$ (23 män, 25 kvinnor)

Metod: Frågeformulär:

- Touch Avoidance Measure
- Revised Receiver Apprehension Test
- Fyra items skattande fysisk attraktion

Observation:

- Distans A, Distans B

Huvudresultat: Mäns interpersonella avstånd (Avstånd A) till en kvinnlig medhjälpare korrelerade positivt med beröringsundvikande av motsatt kön (TAMII). Kvinnors interpersonella avstånd (Avstånd A och B) till en kvinnlig medhjälpare korrelerade positivt med beröringsundvikande av samma kön (TAMI).

Fromme, Fromme, Brown, Daniell, Taylor, & Rountree, 1986, USA

Syfte: Utveckla ett instrument för att skatta attityd till beröring.

Urval: $N_1 = 46$

$N_2 = 58$

Metod: Frågeformulär:

- Modifikation av Jourards (1966) kroppsschema
- The Touch Test

Experiment:

- Deltagande i ett beröringsexperiment (kramar)

Huvudresultat: Studien resulterade i skattningsinstrumentet the Touch Test. Studien visar att skattad bekvämlighet med beröring predicerar vilka respondenter som kommer att frivilligt delta i ett beröringsexperiment.

Andersen, Andersen, & Lustig, 1987, USA

Syfte: Replikera Andersen och Leibowitz (1978) studie om beröringsundvikande över hela USA (inte bara de nordöstra regionerna av USA).

Urval: $N = 3877$ vid 40 olika universitet

Metod: Frågeformulär:

- Touch Avoidance Measure (TAMII)
- Personal Report of Communication Apprehension
- ESTEEM
- Five-item Scale to Assess Communicator Openness
- Predisposition toward Verbal Behavior Scale

Huvudresultat: Beröringsundvikande till motsatt kön var högre för kvinnor än för män, korrelerade positivt med kommunikationsångslan, korrelerade negativt med verbal disposition, öppen kommunikationsstil och självvärdering.

Remland & Jones, 1988, USA

Syfte: Studera kulturella skillnader samt könsskillnader i beröringsundvikande.

Urval: $N = 250$ (110 amerikanska, 39 från medelhavsområdet, 19 från mellanöstern, samt 82 östasiatiska)

Metod: Frågeformulär:

- Touch Avoidance Measure

Huvudresultat: Resultatet visade kulturella skillnader gällande beröringsundvikande. Östasiatiska kvinnor var mest beröringsundvikande. Individer från medelhavsområdet var mer beröringsundvikande än de från USA. Män var mer beröringsundvikande gällande beröring av samma kön än kvinnor.

Schutte, Malouff, & Adams, 1988, USA

- Syfte: Utveckla ett självskattningsformulär som mäter beröringsbeteende.
- Urval: $N_1 = 27$
 $N_2 = 15$
 $N_3 = 23$
- Metod: Frågeformulär:
- Attitude toward Touching Scale
 - Bekanta ombads skatta respondentens beröringsbeteende
- Huvudresultat: Skalan korrelerade med skattat beröringsbeteende, självskattning av mängd beröring i familjen under uppväxten och attityd till beröring.

Sorensen & Beatty, 1988, USA

- Syfte: Studera interaktiva effekter av beröringsundvikande gällande interpersonell attraktion och skattad homofili.
- Urval: $N = 210$
- Metod: Frågeformulär:
- Touch Avoidance Measure
 - Interpersonal Attraction Instrument
 - Homophily Measure
- Experiment:
- Experimentgrupp: Lätt beröring på axel
 - Kontrollgrupp: Ingen beröringsmanipulation
- Huvudresultat: Interpersonell attraktion och skattad homofili var delvis beroende av mottagarens nivå av beröringsundvikande. Beröringsundvikande personer skattade personer som berörde dem lägre gällande attraktion och homofili.

Fromme, Jaynes, Taylor, Hanold, Daniell, Rountree, & Fromme, 1989, USA

Syfte: Validetstestning av the Touch Test genom att studera dess relation till personlighetsinstrument och olika ickeverbala beteenden.

Urval: $N = 219$

Metod: Frågeformulär:

- Socialization Scale of the California Psychological Inventory
- Social Desirability Scale
- UCLA Loneliness Scale
- Social Reticence Scale
- Oklahoma Personal Style Inventory
- R Scale
- The Touch Test

Experiment:

- Deltagande i ett beröringsexperiment (kramar)

Huvudresultat: Validering av the Touch Test. Kvinnor skattade högre grad av bekvämlighet med beröring än vad män gjorde. Bekvämlighet med beröring korrelerade med livstillfredsställelse, positiva minnen av barndomen, självförtroende och aktiv problemlösningsförmåga.

Guerrero & Andersen, 1991, USA

Syfte: Studera upplevelse av beröring utifrån relationellt stadium och kön genom kodning av offentligt beröringsbeteenden.

Urval: $N = 308$ (154 par av motsatta kön)

Metod: Frågeformulär:

- Touch Avoidance Measure

Observation:

- Spontan interaktion mellan par av motsatt kön. Beröring noterades på kroppsdiagram.

Huvudresultat: Nivån av beröring var högre i mellanliggande stadium av relationer än i antingen inledande eller väletablerade relationer. Kön hade ingen effekt på beröring. En hög korrelation mellan mängden av beröring som användes av män och mängden av beröring från deras kvinnliga

partner. Beröringsundvikande korrelerade negativt till mängden visad beröring, där låga beröringsundvikare rörde mest och höga beröringsundvikare rörde minst.

Roose, Olson, Borenstein, Martin, & Shore, 1992, USA

- Syfte: Studera om mäns homofobi kan förklara varför män inte berör samma kön i lika stor utsträckning som kvinnor gör.
- Urval: $N_1 = 34$
 $N_2 = 32$
- Metod: Frågeformulär:
- Homophobia Attitudes Scale
 - Same-Sex Interpersonal Touch Scale
- Observation:
- Dyader av samma kön observerades i en cafeteria, frekvens av beröring registrerades
- Huvudresultat: Män skattade högre gällande homofobi och berörde vän av samma kön mindre frekvent än vad kvinnor gjorde.

Martin & Anderson, 1993, USA

- Syfte: Studera inverkan av psykologiskt och biologiskt kön på beröringsundvikande.
- Urval: $N = 275$
- Metod: Frågeformulär:
- Touch Avoidance Measure
 - Bem Sex-Role Inventory
 - Unwillingness-to-Communicate Scale
- Huvudresultat: Resultaten visade att män var mer beröringsundvikande till samma kön men att det inte förelåg någon könsskillnad gällande beröringsundvikande till motsatt kön. Skillnader i könsroll existerade för beröringsundvikande till motsatt kön, androgyna individer var mer beröringsundvikande än någon annan könsrollgrupp.

Crawford, 1994, USA

- Syfte: Studera beröringsattityd i relation till könsroll
- Urval: $N = 259$ (109 män, 150 kvinnor)
- Metod: Frågeformulär:
- Touch Avoidance Measure
 - Gender Orientation Scale
- Huvudresultat: Respondenter med högre grad av skattad androgynitet var mindre beröringsundvikande i relation till samma kön och motsatt kön än individer med lägre grad av androgynitet.

Guerrero & Andersen, 1994, USA

- Syfte: Studera beröringsbeteenden och beröringsattityd hos dejtande och gifta par.
- Urval: $N = 308$ (154 par)
- Metod: Frågeformulär:
- Touch Avoidance Measure (TAMII)
- Observation:
- Frekvens och initiering av beröring
- Huvudresultat: Kvinnor rapporterade mindre positiv attityd till beröring med motsatt kön än män. Män initierade beröring signifikant mer i tillfälliga romantiska relationer, kvinnor initierade mer beröring i gifta relationer.

Brennan, Wu, & Loev, 1998, USA

- Syfte: Studera relationen mellan anknytning och beröring i kontexten av vuxna romantiska relationer.
- Urval: $N = 564$ (242 män, 322 kvinnor)
- Metod: Frågeformulär:
- Relationship Touch Measure
 - Touch Avoidance Measure
 - The Trait Meta-Mood Scale

- Seven Touch Scales

Huvudresultat: Resulterade i ett nytt instrument, Seven Touch Scales, med bland annat delskalorna touch aversion och discomfort with public touch.

Floyd, 2000, USA

Syfte: Undersöka om amerikanska mäns rädsla för att uppfattas som homosexuella kan förklara att de berör samma kön mindre frekvent än vad kvinnor gör.

Urval: $N = 150$ (81 män, 69 kvinnor)

Metod: Frågeformulär:

- Attityd till beröring (normalitet och värdering)
- Homofobi
- Religiös konservatism

Experiment:

- Fotografier

Huvudresultat: Homofobi korrelerade negativt med värdering av tillgiven beröring med personer av samma kön.

Dorros, Hanzal, & Segrin, 2008, USA

Syfte: Studera om olika personlighetsdrag korrelerar med positiv upplevelse av beröring samt om upplevelse av beröring korrelerar med relationell tillfredsställelse.

Urval: $N = 302$

Metod: Frågeformulär:

- The Big Five Inventory
- Relationship Assessment Scale
- Kodning av beröring samt deltagarnas upplevelse av beröring

Huvudresultat: Personlighetsdragen öppenhet samt vänlighet predicerade positiv attityd till beröring bättre än vad kön och relation till beröraren gjorde.

Appendix II

TAQ

Nedan följer några frågor om beröring under din uppväxt

Skatta i vilken grad nedanstående påståenden stämmer för dig genom att ringa in en siffra mellan 1 och 7 till höger. Har du växt upp utan din mamma sätt ett kryss här ☐ och hoppa över fråga 1-2. Har du växt upp utan din pappa markera här ☐ och hoppa över fråga 3-4. Har du växt upp utan syskon markera här ☐ och hoppa över fråga 6.

		Tar helt avstånd			Neutral			Instämmer helt
		1	2	3	4	5	6	7
1.	Jag kramar/-de alltid om min mamma när jag träffar/-de henne							
2.	Jag har sällan blivit kramad av min mamma	1	2	3	4	5	6	7
3.	Jag kramar/-de alltid om min pappa när jag träffar/-de honom	1	2	3	4	5	6	7
4.	Jag har sällan blivit kramad av min pappa	1	2	3	4	5	6	7
5.	Jag växte upp i en "kramig" familj	1	2	3	4	5	6	7
6.	Mellan mig och mina syskon förekommer det mycket fysisk kontakt	1	2	3	4	5	6	7

Frågor om beröring med partner

Skatta i vilken grad nedanstående påståendena stämmer för dig genom att ringa in mellan 1 och 7 till höger. Om du inte har någon partner tänk på din senaste relation. Om du aldrig haft någon partner markera med ett kryss här ☐ och gå vidare till nästa delskala.

		Tar helt avstånd			Neutral			Instämmer helt
7.	Jag önskar att min partner höll om mig i timmar	1	2	3	4	5	6	7
8.	Jag måste ofta säga till min partner att sluta röra vid mig	1	2	3	4	5	6	7
9.	Jag tycker oftast inte om när min partner rör vid mig	1	2	3	4	5	6	7
10.	Min partner klagar ofta på att jag inte rör vid honom/henne tillräckligt ofta	1	2	3	4	5	6	7
11.	Ibland anstränger jag mig för att slippa beröring med min partner	1	2	3	4	5	6	7
12.	Jag tycker om att krama och smeka min partner i timmar	1	2	3	4	5	6	7
13.	Jag blir alltid glad när min partner rör vid mig	1	2	3	4	5	6	7
14.	Jag tycker att min partners beröring är outhärdlig	1	2	3	4	5	6	7
15.	Ibland tycker jag att min partners beröring är mycket irriterande	1	2	3	4	5	6	7
16.	Jag föredrar att min partner inte rör vid mig offentligt	1	2	3	4	5	6	7

Nedan följer några frågor om beröring med en vän av samma kön (ej partner)

Skatta i vilken grad nedanstående påståenden stämmer för dig genom att ringa in en siffra mellan 1 och 7 till höger.

		Tar helt avstånd			Neutral			Instämmer helt
17.	Ofta tycker jag att det känns svårt att röra vid en vän av samma kön	1	2	3	4	5	6	7
18.	Jag tycker om att krama en vän av samma kön	1	2	3	4	5	6	7
19.	Jag försöker undvika beröring med en vän av samma kön	1	2	3	4	5	6	7
20.	Jag tycker om att sitta nära en vän av samma kön	1	2	3	4	5	6	7
21.	Jag tycker om när en vän av samma kön kramar mig	1	2	3	4	5	6	7
22.	Jag ogillar starkt när en vän av samma kön rör vid mig	1	2	3	4	5	6	7

Nedan följer några frågor om beröring med en vän av motsatt kön (ej partner)

Skatta i vilken grad nedanstående påståenden stämmer för dig genom att ringa in en siffra mellan 1 och 7 till höger.

		Tar helt avstånd			Neutral			Instämmer helt
23.	Ofta tycker jag att det känns svårt att röra vid en vän av motsatt kön	1	2	3	4	5	6	7
24.	Jag tycker om att krama en vän av motsatt kön	1	2	3	4	5	6	7
25.	Jag försöker undvika beröring med en vän av motsatt kön	1	2	3	4	5	6	7
26.	Jag tycker om att sitta nära en vän av motsatt kön	1	2	3	4	5	6	7
27.	Jag tycker om när en vän av motsatt kön kramar mig	1	2	3	4	5	6	7
28.	Jag ogillar starkt när en vän av motsatt kön rör vid mig	1	2	3	4	5	6	7

Övriga frågor om beröring

Skatta i vilken grad nedanstående påståenden stämmer för dig genom att ringa in en siffra mellan 1 och 7 till höger.

		Tar helt avstånd				Neutral			Instämmer helt
29.	Fysisk kontakt med andras barn tycker jag är jobbig	1	2	3	4	5	6	7	
30.	Jag tycker ofta att andra människors beröring kan vara väldigt påträngande	1	2	3	4	5	6	7	
31.	Jag tycker det är obehagligt med fysisk kontakt med okända personer (t ex i köer, på bussen etc.)	1	2	3	4	5	6	7	